

صفحة من الغلاف

סופשבוע

כ"ה בתמוז תשמ"ו, 1.8.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטיין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קוראים יקרים,

דוד מנע, המנכ"ל החדש של שרות התעסוקה, הוא אחד המינויים הפוליטיים של שר העבודה והרווחה משה קצב. סיבה טובה לכתבת דיוקן של אבי רז המתפרסמת בפתח המוסף. מנע טוען, כמובן, שהמינוי ניתן לו יותר בזכות כישוריו האישיים. אבל בין הכישורים האלה, שהוא מציין בדגש חזק, נמצאת דבקותו הבלתי מסוייגת בקריירה של השר קצב. לא נלך בזכות העבר שלו כעסקן חרות ותיק וקנאי. עובדה, כשחזר לפני שש שנים מחופשת לימודים בארה"ב ותיפש תעסוקה, נאלץ ללכת ללשכת העבודה ומשם שלחו אותו ללוד לסייע בקליטת עולים. וזה כאשר הליכוד בשלטון ושר הקליטה הוא דוד לוי. שערוריה. עכשיו יהיה מנע המנהל של כל לשכות העבודה, ובינו לבין עצמו אולי יפקיע לעצמו לשעה קלה את צחוק הגורל. דוד מנע, בנו של פקיד לשכת העבודה שפוטר ממישרתו לפני יותר מ־30 שנה מפני שסרב להכנע לתכתיבי מפא"י להפלות לרעה מבקשי עבודה חרותניקים.

שאלה אחת מתעוררת למקרא הכתבה, שאיננה חדשה אבל הסיפור של מנע מחדד אותה מחדש: את הפרוטקציה של ימי מפא"י הלא ביקשו לחסל בין השאר באמצעות מוסד המיכרזים. אז מה ההיגיון בפירסום מיכרז פומבי למישרה ציבורית פתוח בכירה, עם בדיקה נשגב עיוניים של כישורי המועמדים והשוואתם בתחרות קשה ואכזרית – כאשר את ראש הפירמידה, המשפיע על תיפקודה, ממנים בעיקר בזכות קשרים אישיים או מפלגתיים?

את פרדס־כץ לא מזכירים אף פעם בנשימה אחת עם בני־ברק, אף־על־פי שהעיריה היא אחות. שני עולמות עם גשר צר מאד. פרדס־כץ היתה בעבר הרחוק שכונת גנים שלווה שנספחה אליה מעברת עולים לאחר קום המדינה. גם בית חולים ממשלתי היה בה, שהתמלא נפגעי מגיפת שיתוק הילדים אשר פקדה את הארץ באותה תקופה. אחר־כך, כשהמעברה נהפכה לשיכונים, היתה פרדס־כץ עולה לחדשות עם סיפורי אלימות אלה ואחרים. בשנים האחרונות הם פחתו והיא נשכחה. התושבים טוענים שבשיכחה הזאת לקתה גם העיריה, לשווא שראש העיר מכחיש. זה לא אומר שהיא נרדמה.

שרית פוקס בילתה שם יום ולילה, כמעט שבוע ימים. אחד המשפטים האחרונים בסיפורה "שטן בא לשכונה", מסכם אווירה של כישוף ליל קיץ. זה קורה תחת מצור חרדי על קהילה מעורבת של חילוניים ודתיים מתונים, אשר מעורר את תושביה להישרד ולהגן על אורח חייהם. יש שם בחירות שכונתיות ותיאטרון קהילתי המהווה שסתום לרחשי לב המתחים, אבל גם ישיבה של חוזרים בתשובה הנלחמים ב"שטן" התיאטרלי על תחפושותיו המדיחות. שרית רצתה לכתוב על התיאטרון, אך גילתה מהר מאד שההצגה האמיתית מתרחשת ברחוב. בשכונה הזרוקה, שעכשיו מנסה להתאושש בעזרת פרוייקט שיקום השכונות, יוצרים חוקי הפיסיקה של הריק (וואקום) דרמה אנושית מרתקת של כוחות חיצוניים וקיצוניים המתפרצים לתוכו. יש חיים גם אחרי החדשות.

צבי לביא

בשער: לינדה אוונס, כוכבת "שושלת", בנשף של משתתפי הסידרה. כתבה בעמ' 34–36. צילום: גאמא

צוחק מי שצוחק ראשון

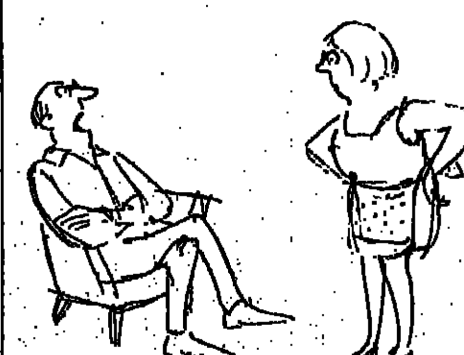
הוא באמת שוער גדול, אבל השאלה היא אם עלינו לגייר אותו ולהעניק לו אזרחות ישראלית...

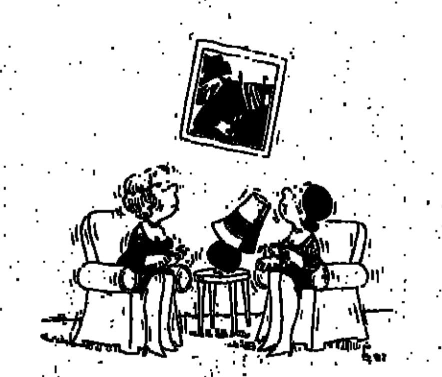

גשם או לא, זו החופשה שלו והוא מתכוון לחזור הביתה "צלוי" – בכל מחיר!

אם היתה לך אפילו טיפ־טיפת אמביציה, היית עובר לעבוד בהרצליה־פיתוח, למשל...

זה אתה שהשמעת את ה"ססססססס......" הזה?

שמעי, ציפורה, נכון שמדובר במילה אחת שלי כנגד אלפי מילים שלך...

קנינו לילד רכבת־צעצוע שפועלת כמעט כמו רכבת אמיתית

מכת מנע

קיימות שתי גירסאות לגבי מינויו של העסקן החרותניק דויד מנע למנכ"ל שירות־התעסוקה: לפי גירסה אחת, רווחת במיוחד, זהו עוד אחד מעשרות המינויים הפוליטיים שעשה ועושה המיניסטר משה קצב; לפי גירסה אחרת, זהו מינוי של אדם משכיל, מוכשר ונהדר. הגירסה השנייה, אגב, היא של דויד מנע.

מאת אבי רז

בשקט־בשקט, כמעט בחשאי, מוכיח השר משה קצב כי לעומת מחנה־שמיר ומחנה־לוי ומחנה־שרון (אין־מחנה־שרון, לפי שרון) בתנועת־החרות, יכול גם חניון־קצב הצנוע להציע צ'ופרים נאים למתגוררים בו. כמאה חרותניקים כבר זכו במישרות במשרד־העבודה־והרווחה ובנספחיו, מאז היה קצב למיניסטר. בימים אלה, למשל, מושלך המנכ"ל הוותיק של שירות־התעסוקה, ברוך חקלאי, לטובת העסקן המסור (מסור לקצב, כמובן) דויד מנע. חקלאי הביתה, ומנע לכס המנכ"ל.

אף־על־פי שדויד מנע מאוד מעוניין שנאמין לו כי כישוריו המצויינים, שאותם יפרט בכל הזדמנות באריכות וברצון, זיכו אותו במישרה הרמה, הוא יודה בכל זאת כי מינויו הוא בפירוש מינוי־פוליטי. ומנע יודע מהו מינוי־פוליטי: לפני ארבע שנים, למשל, כאשר שימש עוזרו של סגן־שר־השיכון (וסגן־השר היה אז מי־אם־לא משה קצב), חיבר מנע מכתב שיועד אל חברי מרכז חרות ובו פירוט גאה של החרותניקים שקיבלו מישרות בפרוייקט שיקום השכונות („רובם הומלצו על־ידי חבריך", התפאר המכתב).

„לא היה ולא נברא", מודיע לי מנע כשאני מזכיר לו את הפרשה ההיא. „תשמע: לא נשלח מכתב. הכנו רשימה של כל מיני מנהלי פרוייקטים שהוכנסו לשיקום־השכונות. כן, מכוחותינו: חרותניקים. זה היה נייר. לא נעשה בו שום שימוש. נזרק לזבל. רשמי."

> „במאבקים פוליטיים, טבעי שבאים בטענות כלפי נבחר זה או אחר, ואז משה (קצב) רצה להראות שהוא הכניס מינויים טובים מאנשי התנועה"

– אז לשם מה הוכן הנייר?

„אני אהיה גלוי איתך. אני אוהב להיות גלוי. מי שבוחר היום את הח"כים והשרים הם חברי המרכז. השפעתם של חברי המרכז גדולה ויש להתחשב בהם; כל פוליטיקאי נבחר צריך להתחשב בהם ולתת להם דין־וחשבון. ככה עושה כל שר מהליכוד וככה עושה כל שר מהמערך. במאבקים פוליטיים, טבעי שבאים בטענות כלפי נבחר זה או אחר, מנגחים אותו, ואז משה (קצב) רצה להראות שהוא הכניס מינויים טובים מאנשי התנועה, אבל בסופו של דבר החליט שהנייר הזה ייגנז."

לפי מנע, הנייר נגנז כיוון שקצב והוא החליטו כי הממלכתיות קודמת לפוליטיקה; הם החליטו כך, אגב, לאחר שהמכתב הודלף ותוכנו עורר רעש. עכשיו, הרבה אחרי הרעש, מאפשר המכתב העתיק ההוא, הגנוז, שנזרק לזבל, ללמוד משהו על הפילוסופיה של קצב–מנע בעניין מינויים־פוליטיים.

עוד דוגמה: בשנת שמונים חזר מנע לישראל משנת לימודים בארצות־הברית, ולא היתה לו תעסוקה. „לא מצאו לי עבודה", הוא מגולל באוזני את השערוריה, „היינו בשילטון בתקופה ההיא, ולא מוצא עבודה! בסוף, הלכתי ללישכת־תעסוקה לאקדמאים ואז נמצאה לי תעסוקה כקולט עולים בלוד, במשרד־הקליטה. שים לב: מי היה אז שר־הקליטה? דויד לוי! הייתי צריך להגיע למשרד־הקליטה דרך לישכת התעסוקה!"

גורל אכזר. ואפרופו־גורל אכזר מסוג זה, כדאי לשמוע את דויד מנע מספר על הגורל האכזר של אביו: „בשנת חמישים־ושתיים עבד אבי בלישכת־העבודה ואחרי שבוע פיטרו אותו, כי הוא לא הסכים לתת אישורים לפי תכתיב, באופן שיגרום אפליה. המרוכז בקומוניסטים וחרותניקים. פה התחיל האנטי־מפא"י בבית. הזרעים מתחילים מפה."

הכנתם? אבא־מנע סירב להפלות־לרעה קומוניסטים וחרותניקים, פוטר – וזה, לפי מנע, לא בסדר; מנע־הבן דוגל באפליה־לטובה של חרותניקים – וזה, לפי מנע, כן בסדר. עם היגיון כזה, לא פלא שמנע נשלח לנהל את שירות־התעסוקה. ואם מישהו בכל זאת מודאג, מנע מרגיע: „שאני אעדיף מובטלים של חרות על פני מובטלים של המערך? אני אהיה ממלכתי! מספיק לי הניסיון המשפחתי של האפליות!"

כן, הוא אוהב להתרפק על זיכרונות האפליה והקיפוח. באפריל, לדוגמה, שלח אותו המקומון התל־אביבי „העיר" לכתוב על ועידת מיפלגת־העבודה (אורה נמיר, שביקשה לגרשו מן הוועידה, הטיחה בו אז בזעם: „אתה החצי־פרצוף המכוער והמחייך של קצב!"), והוא דיווח: „נזכרתי בתמונה מילדותי במעברה, באמצע שנות ה־50, עת לקח אותי אבי עימו לכחול, ויחד צעדנו מרחק רב עד לקלפי. בדרך עצרה לנו משאית שנשאה את האות א של מפא"י. 'איתם אנחנו לא נוסעים', אמר לי אבי, והמשכנו ללכת ברגל. לימים נודע לי כי אבי פוטר זמן קצר לפני־כן מעבודתו בלישכת העבודה לאחר ששאל שאלת־תם: מדוע תפלו בין אנשי חרות לשאר מבקשי העבודה? מאז איננו נוסעים עימם."

פרק־זיכרונות מרגש, מה? לא סתם מרגש, אלא ראוי לספר־השיאים של גינס: הרי מנע אומר שאביו פוטר מלישכת־העבודה בשנת חמישים־ושתיים. ב„העיר", הוא כתב שפיטורי האב היו „זמן קצר לפני־כן" – כלומר, זמן קצר לפני אירוע המסע הרגלי אל הקלפי. המסע הזה, בואו נגיד, התרחש לא בחמישים־ושתיים אלא בחמישים־ושלוש. בשנת חמישים־ושלוש התחולל עוד מאורע חשוב: דויד מנע נולד. תודו אפוא שמנע הפעוט היה יוצא־דופן מכל הבחינות: כתינוק בן יומו כבר ידע ללכת, ועמד במסע רגלי מפרך מן המעברה אל הקלפי; ידע קרוא־וכתוב עד כדי זיהוי האות א על המשאית; והיה בעל כושר קליטה וזיכרון מופלג, שבזכותם הבין וזכר את האירוע הטראומטי מאז ועד היום.

> „אבי עבד בלישכת־העבודה ואחרי שבוע פיטרו אותו, כי הוא לא הסכים לתת אישורים לפי תכתיב, באופן שיגרום אפליה"

אה־כן, עוד דבר אחד: בשנת חמישים־ושלוש לא היו בחירות בארץ. גם לא בשנה שלפני־כן ולא בשנה שאחריי־כן. בחירות היו בחמישים־וחמש, כאשר מנע היה בן שנתיים ובחמישים־ותשע, כאשר כבר לא התגורר במעברה. אבל מהו סיפור יפה.

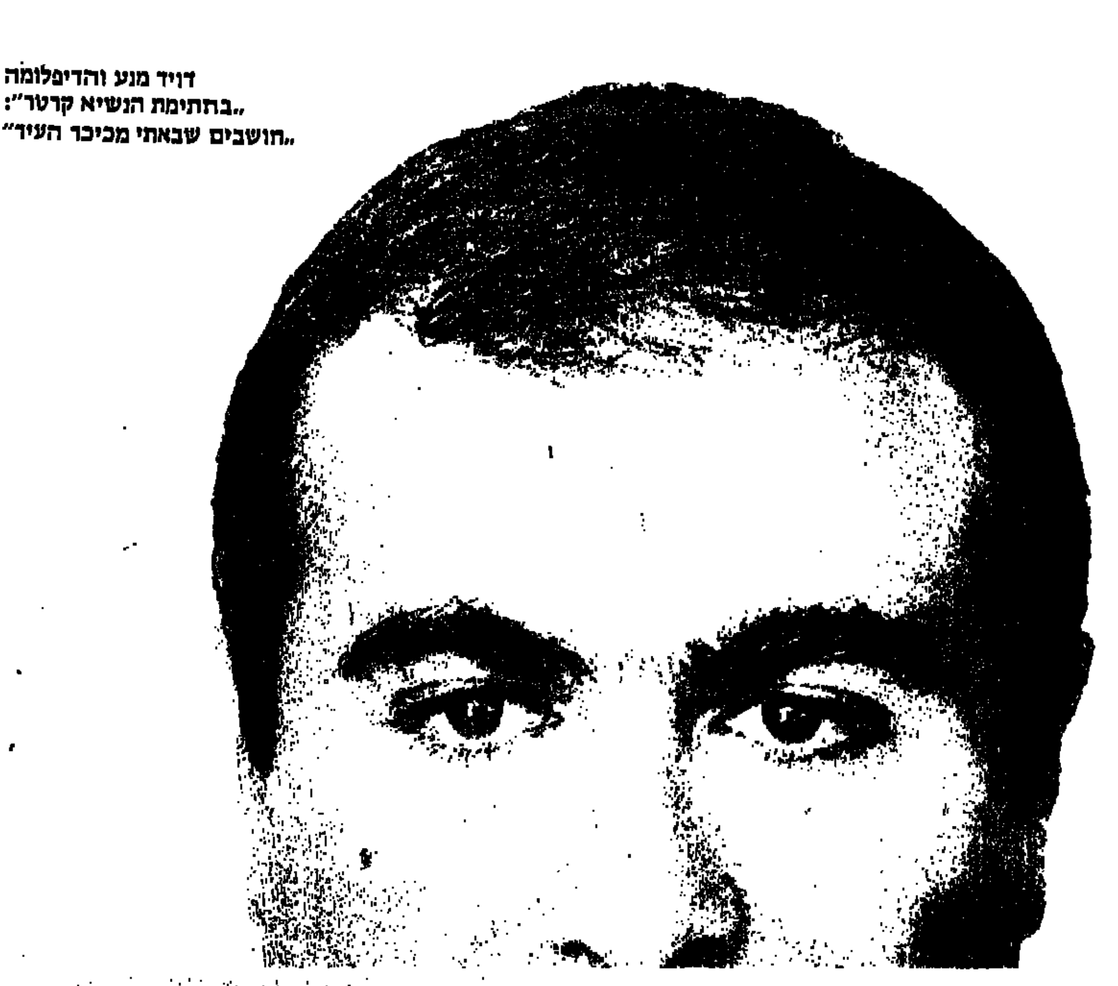
הואיל והסיפור־היפה הזה מאזכר את לידתו של מנע, ראוי לנצל את ההזדמנות כדי לגולל את תולדותיו. ובכן, הוא נולד (לדבריו) לפני שלושים־ושלוש שנה במעברת כפר־ענא שליד אור־יהודה, להורים יוצאי עירק שעלו שנתיים קודם. „ההורים השאירו את כל הרכוש מאחוריהם בעירק. אבי עבד שם במכס, בתפקיד בכיר, ולארץ הוא הגיע עם חליפה – וקיבלו אותו עם די־די־טי. זו היתה הטראומה הראשונה שלו."

מנע מספר כי לאחר שפוטר מלישכת־העבודה, היה אביו מובטל שנתיים וחי מתמיכות של קרובים. אחר־כך הגיע ארצה אחי־אימו של מנע, איש עשיר מאוד, והאב עבד בחברות־השקעות שהלה הקים. כאשר היה מנע בן שש, עקרה המשפחה (ההורים, דויד ואחיו הצעיר) מן המעברה לדירת שני חדרים שרכשו ברמת־גן. בדירה זו הם מתגוררים עד היום; גם המנכ"ל החדש של שירות־התעסוקה, העסקן רב־הפעלים, עדיין גר שם. הוא רווק, ועדיין עם אבא־אימא („ההורים שלי מבוגרים. אני לא רוצה לעזוב אותם לבד").

בחזרה לילדות: „התחלתי ללמוד בבית־ספר תל־גנים, בשכונה הכי יפה ברמת־גן; מהמעברה היישר לבית־הספר של החברה־הגבוהה־במרכאות הרמת־גנית. אני לא אוכל להתעלם מכך שהיו ניצוצות של איזשהי אפליה עדתית בתקופה ההיא."

ובכן, כבר אז גילה מנע מודעות חברתית מפותחת, שבה הוא מצטיין עד היום. עובדה: באפריל

(המשך בעמוד הבא)

דויד מנע והדיפלומה
„בחתימת הנשיא קרטר":
„חושבים שבאתי מכיכר העיר"

THE GOVERNMENT OF
THE UNITED STATES OF AMERICA

awards this certificate to

David Manea

in recognition of the successful completion of a one-year program of graduate study at

Brandeis University

as a

Participant in the Hubert H. Humphrey Fellowship Program
Established in memory of an eminent American Statesman

Jimmy Carter
President
United States of America

צילומים: ראובן קסטרו

(המשך מהעמוד הקודם)

השנה, לרגל יום־הולדתו, קיים מנע מסיבה צנועה. איפה? דווקא במועדון המקופחים הידוע, „המועדון” שבצפון תל־אביב; מיקדש הנובורישיות של צמרת־הצ'ייטי־מפלסטיק. למאושרים שהוזמנו הובטח כי המסיבה תתקיים „בהשתתפות השר”: שר־החקלאים קצב, כמובן. מנע: „הזמנתי את קצב וכמה חברים קרובים מהעבודה. כארבעים איש. אמרתי לעצמי: עברה עלי תקופה די קשה, והחלטתי לעשות משהו במקום שהוא קצת יוצא־דופן.”

בראיון ל„מעריב”, לפני עשר שנים, גילה מנע כי „עיתון החילותי קורא בכיתה אל"ף.” כישרון. לי הוא מספר כי היה תלמיד ממוצע מאוד (מה הפלא? במקום ללמוד קרא עיתונים), אבל בתיכון – מנע למד בתיכון „רביבים” ברמת־גן – נחשפו כישרונותיו האמיתיים: בתחום העסקנות („נבחרתי ליו"ר מועצת־התלמידים של בית־הספר ואחר־כך של כל רמת־גן”). אחרי התיכון גוייס לצה"ל, שירת בחרמ"ש והעפיל לדרגת סמל. „אני די מצטער שלא הלכתי לקורס־קצינים”, הוא אומר היום בצער, „כי אני חושב שקורס־קצינים די תורם משהו לבנאדם.”

אמרתי למנע כי עדיין לא מאוחר והוא יוכל ללכת אפילו עכשיו לקורס־קצינים, כאיש־מילואים. מנע גר בעצב בראשו ודחה את הרעיון.

לפי מה שהתרחש כאשר השתחרר מצה"ל, נראה שאישיותו של מנע אכן היתה ככר מעוצבת להפליא. הנה: „רציתי ללמוד משפטים. חלום ילדות. בפקולטה בתל־אביב לא קיבלו אותי. למה? כי היו לי ציונים גמוכים: מאוד־מאוד נמוכים, כולל חמש באנגלית, וכדומה. לא ויתרתי: פניתי לשר־החינוך, זה היה ידלין אז, איך זה לא מקבלים חייל־משוחרר למשפטים. קיבל אותי עוזר שר־החינוך, ניסים אלמוג, שהיום אני מבין עד כמה רצה להיפטר ממני.

„לא הירפיתי. אלמוג טילפן לפקולטה למשפטים: יושב אצלי חייל־משוחרר ולא מבין למה לא מקבלים אותו. בעיקבות זאת קרא לי מזכיר הפקולטה והסביר לי שהציונים שלי מאוד נמוכים. אז מה עשיתי? הלכתי לדיקן, פרופסור דניאל פרידמן, שגם הוא הסביר לי שלא כל חייל־משוחרר צריך ללמוד משפטים. בסוף שיכנעו אותי ללכת לשנה אחת לאוניברסיטה, ללמוד לא־חשוב־מה, להשיג ציונים טובים ולהביא אותם לפקולטה כדי שיכפרו על הבגרות.

„הצרה היתה שעד שהגענו לסיכום הזה, בתל־אביב נסגרה ההרשמה מזמן. עשיתי בדיקת שטח, איפה אני יכול ללמוד שנה באוניברסיטה, והלכתי לבר־אילן. שוב, מה זה הלכתי לבר־אילן? – מכתב לנשיא האוניברסיטה ולרקטור, שאני מבקש, כיוצא מן הכלל, לאפשר לי ללמוד. לשימחתי, קיבלו אותי למדעי־המדינה, לחוג ליחסים בינלאומיים.”

> „תיקשורת היא דבר חשוב, אבל אתה לא יכול לחיות כל היום עם התיקשורת, ולא לעשות דבר כי בסופו של דבר תתגלה כבלון”

עם נחישות שכזאת, אין להתפלא שכישרונות העסקנות התגבשו לכושר מנהיגות: כבר בשבעים־וחמש נבחר מנע לסגן יו"ר אגודת הסטודנטים של בר־אילן ונשאר בתפקיד „עד שבאתי לאיזשהי ישיבה בלתי־מתוכננת לחלוטין ומצאתי את עצמי מורח; הוציאו את 'קסטל' מהקואליציה.” „קסטל” הוא שמו של תא הליכוד בבר־אילן („שהקמתי, עם עוד כמה חברים”), ולליכוד הוא הגיע באופן טבעי כליכך: „אבי, בגלל מה שעבר עליו עם בואו לארץ, פיתח תחושות אנטי־מפא"יים ואנטי־בן־גוריוניים; אהדה לבגין ואהדה לחרות. מכאן, שכבית ינקתי תודעה ימנית. ואיך הייתי לחבר התנועה? פשוט, הלכתי לסניף רמת־גן, ונרשמתי. דבר יוצא־דופן לעומת הרישומים ההמוניים של התנועה.”

הפעילות הסטודנטיאלית המבורכת של מנע לא הועילה לו בלימודים: בתום שנה אל"ף, ובתום השנים הבאות, ציוניו היו נמוכים מאוד; במקום להתקבל ללימודי המשפטים בתל־אביב, הוא נשאר בבר־אילן ונאלץ לקבל את התואר־הראשון ביחסים־בינלאומיים ובקרימינולוגיה. רק אחר־כך התקבל למשפטים, ללימודי ערב. זה היה בשבעים־ושמונה; באותה שנה אף נבחר למועצת העירייה של רמת־גן; עם ההרחה מאגודת הסטודנטים, פנה לפעילות מוניציפלית.

הפעילות המוניציפלית הזאת הגיעה לשיאה אשתקד, ואף זיכתה את מנע בפירסום כהיקף בינעירוני, בזכות הוולוו החדש שרכש לעצמו ראש־העירייה המערכניק של רמת־גן, אורי עמית: מנע, שבאותה תקופה כיהן כסמנכ"ל לתפקידים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי (מי השר הממונה על הביטוח הלאומי? נכון: קצב) ואף עשה את ההתמחות שלו בעריכת־דין, מצא את הזמן ותעצומות־הנפש (בעזרת עוד ליכודניק־עירוני, משה פרי) הדרושים לסידרה של תעלולי־וולוו משעשעים. למשל, הוולוו הנוצצת נכבלה בשרשראות לאילנות רמת־גניים. במיקרה אחר, התפרסמה מודעת־לוח, „בהזדמנות”, שהציעה את הוולוו למכירה (מנע המשפטן הקפיד להכחיש מעורבות בפירסום המודעה).

מנע: „מה זה פרשת הוולוו? פרשת הוולוו היא רק סמל. לא, חלילה, עיני אינה צרה במכונית של ראש־העירייה, אבל שבוע אחרי התוכנית הכלכלית החרשה, כשכולם מהדקים את החגורה, קונה ראש־העירייה וולוו חדש: מילא, אם היה וולוו רגיל, אבל וולוו מנקר־עיניים, עם צמיגים ספיראליים חדשים שעולים אלפיים דולר, חלונות חשמליים, כל מיני שיכלולים פנימיים, ובניגוד לאישור של העירייה ומשרד־הפנים: כלומר, הוולוו היא סמל.”

מיותר, כמובן, להזכיר שתעלולי הוולוו כמו לא היו, אילמלא התיקשורת שהביאה אותם לתודעה הציבורית; ודרך הוולוו השתפשף מנע בתיקשורת, שיפר את מומחיותו בתיפעול כתבים והתאהב מחדש באותם טקסטים עיתונאיים הכוללים את צירוף־המלים „דויד מנע”, שצלילו כה ענוג וערב לאוזניו. בדרך־כלל, מתפרסם צירוף־המלים הזה ביוזמת מנע: לא־מעט כתבים, מתחומי־כיסוי שונים, זכו לקבל ממנו אינפורמציה טלפונית נדיבה להפליא בתחומיהם; שני הצדדים יודעים כי התשלום הוא הדפסה של אותן שתי מלים קצרות.

„תיקשורת היא דבר חשוב לאנשי־ציבור”, אומר איש־הציבור מנע. „אבל לא צריך להגזים לכאן ולא צריך להגזים לכאן. כלומר, אתה לא יכול לחיות כל היום עם התיקשורת ולא לעשות דבר, כי בסופו של דבר תתגלה כבלון. מצד שני, כהיותך איש־ציבור, אם אתה עושה דבר־מה – חשוב שידעו אותו. איך הייתי מנהל מאבק ברמת־גן, איזה כוח יש לי ברמת־גן כאיש אופוזיציה, לולא הבאת המחדלים של העירייה לידיעת הציבור הרמת־גני?”

עכשיו הוא נשמע מפוכח, בדברו על התיקשורת, ולא בלי סיבה: מנע למד, בדרך הקשה, מה עולל לו פירסומו המוגזם; הוא, שגם למען קטע קצרצר בירכתי מדור־ההתעמלות בירחון־גימלאים נידח (שלא לדבר על הבטחה לשתי שורות בטור־הרכילות של שבועון־הרכילות – פיסגת האושר), היה מתמסר ברצון לכל גחמה של כתבן־מתחיל או שוליית־צלמים, גילה כי ההתפוצצות התיקשורתית הזאת לא עוררה כלפיו הערצה מצד קבוצת־ההתייחסות החיונית לו, חברי מרכז חרות, אלא להיפך: דבקו בו מוניטין של רודף־פירסום; הדעה הזאת על־אודותיו התבססה, משראוהו החרותניקים, שוב ושוב, מנצל כל הזדמנות כדי לעגוב על עיתונאים (שמאלנים כולם, עוכרי הליכוד), לרבות כאלה שכתבו עליו באופן לא־מחמיא. משום כך, הוא מנסה עתה לרסן מעט את תאוות־הפירסום, אבל היא חזקה ממנו.

> „אני לא מאלה שיושבים ביום שישי בערב, אוכלים בוטנים ומקטרים. אני אוהב לשנות דברים שלא מוצאים חן בעיני”

למעשה, זה שנתיים ומעלה שמנע אינו רק כוכב־תיקשורת, אלא איש־תיקשורת בעצמו: הוא חבר המליאה של רשות־השידור („אני סובייקטיבי ברשות־השידור. לא אובייקטיבי. מודה ומתוודה. אני נציג תנועה פוליטית. אני נציג תנועת־החרות, רואה את הכל מנקודת־מבט מסויימת”). גולת־הכותרת של פעילותו זו הן שתיים: אשתקד דרש לשנות את שיטת הדירוג של מיצעדי־הפיזמונים ברדיו, והשנה תבע לשנות את דרך בחירת השירים לקדם־אירוויזיון ואת שיטת השיפוט בתחרות. חשוב מאוד.

וכן, מלה במלה, מסביר לי מנע את התעסקותו בהבלים הללו: „בדרך־כלל, כשאני נכנס לתפקיד ציבורי, את התפקיד הזה אני ממלא עד תום. חברי מליאת רשות־השידור היו גוף אנמי עד שמונים־וארבע. מי שמע עליהם. מי שמע בכלל על קיומם. שמעו רק על ועד־מנהל. אף אחד לא ידע מה זה מליאה. עכשיו, נכנסתי כחבר מליאה ואני לא מסתפק בפעילות של לבוא פעם בחודש, לקבל דיווח וללכת הביתה. אני לא מאלה שיושבים ביום שישי בערב, מפצחים גרעינים, אוכלים בוטנים ומקטרים. אני אוהב לשנות דברים שלא מוצאים חן בעיני ולהיות פעיל בכל גוף שאני נמצא בו. ובכלל זה מליאת רשות־השידור, שאני שמח שהיה לי חלק בהבאתה לתודעת הציבור. טבעי שראו בי כאיש פעיל במליאה ושימשתי כתובת, מוטעית במידה מסויימת, לכל מיני פונים בנושא רשות־השידור. וכך מצאתי את עצמי כתובת לזמרים, לאמרגנים, שפנו אלי בטענות שונות. ובכלל זה בנושא מיצעדי הפיזמונים ותחרות הקדם־אירוויזיון.”

למונולוג הזה יש המשך ארוך, וכלו הסבר פרטני להחריד לצידקת המאבקים בעניין תחרויות הפיזמונים.

(המשך בעמוד 41)

מנע וצמיד־הזהב: „מצאתי את עצמי כתובת לזמרים ולאמרגנים”

באו לשכונה

סערה באצבעון של פרדס־כץ, הבת הזרוקה של בני־ברק, קהילה מעורבת של חילונים ודתיים מתונים במצור חרדי. תושבים מציגים בתיאטרון השכונתי מחזה על פוגרום של ערבים ביהודים. ההצגה האמיתית מתרחשת בחוץ. המנהיג המקומי מטיל אימה. ח"כ־מוקיון מסית נגד הערבים. ישיבת החוזרים בתשובה ולחמת בתיאטרון, שליח השטן. כישוף ליל קיץ, חמש דקות מתל־אביב.

מאת שרית פוקס
צילומים: ראובן קסטרו

סרח עורף, זוהי שכונת פרדס־כץ, משתלשלת מן העיר בני־ברק, לא רצויה, לא אהובה על ראש העיר. ראש העיר יכחיש זאת, אולם אשפת העיר מהבילה ומחמיצה שם כראש חוצות. אזרח הנזקק לנקביו יקלע לחדר שרותים עירוני בתוך השוק שאביזריו עקורים, מנותצים, מושחתים. כאשר ביתר אלוהים את בני־ברק, חלק את ברכתו לדרום, ומה שהצפין מעבר לרחוב ז'בוטינסקי שקע בשכחה. כיוון שאינם אגודאים, וחסרי כוח אלקטוראלי, יפה להם השכחה. עשרות תושבים, אנשי ציבור ופוליטיקאים מקומיים, לימדו אותי את התורה הזאת באותו שבוע בו שהיתי בפרדס־כץ, אבל ביקשו להסתיר את שמם, כמובן.

באתי לראות את המחזה "הגרה", שהעלה התיאטרון השכונתי בהדרכתם הממושכת והנאמנה של אנשי קבוצת התיאטרון של נווה־צדק. אבל להצגה המרנינה כשלעצמה יש אחורי. כמה עלובים. לא, לא עלובים, הרי פגשתי בעיר מנהיגות חדשה, מעשית ונלהבת, ומנהלת מתנ"ס עוקרת הרים, ותושבים מעורבים בקהילתם. אבל משהו זנוח עמד באויר, כאילו הוטלתי לתוך ריק.

לא פגשתי קרימינלים גדולים ולא לבנות־חבלה, וגם לא נרקומנים. פגשתי אנשים נמקים בריקנות שפערה מולם עירייה דתית המונעת שעשועי פורקן מתושבי השכונה החילוניים (או הדתיים המתונים). לא בתי קולנוע, לא בריכת שחייה, לא מגרשי כדורגל, אין עינוגים פה. כאילו נרקמה כאן מזימה להטיל את החילוניים לגיהנום השיעמום והבטלה, בהם מתחיל כירוע לקנן החטא. וכשיפלו לתוכו של החטא יהיו בשלים סוף סוף להאסף ברחמים גדולים על ידי הרב דניאל זר, רבה של ישיבת החוזרים בתשובה "אור־דוד". הוא הוא הרב שחזר בעצמו בתשובה בסוף כיתה ז' ואשר אליו באה המשטרה, כך הוא אומר, להודות לו על שביער את עברייני פרדס־כץ. הרב נעים פנים, עז קול, בעל זקן אדירים ודמוי שמיכה, שמיכה של רחמים.

על גג השוק של פרדס־כץ, בין רקבונות וטינופת, יושבת מדי יום על ארגזים אותה קבוצת זקנים בטרם עת המגדירים עצמם כפנסיונרים. "זה עיר? זה? זה ג'ונגל, רפת של פרות", אומר אחד בעל חולצה מזוהמת. "נקברנו פה, העירייה לא רוצה לדעת מאיתנו", מהמהם אחר מצולק, המציג עצמו כטייח

(המשך בעמוד הבא)

ליצני רחוב של התיאטרון הקהילתי בפרדס־כץ מזמינים את התושבים לקחת חלק בפעילות: הרב אומר ש"התיאטרון יהרוס אותנו יותר מהערבים".

מבצע קדש נמחק לטובת ה"באבא סאלי": תמונת הצדיק בשמונה שקלים.

(המשך מהעמוד הקודם)

בדימוס. „אין כלום, לא בית־קפה, לא קולנוע, רק מיסים. לאן נלך?" ויש גם פאנאטי אחר שלא סובל את הערבים המסתובבים שם. כמו שאשכנזים שונאים נאצים, אנחנו שונאים ערבים, למה שחטו אותנו כמו כלבים בחוץ לארץ. אני לא מסכים שהם יבואו לישון פה בלילה על הגג."

גם שנאה היא נקודת אחיזה בחיים. גבר אחד קורא לי הצידה ומבטו אומלל: „אולי את יכולה לעזור, הבן שלי אנס לפני חמש שנים, הוא הבן היחיד שלי, אולי תסדרי לו חנינה, שמעתי עושים חנינות עכשיו". בבית הקפה הסמוך לשוק, יושבים גברים בשתיקה, גורסים את יומם, משחקים שש־בש. פה ושם שומעים המהום: „אני לא בשביל פה, תכל על כל החיים שלי שנפלתי על המדינה הזאת. גועל נפש." אחר מסמן לי לבוא הצידה: „אני לא מאלה הפרימיטיבים", הוא אומר בבושה, ומסביר את מצבו המיוחד: „אשתי חזרה בתשובה והשאירה אותי לבד. היא הלכה לעבוד אצל דתיים והם אמרו לה: תראי איזה חיים יפים יש לנו. ככה עשו לה שטיפת מוח. התחילה להדליק נרות שבת, הוציאה לי את הטלוויזיה מהבית. שלחה את הילדים לפנימיה חרדית. למה הם לא עשו חשבון של הרס בית, איפה הצדק בדת?"

פרדס־כץ נשאבת היום אל התשובה. ילדים נקראים מן הרחוב על ידי אברכים לחבוש כיפה, או להשתתף במניין, או ללמוד קצת כחברותא כדי לחוש טעמה של תורה. תושבים שותים בצמא את דרשותיו של הרב רניאל זר מדי יום רביעי בשבוע. מצליף בקולו, ואחר־כך מברך בלטיפה את המאזינים העומרים למרגלותיו לפי התור. בחוץ, על מדרגות הישיבה, מוכר אברך דיוקנאות זהב מנצנצים ותלת מימדיים של הבאבא סאלי, הנראים לי כמו צלמים. פס אדום מחק את שמו של מבצע קדש מעל שלט הרחוב שבמרכז העיר, ובמקומו נתלה שלט חדש: רחוב "ר' ישראל אבו חצירה, הבאבא סאלי". אבל במתנ"ס פגשתי ילד צועק בהיסטריה: „אתם הדתיים, שקרנים, רמאים, אני לא מאמין לאף דתי, אני מאמין רק באלוהים. בשנה הבאה תהיה כאן ישיבה במקום מתנ"ס." ואיך לא ישנא דתיים. אין בריכת שחייה, מגרשי ספורט סגורים בשבת, אין דיסקוטק לנוער, אי אפשר להקים קבוצת כדורגל מקומית. כותרת בעיתון פרדס־כץ שואלת: האם פרדס־כץ במצור דתי? ומתכוונת לסגירת השכונה מכל עבריה על ידי שכונות חרדיות המנקרות ברמתן את עיני התושבים.

בין שני קטבים נעה פרדס־כץ: המתנ"ס והישיבה. שני מרכזים רוחניים הנאבקים על נפש התושב. בקוטב השמרן נתפסת ההצגה המועלית במתנ"ס כסיוטו של השטן, חגיגת יצרים, ליצנות מכחילה. בקוטב החילוני שותת ההצגה את התושבים אל עולם הפאנטזיה, מנקות ומטהרת מפני דחפים אנרכיים. משום כך מלווה דרך קבע את החזרות קבוצת נערים משוטטים, שנשארו מחוץ לתגיגה, כמו עדת צרעות רעות. עדת המקנאים. סוקלים באבנים, מפריעים לחזרות. הם מביטים בי במבט עמום של לא כלום: „גם לנו יש הצגות. אנחנו מסתלבטים, רופקים מכוניות, מעבירים את הזמן. אנחנו אוהבים תופש."

כמו בכל דרמה טובה, שברגע משבר מתגלים בה כוחות גנוזים, כך עורר כאן הכיתור החרדי את השכונה החילונית. שיאה של ההתעוררות היה באחד מימי יוני, בו הלכו התושבים לבחור את מוסדות השכונה. מסע בחירות קטן התנהל, עם רמקולים, כרזות ותככים. העיתון המקומי קרא, "קומו תעי מדבר צאו מתוך השממה." הבחירות היו אישיות איזוריות. לקלפי הגיעו אלפיים וחמש־מאות בוחרים, מספר רב. נבחרו 43 לאסיפה כללית ו־17 לועד. רק 12 מתוך ה־43 הם חרדים. בחירת יושב הראש, לפני שבוע בערך, התרחשה בתוך רחש בחש וקנוניות כוויך אנפין. כלומר, כדי להשאיר את הדתיים בחוץ, יסדו תומכי המערך והליכוד קואליציה דחופה. תומכי ש"ס ומפד"ל נצמדו זה לזה. זר עלול לחשוב בטעות: בחירות בקלושמרל, סערה באצבעון, אבל האצבעון הזה הוא נפש הקהילה. ובתוך קלחת פוליטית, כל פוליטיקה היא ערמומית. הקהילה לקחה את גורלה בידיה.

אבל תחילת התהליך לפני כשש שנים כאשר פרוייקט שיקום שכונות נכנס לפרדס־כץ. נפתחו מתנ"ס וספריה. המתנ"ס קיבל השבוע את פרס אמנות־לעם לאמנות פלסטית על פעילות מוצלחת. התושבים מהווים מחצית מחברי ועדת ההיגוי של פרוייקט השיקום. הם נעשו שותפים בהכרעות תקציביות. היו שהסתחררו מן הכוח לשלוט על תקציבים של רבבות דולארים. לאט לאט גילו אנשי המקצוע שמאחורי הפרוייקט כי הגולם שהקימו (של שיתוף התושבים) מתחיל לקום על יוצרו. הובעו טענות כלפי מנהל הפרוייקט מוני אייגר, שהוא מעדיף קבלנים אלה ולא אחרים לשיקום הפיסי. דובר על ביזבוזי כספים, ובשלב מסויים ביקש ראש־העיר להדיח את אייגר.

קול תיפוף יומרני במקל הליכה נשמע במתנ"ס. מנהיג השכונה איציק דרעי מגיע. המקל בא לו מתאונת דרכים, הכיפה באה לו מחזרה בתשובה. „אי אי, אין כאן מסר ואין כאן תוכן, לא העסיקו מספיק אנשים בפרוייקט. ביזבזו לי את הכסף", הוא מקטרג ופורץ בצחוק רם, דומה ליללת צבוע. איש אינו יודע מי בדיוק תומך בו, אבל הוא ניהל מסע בחירות נאה עם כרוזים שקראו: "דרעי יצחק, למענך ובשבילך", וסופו שחדר לכל ועדות השכונה ונעשה אפילו יו"ר ועד השכונה עוד לפני הבחירות. אבל ביום הבחירות אמרה השכונה "לא" לאיציק דרעי ולא בחרה אותו ליו"ר הוועד החדש. איציק נשבע שלא יניח לוועד הזה לפעול. היעד האמיתי של הוועד, שבקושי מדברים עליו בקול, הוא הקמת מועצה מקומית נפרדת לפרדס־כץ, או לפחות אוטונומיה המכונה בפי התושבים "שלוחה".

איציק היה מטיל תתיתו על התושבים. בישיבות היה הופך שולחנות ומנפץ כוסות. השקפת עולמו איננה ברורה. הוא מדבר בנוסחאות מעורפלות על אהבה אחווה שלום ורעות. במסתרי עברו מצוי סיפור ששמעו מפיו על תביעה שהגישה נגדו עוברת סוציאלית אשר שמעה אותו מאיים על חיי בגין, ולקחה אותו ברצינות. „היה לי משפט, בדלתיים סגורות", מתגאה איציק, „שורר כרדיו אפילו. משהו בטחוני. לא, לא הייתי מרגל." דימיוני מתעורר. איציק הוא ארטיסט שמקומו בהחלט על הבמה. גם ישיבתו המלכותית – שרוע למחצה, כמו רומאי בעת משתה – היא מלאכת מחשבת בפני עצמה.

בשעת ערב מאוחרת הוא סיפר לי על מי שכה אהב וכה השפיע עליו: „אבא שלי עליו השלום היה בכלל צרפתי, נוצרי שהתגייר בגיל 22. אבא שלי גם היה בוקסר. הוא גידל אותנו, שנים עשר ילדים, בזרוע נטויה. לפעמים באמצע הלילה היה מרים מעלי את השמיכה, לוקח שוט והורג אותי במכות על־כך שחטאתי כלפי חבר. הוא ידע לקרוא ולכתוב אחת־עשרה שפות. כשחלה בסרטן וקיבל הקרנות, לא נשרה לו אף שערה, כי השתמש בתרופה טבעית סודית שגילה לי. אני אהבתי אותו. הוא לא פחד מאף אחד. רצה לעקור דלת, עקר במכה. הוא עודד אותי לא לפחד מכלום. כשמת, זו היתה טראומה קשה. כל הביטחון שלי היה עליו. לכן נעשיתי מאוד דתי אחרי שהלך. הרב דניאל זר הוא עכשיו במקום אבא."

הכמיהה לאב גדול וחוסה שורה על פרדס־כץ ומולכת על תהליכי החזרה בתשובה והיציאה ממנה. אין אלוהים כמו אבא, ואין אבא כמו אלוהים. בהצגה שמעלה היום התיאטרון הקהילתי משחקת שלומית בת השבע עשרה קבצנית בשוק. שלומית היתה דתיה וחזרה בשאלה. היא לא גדלה בבית דתי, אך הלכה לבית ספר דתי בשכונה והושפעה. כשנפטר אביה נשברה ועזבה את הדת. רגע לפני הופעת הבכורה,

שמשון דרעי, לפני (מימין) ואחרי:
„הייתי אלוף הארץ באיגרוף וכן אלוף הדיסקו. שיחקתי בסרטים. יצאתי אפילו עם חברות כנסת. ארבע נשים התאבדו בשבילי. אבל אני רציתי אחת אשכנזיה, בתולה, לכן חזרתי בתשובה."

איציק דרעי (מימין) בתמונה על כרזת הבחירות בשכונה: „אבא שלי היה בוקסר. רצה לעקור דלת, עקר במכה. כל הבטחון שלי היה עליו. לכן נעשיתי מאד דתי אחרי שהלך."

הזר הצעיר בפרדס־כץ ותזמנה לאסיפת רחוב: הרב המקומי אומר ש„כהנא יותר טוב מאחרים".

המוקיון את פיו ושואג בצרימה: „איזה עם נורמלי היה מסכן קיומה של מדינה, ובשביל מהזז? בשביל שתי חתיכות נבלות ערביות. מחבלים??? הדיון על השב"כ היה דיון של מטורפים. עולה לה חייקלה, חייקלה, חייקלה השמאלנית הזאת, וצועקת: רצחנו בדם קר! ואני חשבתי שחיסלנו שני ג'וקים". המוקיון משווה את מחסלי המחבלים למכבים ומבטיח להחזיר את ראש השב"כ, כשיגיע לשלטון.

בשלב זה מגלות עיני סוף־סוף את הסוס של פרדס־כץ, אותו סוס משוטט שכל הבא בשערי השכונה אומרים לו, חובה עליך לראות את הסוס הלבן. אין יודע מנין הוא, ושל מי. הסוס עומד מול המוקיון ומכבד את הנואם בקילוח צהוב חד משמעי. אבל ממול, על הכביש, גורר רוכל התחתונים משה עובדיה את עגלתו וסמרטוטיו. ישיש צמיגי עם דמעת מוגלה ושן אחת, שמייבב: „אני רוצה עיניים, אני רוצה שיניים, אני רוצה קצת אוכל טוב, לא רק לבן ולחם, אני בעד כהנא, הוא מישהו שיעזור לי."

גם הרב הרומיננטי של פרדס־כץ, שהסכים לשוחח עימי בישיבתו ולהציג בפני חוזר בתשובה אם לא אכתוב את שמו, הביע דעתו כי כהנא יותר טוב מאחרים. צדיקו של אותו רב הוא הבאבא סאלי. הביט הרב הצידה כדי לשים גדר ליצרו, ואמר לי כך: „התיאטרון יהרוס אותנו יותר מהערבים. המתנ"ס זה חורבן לפרדס־כץ, אוי, אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב. מיליוני דולארים הולכים לחורבן ולא לשיקום. שמעתי שהשחקנים מרימים שם כחורה על הידיים. אחר־כך שואלים למה עם ישראל נהרס. אני רוצה שכל המדינה תהיה כמו בני־ברק ואז לא יהיו יותר פושעים. אין מוסר, אז אין אמת. „כפייה דתית? איזה כפייה? כל ישראל ערבים זה

(המשך בעמוד 32)

פתע כיצד נתן לה הרגע הזה הרגשה עילאית, כיצד היא נלכדת מהתחושה שהיא אפס, לא כלום, שהיתה לה אחרי שהפסיקה להיות דתיה: „פתאום עמדתי יחידה בעולם, אין למי לצעוק, אין למי לבוא בטענות. עכשיו אני שומעת כאילו את אבא שאומר לי לא לשים לב לדעתם של אחרים, להיות מה שבא לי, אז מה אם אני לא נסיכה אלא קבצנית?"

הור לא סיפרתי על ההצגה. למרבה ההפתעה אין כאן מחזה מחאה או מראה המשקפת את התעוררות השכונה. המחזה "הגדה", אומרים לי אנשי קבוצת נוה־צדק, נכתב עם התושבים. סיפור ליליסדר של פסח המתרחש בארץ ערבית, כשבחוץ נערך פוגרום ביהודים. איך נוצרה הצגה כזאת, העוסקת במלחמת הקיום של הרוח כשאנו קרובים יותר לראש השנה מאשר לפסח, לקבוצה פתרונים. המחזה קורא להתעוררות לאומית, לצאת מעבדות לחרות, לעלות לארץ. אבל יש כאן גם רובד שלישי, שאיש מן התושבים עימם שוחחתי לא נתן דעתו עליו – אנלוגיה בין ערביי הארץ ליהודים בגולה.

סינו פסר, מנהיג הקבוצה, אינו מכחיש את האלגוריה הזאת. הוא טוען שנוצרה מאליה, וכי קבוצת התיאטרון המודה עם השקפת עולם שמאלית מאוד, החליטה לא להורים את התושבים עם דעותיה. בלי אינדוקטרינאציה. נדמה לי כי בכל הקשור לתרומתו המרתית של תיאטרון בקהילה – קבלת אחריות, יצירת מסגרת, התססה והחייאה, יצירת גרעין של גאוה שכונתית, הפליאה קבוצת התיאטרון לעשות. מאז השנה כה עבדה עם התושבים. הקהילה התאהבה, בנוע בנעם כהן, מרכז התיאטרון הקהילתי, שהוא בעל תואר שני בתיאטרון חינוכי למרות שפניו מוכרות מהטלוויזיה. זהו נועם ממרכז הבנייה. משוכה של הזמר פראי וחעם, התחבר אל התושבים.

אבל בעניין העבדות והחרות, הייתי שמחה למחוא כפיים על ההצגה אפילו בפרדס־כץ, אבל בלי הסוואות מפוחדות.

כשאני יוצאת מן ההצגה אל כיכר העיר, גוזלת לי הבמה אל המציאות. לתדהמתי ניצב שם על דוכן קטנטן מוקיון בתחפושת ח"כ. שני עשרות עוברי־אורח תמהים סביבו, ואימפרסריו מחמם אותם: „בואו לשמוע את מה שלא אומר לכם אף אחד, לא אלה שנוסעים סביב העולם ללקק נעליים של איזה מלך." ואז פותח

פרדס־כץ, תמונת רחוב: הכוחות מתגלים ברגע של משבר.

יוסי חכמי, זה שבטוח

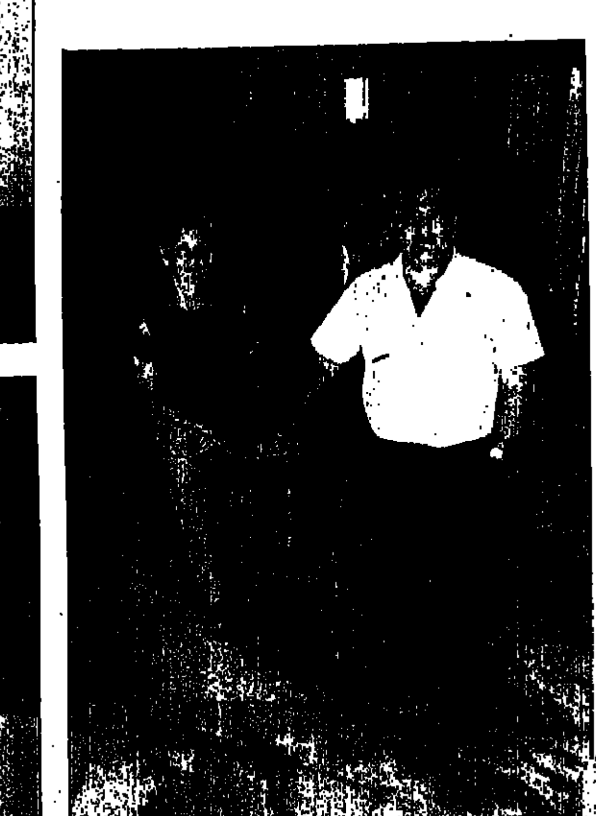
מנכ"ל חברת הביטוח ה"פניקס". נולד וגדל עם כפית פלטינה בפה. פוליסה לכל החיים. לא מתרגש מהפסד של מיליון דולר. בעל אוסף אמנות חשוב ויקר. בעל אוסף בולים מהיקרים בעולם. האספנות היא תשוקה, לא השקעה כספית מהממת.
הוא צריך את הכל הכי־הכי. האשה הכי יפה. התמונות הכי יפות. גם את ה"מונה ליזה" היה אוהב יותר לו היתה שלו.

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילומים: שמואל רחמני

יוסי חכמי עם פורטרט של יוסי חכמי („איש עסקים קשוח עם הבעה רכה"), עם חווה („האשה הכי יפה") ועם הילדים על ספת השיזוף במרפסתו בלי רגשי אשם שהוא כל כך עשיר.

על פניה של כטי, המזכירה של יוסי חכמי, נסוכה הבעה כמעט־קבועה של התנצלות. היא עסוקה כל העת בדחיית פגישות שהובטחו ולא יתקיימו. מושגי הזמן והדיוק של חכמי הם נזילים. שתים־עשרה בצהרים לגביו היא שעה סבירה להתחלת היום. בתוך שנייה הוא מחובר למזכירה האלקטרונית שלו, צועד סביב השולחן בצעדים קטנים ומהירים, מגלגל בידיו את חוט הטלפון, מרפרף על העיתון.

חכמי מציג משחק מושלם. הבמה היא משרד ושישה כוכבים. רצפת שיש שחורה, מבריקה, שטיחים רכים, גריצקי על מחציתו האחת של הקיר וליפשיץ על השנייה, רובין וקישמן על הקירות האחרים. מסופי מחשב, טלוויזיה, ווידאו, ספרי אמנות וקטלוגים שלימים את הדקור. הקהל מורכב מעובדי חברת ה"פניקס" שנקראים פנימה אחד אחרי השני וממתינים בעמידה, בסבלנות. חכמי נשען לאחור, ניגוח, בתוך כורסת מנהלים גדולה ורכה. „תברוק את זה שוב", הוא מרבר למזכירה האלקטרונית, „יש אנשים שמתקדמים צעד אחר קדימה, ונופלים עם זה".

בין לבין מתייצב שם עוד אדם שהוזמן, עם מכתב ביד. עכשיו ניצבים לפני חכמי שני גברים ומזכירה. הוא ממשיך בשיחה עם המזכירה האלקטרונית, מעיין במכתב, ובהפוגות שבין שיחה לעיון שואל שאלות, מבקש לשלוח שליח לבית־המרקחת הקרוב להביא לו חפיסה של תרופה מסויימת, מקבל טלקס שהגיע זה עתה, חותם על מכתבים יוצאים ומכתיב לבטי מכתב חדש, באנגלית. חכמי יכול, מתברר, לחשוב ולדבר ברזמנית על מספר נושאים שונים, מורכבים. הדיבור מאונפף ומהיר. המבט אינו מכוון ישירות אל האדם העומד מולו.

„ביזנס בשבילי היא חולצה שעולה 300 דולר. אני יודע שאנשים חושבים עלי שאני קמצן. חושבים שאם יש לי הרבה כסף, אני חייב להיות פזרן."

עכשיו מוזיאון תל־אביב על הקו. „אילו עבודות אתה בוחר מדלות החומר?". חכמי: „יש לך משהו של מיכל נאמן?". מוזיאון: „כן, יש לי עבודה יפה. שלושה גליונות נייר, אחד על השני". חכמי: „זו עם הסכיני־גילוח; לפי דעתך היא טובה? אפשר לחבר אותם אחד לשני ברוחב מטר על שניים ועשרה"? מוזיאון: „כן". חכמי: „כמה אתה רוצה ממני בשביל זה?". מוזיאון: „אנחנו הולכים לקראתך. שתי העבודות, יחד עם הפסל של גרוס, 8000 דולר". חכמי: „בסדר. שיביאו ישר לכאן".

בטי חוזרת לחדר עם קופסת תרופות, לא אלה המבוקשות. השליח לא השיג אותן. המזכירה האלקטרונית נכנסת באמצע עם מידע על תערוכת בולים בשטוקהולם. חכמי מבקש לדבר עם הפקידה ממשרד הנסיעות ומוסיף עוד מסלול לטיסה. נכנסת מנהלת מחלקה עם דו"ח של עיסקה מוכנה. מעבר לשולחן מתגלגלים דיבורים על סכומים הנעים סביב שלושים־ארבעים מליוני דולרים. בטי עוצרת פתאום, באמצע הדיווח, ושואלת „יוסי?", „מקשיב, מקשיב", הוא עונה בלי להרים את עיניו מהניירות. בטי, בפעם השנייה: „מה לעשות שאין להשיג יותר את התרופה ההיא?". חכמי: „אין דבר כזה. צלצלי למנהל החברה".

מחיאות כפיים היו מתקבלות כאן כתופעה טבעית לגמרי.

יוסי חכמי. בסביבות ארבעים. מנכ"ל ה"פניקס". חברת ביטוח. כוח, מעמד, הרבה כסף. החשיפה הציבורית שלו מסתכמת עד כה במידע על ילדות משופעת כל טוב. בן יחיד להוריו. נכרם של שני סנים אמידים, חכמי וקרסו. השכלה רחבה. בעל אוסף אמנות חשוב, בעל אחד מאוספי הבולים היקרים בעולם, ויש אומרים – הכי יקר. חובב מוסיקה מושבע. בית יפה. אשה יפה וייצוגית. שלושה ילדים.

יש מי שאומרים – לא חוכמה. הוא הרי נולד עם כפית פלטינה בפה. אחרים אומרים: זה לא רק זה. הוא גאון פיננסי, רב כישורים. סופר־אינטליגנטי. עלה למעלה במהירות של מטאור.

חכמי: „בן ארבע־עשרה נסעתי עם מזוודה לפנימייה בשוויץ. רציתי לצאת מהבית. שיכנעתי את אמא, ואמא שיכנעה את אבא. הלימודים שם נמשכו מתשע בבוקר עד שש בערב. למדתי מתוך סקרנות. הסקרנות היא התכונה החזקה והראשונית ביותר שלי. הכל אני צריך לדעת. הלימודים בשוויץ הם בקבוצות קטנות, בקצב אישי. למדתי שבע שפות. התמחתי במתמטיקה ופיזיקה. למדתי מוסיקה. עשיתי את בחינות הבגרות בגיל שש־עשרה. אחרי שוויץ נאתתי בבוסטון. בן שמונה־עשרה קיבלתי תואר ראשון במתמטיקה ובפיזיקה ותואר שני באלקטרוניקה. עשרים שעות לימודים ביום. כל הציונים היו עשיריות. חזרתי לארץ לשרת בצבא, וגיליתי שלא בעייה להוציא גם תואר אקדמי אם מקדישים לעניין בוקר אחד בשבוע. נרשמתי לאוניברסיטה בירושלים. השלמתי תואר במינהל־עסקים. בתקופת השירות הסתכלתי סביב למצוא את ההבדלים. הכל נראה לי

(המשך בעמוד 17)

יוסי חכמי, מה שבטוח

(המשך מעמוד 15)

ראש קטן. ראיתי את הישראלי הניתהניהו, הבטחדרן. וכל עמד כסימן של בינוניות. הלם לא יקטן אהרי תחינה הישגית ממנה באתי. הבנתי שהמערכת לא קסתה נכון. נכנסתי למעין אפאטיה".

"אחרי הצבא נסעתי ללונדון ללמוד אקטואריה. גיליתי שעולם העסקים מתאים לי יותר מאלקטרוניקה. בלונדון היו גם הרבה אופרות, הרבה מוסיקה ובלט. ב־1969 חזרתי לחברה של אבא, "פניקס". התחלתי שם מלמטה, כתור מנהל ביטוח חיים. כעבור שבע שנים נתמנה למנכ"ל. המחזור והרווחים זינקו כלפי מעלה (ראה מסגרת).

"יש לי רגש מיוחד על המקצוענות של הסוכנים, סוכנים בעלי רמה מקצועית גבוהה שעיקר הישגיהם מושגים לא בהנחות ושטויות, אלא באמינות", הוא אומר. יוסי חכמי אוהב לחזור על צמד המילים "גימיקס" ו"אמינות". לכמה משותפיו לעסקים יש טענות על הצירוף. סיפור מההיסטוריה: במועצת המנהלים של ה"פניקס" יושבת גם משפחת רקאנאטי. היסטוריה של עסקים וידידות. לפני כשנה ה"פניקס" לתוך מכרה מניות. יוסי חכמי שמע, נסע, קנה את כל המניות לבד בלי לשתף את הרקאנאטים. זה לא חוקי, אומר חכמי, אבל מוכן להניח שהם לא שמחו כשהפתיע אותם. קמה סערה. רקאנאטי הגיב ומכר את המניות שלו לשלמה אליהו.

חכמי אומר שזה הקומפלימנט הכי טוב כשמתחרה שלו, ברמה של שלמה אליהו, קונה את מניות ה"פניקס". "בשבילי זה עוד אישור שאני החברה הכי טובה בשוק." שלמה אליהו, להזכיר, הוא כל מה שחכמי לא. בחור שהחל כנער שליחויות וזוטר והגיע בכוחות עצמו לבעל חברת ביטוח גדולה, בלי עסקות משונות בשוויץ או בוסטון. מהכיוון השני. הטון קצת שונה. בשנת 82', כשהבורסה היתה חמה, קנה אליהו 11 אחוזים ממניות ה"פניקס" שהסתכמו כ־5 מיליון דולר. כשחכמי קנה את האנגלים, רכש אליהו את חלקם של אנשי "דיסקונט" מחוסר ברירה, שכן חבילת המניות הראשונה היתה למעשה שולית מבחינת מעמדו בחברה.

בכניסה לחדרו של חכמי יש פסל של מירה רקנאטי. "לא עבודה יפה?", הוא שואל בחיוך קטן אחרי שגמרים לדבר על משפחת רקאנאטי.

עוד סיפור: "גמאטורס", חברת נסיעות בה היה שותף, פשטה את הרגל. אנשי עסקים שמכירים את הנושא, אומרים שהחברה לא היתה צריכה ליפול בצורה כזאת, ושחכמי זנח ציבור שנתן בו אמון. אבל העובדה היא שברקורד שלו אין כמעט נפילות. גם על הקשר שלו עם הברוקרים חגי כליף ויורי סלנט, שעלה ל"פניקס" בהפסד של קרוב למיליון דולר, הוא מדבר בזלזול. זו נפילה? מחייך חכמי. זה לא משמעותי. זה רווח של 'פניקס' בחודש. לא צריך להתרגש.

מנכ"ל אחת מחברות הביטוח הגדולות בארץ אמר עליו את הדברים הבאים: "חכמי בחור חכם. אי־אפשר לקחת ממנו לא את השכלתו ולא את הכישרון שלו. יחד עם זה, הוא איש עסקים 'אכזרי'. לא הייתי רוצה אותו כתור פרטנר. הוא משתמש בכוח שלו, בעוצמה שלו, בלי לעשות חשבון לאף אחר. השולה לא קיים בשבילו. הוא רואה, אוהב ומעריך רק את עצמו".

חכמי: "למדתי להיות חשדן. בכל רגע יושבים על הכסא הזה שמולי אנשים שרוצים להשיג ממני דברים. אני פועל מתוך עמדה של צורך לפענח כל הזמן מה מסתתר מאחורי הדרישות שלהם, ואיפה אני יכול ליפול. זו צורת מחשבה שנרכשה עם השנים והניסיון. הישראלים אמביציוזיים במיוחד. מוציאים ערביות לא תמיד עניינית על המתחרים. לוקחים כל דבר באופן אישי. זה קשור לאמביציה לא מבוקרת, הערכה עצמית לא נכונה של הזולת, אגו כמימורים משורים, וחוסר כבוד אחד לשני".

שלה נחמן, מנהלת כוח אדם ב"פניקס", מסכמת את הבוס שלה במלה אחת: "בלתי־צפוי". בקולה מסתתרת גם יראה קלה. היא אומרת שלפעמים זה מבין איך אין לו סבלנות לאנשים איטיים. פעם העזה ואמרה לו: "יוסי, אתה בכלל לא מקשיב לי". בתגובה

> ## „לחברות אחרות אין ביצים"
>
> ב־1976 מונה יוסי חכמי לתפקיד המנהל הכללי של ה"פניקס", והחברה שהיתה אז במקום תשיעי בארץ – זינקה די מהר למקום השלישי. מאזן המחצית הראשונה של שנת 1979 הראה רווח של 21 מיליון לירות. בסוף אותה שנה הוצג רווח של 122 מליון לירות. פי חמישה. חכמי: „המטרה שלי היתה הרבה אנשי מכירה, מעט אדמיניסטרציה, מיחשוב מכסימלי, ניהול לפי יעדים, אחריות קולקטיבית בקבוצות קטנות. הפסקנו להוציא פוליסות משותפות עם חברות אחרות (פחות התחשבנויות והוצאות, יותר רווח); אין ועדי עובדים, יש דלתות פתוחות בפני כל עובד, אפשרויות קידום שאינן מוגבלות אלא בהתאם לכישורים, קשר ישיר עם השטח. את העקרונות הללו נטלתי מהדוגמה של 'וולבו' השוודית, שם עובדים על המרינציפ של בניית מכונית מהתחלה ועד הסוף, בניגוד לאמריקנים שמתמחים בכל חלק לחוד. חברות אחרות לא העזו להעתיק את המודל הזה. אין להם ביצים. תרשמי את זה.
>
> „אנחנו מספר אחד ברווחיות. המאזן האחרון של 1985 הראה שמונה מיליון דולר רווח נקי אחרי המס. מערכת ה'פניקס' כוללת שלוש חברות־בת לביטוח: 'ארד', 'הדר', 'סיטי פייר' בלונדון. יחד עם זה יש גם השקעות משמעותיות ב'דובק', 'לנדקו', החברה הישראלית לביטוח־משנה, החברה לביטוח אשראי, 'שגריר', 'דיינרס קלאב', 'אפיק חברה להשקעות' ועוד כמה שעכשיו אינני נזכר בשמותיהן. המטרה שלי היתה שנהיה מספר אחד בביטוח חיים בלי לתרחב בגודל, ואת זה השגנו. מספר אחד בגודל זו לא מטרה. המטרה היא להיות מספר אחד ברווחים".

ציטט לה מיד את כל המשפטים שאמרה, וגם ידע לחזור על המאמר שקרא באותו רגע.

הנאיביות רחוקה ממנו, כמו גם הרגשנות או התלהבות. המבט בעיניו חקרני, בורק, לא מתפשר. העור ורדרד, השפתיים רכות. כשהוא מחייך, ההבעה הקשוחה מתרככת מעט, אבל רק לשניה. זה יוצר מין קסם מיוחד שחכמי, כנראה, מודע לו. חגית שחל, ציירת, קלטה את ההבעה הזו והנציחה אותה בפורטרט שיוסי אוהב מאוד. כשהוא מדבר על ההבעה ששחל קלטה אצלו יוצא לו משפט: „מבט עם מטרה ועם רוך. איש עסקים קשוח עם נימה רכה".

לילה. השעה עשר ארבעים וחמש. יוסי עוד לא הגיע הביתה. הצבע הכי בולט בבית הוא ורוד. שיש איטלקי חרוץ נימים דקות, אפורות, כובש כל סנטימטר, עוטף את הקירות, מגיע כמעט לתקרה. מעל לשיש – תמונות. הרבה תמונות. מכל הזרמים והגדלים. אוריגינלים. זריצקי שולט, אבל יש גם שאגאל, אנדי וורהול, תומרקין, פנחס כהן־גן, גרוס. קלאסי בצד מודרני. מעל מיטת התינוקת יש עבודה גדולה מאוד וצבעונית מאוד של גרכוז. אשתו חווה, מורה שמטפלת בילדים עם ליקויי קריאה, בהחלט אוהבת את התמונות שבבית. היא גם למדה בקורס לאמנות, אבל יוסי הוא שבוחר את מה שהם רוכשים.

יוסי מגיע. כמעט אחת־עשרה. „יוצאים?", היא שואלת. „הבגדים איומים", הוא עונה. „משהו לא בסדר

> „לא מכיר פחד. חרדה לא הרגשתי מעולם, אפילו לא לילדים שלי. החמצה? רק פעם אחת כשלא הספקתי לראות אופרה שאני אוהב."

עם החולצה. תחליפי". חווה מחליפה חולצה וחוזרת. יוסי נשען לאחור, כמעט שכוב. „לא טוב". חווה לא עונה, הולכת להחליף ושוב חוזרת. עכשיו החולצה יותר הרוקה והמכנסיים יותר צמודים. אין סיכוי שתהיה אשה יותר יפה ממנה בסביבה. "הגוף שלי – הראש שלו" נרמה כמשפט מתאים. „תסתובבי רגע, עכשיו בסדר".

חמישי בלילה, חצות וחצי, ב"אבטיחים". חווה מקפידה לבסא אבטיחים במלעיל. אחרי־כן ממשיכים ל"מועדון" או לריקודים ב"ליקוויד" או לשניהם. חוזרה משוערת הביתה – ארבע־חמש לפנות בוקר. לפחות שני ערבים כאלה בשבוע.

יום שישי, אחת־עשרה בבוקר. שלושה ילדים ותינוקת מול הטלוויזיה. במקום הפיליפינית שהיתה כאן אתמול יש גברת אחרת. את העוגיות והחלב הילדים מבקשים באנגלית, ואומרים יפה תודה בסוף המשפט. יוסי יוצא מחדר השינה באחת־עשרה ורבע. גוף חום ענק, בבגד־ים שחור קטן, גרביים שחורים, נעלי עור שחורות. מכריו אומרים שהוא אוהב את זה. יש לו צורך להדהים. מציב על המרפסת את מיטת השיזוף, פורש סדין לבן, מכוון את הגוף לשמש. פעם הגוף הזה היה הרבה יותר מוצק, הוא אומר. האיש אוהב לאכול, ויש גם המון התחייבויות. פעם מזמינים אותו. פעם הוא מזמין. במסעדות בדרך־כלל הוא פותח בלובסטר ומקנח ב"בננה ספליט". כך נוספו לו בשנתיים האחרונות הרבה קילוגרמים. ככר מזמן עבר את מחסום המאה. חכמי מודאג מהשומן שלו, אבל לא עושה דבר עם הדאגה הזאת. יש גבול.

– מה מרגיז אותך?

„שיעמום. כשדברים הולכים לאט. כשאנשים מדברים שעה על משהו שאפשר לסגור בעשר דקות. כשאינני יכול להיות ענייני ולחתוך. הרי לא תמיד אני יושב במשרד שלי. לפעמים אני חייב להיות מנומס. בעצם, אני חושב שגם נימוס הוא דבר חשוב, דבר שמשמן את המגע בין אנשים".

– מה נותנים לך הכוח, הכסף?

„חוסר תלות כלכלית. אתה עושה מה שבראש שלך ולא מה שבראש של אחרים. אתה מתחבר עם מי שאתה רוצה ולא עם מי שצריך. אתה גם לא צריך להתלקק".

– חוסר אונים?

„אף פעם בחיים לא הרגשתי את זה, ולא היתה לי שנייה אחת בחיים שבה הייתי אובד עצות. כשיש בעייה – אני מחליט מיד. לא מתלבט".

– פחד, חרדות, תחושה של החמצה?

„לא מכיר. חרדה לא הרגשתי מעולם, אפילו לא לילדים שלי. החמצה – רק פעם אחת, כשלא הספקתי לראות אופרה שאני אוהב".

– סטיגמטיות?

„לא מרשה לעצמי. מכסימום – לצאת פתאום מהמשרד, לרדת לרחוב ולקנות גלידה".

– שינאה?

„לא לאורך זמן. אולי לא איכפת לי מספיק מאנשים אחרים כדי שאשנא אותם באמת".

אין לו חברים לדבר איתם, הוא אומר, יש לו חברים לבלות איתם. את ההבדל הוא מבין טוב מאוד. לא רוצה להתקרב למשהו שמזכיר תלות. „אני רואה סביבי אנשים שהולכים לאנשים אחרים כדי להתייעץ, להקשיב, אפילו כדי לדבר סתם. מעולם לא היה לי רצון לחלוק משהו עם מישהו".

הוא יודע שההתנהגות שלו לא חמה. מאוד לא אמוציונלי. הוא חושב שהוא יותר חם במחשבה. מעולם לא הביאו אותו אדם או מצב להזיל דמעות. מוסיקה ותמונות – כן. יש הבדל גדול בין חפצים לאנשים. סיפור: מהמרפסת נעלם הצב שהם מגדלים כבר שנים. חכמי היה מוטרד. חווה מספרת שהוא הזמין את הגננים, שילם להם כער יום עבודה שלם כדי שיחפשו את הצב. גם עכשיו הוא מתרומם ממיטת השיזוף, ומסיט בעדינות את העלים כדי לחפש את הצב. אדם שמכיר אותו היטב, מבטל את הרעיון שאצל חכמי הצב שווה סנטימנטים. היחס לצב בהקשר שלו, אמר האיש, יכול להיות פונקציה של הכושנות.

(המשך בעמוד 32)

מפלגה, אשה ושוקולד אגוזים

„אני אוהב את המפלגה, אשה יפה, ושוקולד חלב אגוזים, אבל לא תמיד בסדר הזה", התוודה הפילוסוף למארקסיזם פרנץ לויזר בר‏דיו של מזרח־גרמניה לפני שערק למערב. סיפור חייו של המלומד היהודי הנודד.אשר נואש מהמשטר הקומוניסטי, זרוע רומנים רציניים.עם רקע פוליטי עמוק, המתרחשים על פני שלוש יבשות.

מאת עפרה ישועה־ליית (בון)

ה דירה הקטנה שוכנת בקומה החמישית. אין מעלית בבניין חסר החן, בדרומה של העיר קלן, התחנה האחרונה (נכון לעכשיו) בחייו של פרופסור פרנץ לויזר. בגיל 61 מקבל הפילוסוף היהודי ברוח פילוסופית את העובדה שלא יזכה עוד לראות את החווילה הנאה שלו המוקפת גן שבמזרח־ברלין (היא הוחרמה לטובת עסקן מפלגתי מקומי), את ספרייתו הענקית, את מכונית הפיז'ו החדישה ואת שאר הנכסים שצבר במהלך קריירה מרשימה בהיכלי האקדמיה והמפלגה של מזרח־גרמניה. יותר מכל קשה לו לשאת את הפרידה לנצח משני נכדיו שנותרו מעבר למסך הברזל. ועם זאת, אם יש משהו שפרנץ לויזר היה צריך ללמוד להתרגל אליו במהלך מחצית המאה האחרונה, אלו הן פרידות־לנצח מאנשים וממקומות. הוא שייך לדור שלם של אנשים שנעקרו ממקומם יותר מפעם ופעמיים. אבל רומה שהביא את עקרון הנרידה בעל־כורחו לשיא, אפילו בין הנוודים שביהודים.

לפני שלוש שנים קיבלה אותו ארה"ב בזרועות פתוחות. התיקשורת האמריקנית דיווחה בהתלהבות על הפרופסור המפורסם לפילוסופיה קומוניסטית, שביקש מיקלט מדיני בניו־יורק. מעטים זכרו ש־33 שנים קודם לכן, ב־1950, סילקה אותו אמריקה של מקארתי בבעיטה מעל אדמתה, כשהיה סטודנט צעיר ואדום. הוא נסע לבריטניה, שקלטה אותו בגיל 14, כאשר נמלט מגרמניה הנאצית אחרי פוגרום "ליל הבדולח".

אולם ב־1956 שוב ארז את מזוודותיו, הפעם מרצון, וחזר להשתתף בבניית המולדת הסוציאליסטית הגרמנית, מזרח גרמניה. ב־1983, כשנוכח שהמולדת הזאת הכוזבה, ברח עם מזוודה קטנה אחת. חלומו לבנות "גן־עדן סוציאליסטי עלי אדמות", לפי דגם המהפכה הרוסית, היה טיפוסי ליהודים גרמנים צעירים מבני דורו. מארקס ותורת השוויון ואחוות עמים היו בעיניהם תשובה יחידה לפאשיזם. אבל פרנץ לויזר שייך למעטים שדבקו בחלום, שנים רבות אחרי שיצא מן האופנה.

הכרתי את פרנץ ואת ידידתו סילוויה (ראו מסגרת) לפני יותר משנה, אבל רק עתה יכולתי לשאול אותו כיצד קרה שאדם כמוהו, שהיה בצמרת הסולם האקדמי והמפלגתי, גילה מאוחר כל־כך שהמערכת נכשלה? כותרת הספר שהבריח למערב, ופורסם בגרמניה המערבית לפני שנתיים, היא "התנה שאיבדה את אמינותה". ההסבר שלו, כמו של כל האוהבים המאוכזבים, מסגיר אותו כרומנטיקן ללא תקנה: הוא האמין, הוא רצה להאמין. החולשות הברורות של החברה הקומוניסטית היו בעיניו "מחלות ילדות" שעליהן אפשר יהיה להתגבר בעבודה מסורה "מכפנים". הסוציאליזם שלו היה אמור להיות יותר דמוקראטי מהקפיטליזם במערב, הרווחה של אזרחיו היתה צריכה להיות גבוהה מזו של תושבי מדינות היוזמה החופשית...

„המשטר שם ניצל אנשים כמוני", הוא אומר. "והיו רבים כאלה – ביניהם הרבה יהודים – שבאו ממניעים אידיאליסטיים, והתכוונו באמת ובתמים לבנות חברה צודקת ויפה. הם מצאו את עצמם משמשים חזות כוזבת שמאחוריה פעלו בעלי העוצמה האמיתיים: חבורה של קרייריסטים, אופורטוניסטים, דיקטאטורים קטנים וגדולים". תהליך ההתפכחות היה שונה מאדם לאדם. היו שנשחקו עד מוות, אחרים הסתגרו בשתיקה. לויזר בחר בבריחה. על אמונתו הבסיסית במארכסיזם לא ויתר עד היום: עדיין הוא מאמין כי מה שנכשל בגוש המזרחי הוא רק המודל הסובייטי. הקומוניזם האמיתי טרם הוגשם. הגישה הזאת לא עוזרת לו במערב. חרף עברו המפואר ופרסומו לא נתקבל להוראה בשום אוניברסיטה אמריקנית או מערב־גרמנית. הוא יודע שחייו היו קלים

סילוויה לא יכולה בלעדיו

ה שיחה האחרונה של פרנץ לויזר ברדיו של מזרח־גרמניה היתה במסגרת תכנית ראיונות פופולארית. המראיין ביקש לדעת מהן שלוש האהבות הגדולות של הפרופסור. תשובתו: „המפלגה, אשה יפה, ושוקולד־חלב עם אגוזים. אבל לא תמיד בסדר הזה".

נשים יפות מילאו, אמנם, תפקיד מכריע בחייו של האיש קטן־הקומה עם העיניים הכחולות הנעריות. האוטוביוגרפיה שלו זרועה רומאנים רציניים עם רקע פוליטי עמוק על פני שלוש יבשות. רעייתו האנגליה, דיאנה, שממנה התגרש לפני עשר שנים ("נשארנו ידידים"), מלמדת אנגלית בשיעורי הטלוויזיה הלימודית של מזרח גרמניה; והיתה שם לכוכבת.

את מקומה של דיאנה תפסה סילוויה בת ה־26, הצעירה ממנו בשלושים וחמש שנים. היא היתה חברת מפלגה מסורה, בת למשפחת פועלים עניה בפרוורי ברלין, שלמדה שרטוט באמצעות מחשבים והצליחה להגיע לעמדה בכירה. פגישה מקרית עם פרנץ לויזר שינתה את חייה. הפרופסור המפורסם, שהיה כבר בשלבי ההתפכחות האחרונים, אישר בדיעבד את ספיקותיה לגבי החברה שבה גדלה, אבל את תכנית עריקתו למערבה שמר פרנץ בסוד כמוס גם מפניה.

סילוויה, חשב, תתנחם בחברת בחור בן גילה. אבל היא "שברה את הכלים" והודיעה כי חייה לא יהיו עוד חיים בלעדי הפרופסור שלה. מאבקה העיקש להצטרף אליו נמשך שנתיים. במהלכן עזבה את המפלגה (אחרי־כך הודיעו לה רשמית: „אנחנו זורקים אותך בחרפה"), הורדה לדרגת פועלת פשוטה (עם משגיחה מיוחדת מטעם השירותים החשאיים), נעצרה ונחקרה שוב ושוב, ונוזפה בכל חומר הדין. נאמר לה שאין כל טעם בבקשתה ל"איחוד משפחות" עם פרנץ לויזר כי הפרופסור לא קיבל רשות לעזוב את המדינה, ועל כן לא חדל להיות אזרח מזרח־גרמני (מה שלא הפריע להם, כמובן, להחרים את ביתו וספריו). המשטרה החשאית איימה עליה בשיחות טלפוניות אנונימיות שבהן "יעצו" לה זרים דורשי טובתה לוותר על בקשתה להיתר יציאה.

פרנץ, מצידו, פתח במערכה לסיוע לה מבחוץ. עתונאים, פוליטיקאים ומשרדי ממשלה שונים בגרמניה המערבית נחלצו לעזרתו. אפילו פמליותיהם של מלך ספרד חואן קרלוס וראש ממשלת צרפת לשעבר לורן פאביוס, כללו את הפרשה בשיחותיהם עם רמי־מעלה במזרח ברלין. הלחץ הבינלאומי הניב פרי: בקיץ שעבר קיבלה סילוויה הודעה שעליה להסתלק מהמדינה "תוך עשרים וארבע שעות". היא ארזה מזוודה, נסעה לתחנת הרכבת פרידריכשטראסה ועברה שם את הגבול. היא לא השתהתה בברלין המערבית יותר ממה שהיה נחוץ כדי לעלות על הרכבת לקלן, שם המתין לה כבר פרנץ אהוב ליבה.

סילוויה: שברה את הכלים.

צילום: פרנץ לויזר: צפרדע ליד דלת הבית.

יותר, אילו היה מוכן להוקיע את יסודות ה"שיטה" ולא רק את הביצוע.

א ת שורש הכמיהה הבלתי מתפשרת שלו לעולם טוב יותר, הוא מסכים, יש לחפש בביוגרפיה האישית שלו. בן תשע היה כשעלו הנאצים לשלטון. המשפחה היתה טיפוסית למשפחות המורגנות היהודית האמידה: משכילה, ליברלית, ועם אמונה גדולה במידותיו הטובות של העם הגרמני. הוריו וסבו התעוררו סופית רק כשהיה מאוחר מדי. כעבור חמש שנים הוכה אביו לעיניו ברחוב בידי ארבעה בריונים הגסטאפו, וילדה בלונדינית בת גילו זעקה מהקהל בקול גדול: „זה מגיע לכם, חזירים יהודים, טלשויקים!"

זו היתה הפעם האחרונה שראה את האב. הוא נלקח עם גברים אחרים מהמשפחה לבוכנוואלד, באותו לילה בערו בתי הכנסת בכל רחבי גרמניה. כעבור חודשיים צורף פרנץ למשלוח של ילדים יהודיים שיצאו בדרך לבריטניה. אימו שליוותה אותו לרכבת ביקשה: „לעולם אל תשכח מה שעשו לאבא". הוא לא שכח. גם את האם לא ראה עוד. בבית הספר האנגלי התקשה להסתגל לנורמות החדשות כמו משחק הוגן, תמיכה בחלשים, סובלנות, דמוקרטיה ושוויון – השונות לחלוטין מאלה של הגימנסיה הנאצית.

בלונדון הצטרף לתנועת "הנוער הגרמני החופשי" והתוודע אל המניפסט הקומוניסטי, שנראה בעיניו המשך טבעי ומודרני לערכים היהודיים שקלט בבית: התקווה הנושנה ל"ארץ זבת חלב ודבש", שבה כל העבדים יהיו לבני חורין. רוב חברי התנועה, שפעלה בהשראה סובייטית, היו פליטים יהודיים כמוהו. באוטוביוגרפיה שפירסם לויזר בשנות השבעים במזרח־ברלין הוא הזכיר את השורשים הלונדוניים של התנועה (הקיימת עד היום במזרח־גרמניה). זה עלה לו ביוקרו: לרוע מזלו פורסמה במקביל האוטוביוגרפיה הרשמית של מזכיר המפלגה הקומוניסטית המזרח־גרמנית אריך הונקר, שלדבריה הוא אשר הקים את התנועה בברלין, בשנת 1949... ספרו של לויזר הוקע מיד כ"זיוף של ההיסטוריה", ולא הודפס עוד.

עם תום לימודיו בלונדון, כבר היתה מלחמת העולם השניה בעיצומה. פרנץ התנדב לצבא הבריטי והפך לפראנק לוזר (כל שמות המתנדבים מגרמניה עברו "אינגלוז" של שמותיהם, לחסוך מהם צרות במקרה שייפלו בשבי גרמני). הוא נשלח למזרח התיכון. חופשה אחת בילה בארץ־ישראל אצל קרובים בקיבוץ מגרה. הוא אומר שהתרשם מהקיבוץ ורעיונותיו, אבל לא אהב את האווירה בארץ ויחסי היהודים והערבים שהיו על סף התפוצצות. כיום היה רוצה לחזור ולבקר בישראל.

לאחר שיחרור הולנד בקיץ 1944, ביקש וקיבל חופשה כדי לחפש את בני משפחתו, שמצאו מקלט – לפי השמועה – אצל משפחה אמיצת־לב באמסטרדם. בעלית הגג הוא מצא רק את אחיו הבכור. אימו נתפסה ונשלחה לאושוויץ, ביום בו לא יכלה עוד לשאת את מחנק המחבוא ויצאה לרחוב לשאוף אוויר. היא נרצחה שם. אביו, ששוחרר קודם מבוכנוואלד בתשלומי שוחד עצומים, מת באמסטרדם תשוש ושבור, בטרם הגיעו הנאצים להולנד. הוא, לפחות, נקבר כיהודי.

א חרי הניצחון נשלחה יחידתו ליפאן, לשלוט באיזור הירושימה. הסמל הבריטי היהודי־גרמני התאהב באלמנת מלחמה יפאנית בת גילו שהיתה עובדת נקיון בבסיס. פקודות הצבא אסרו זאת, וגם משפחתה המורעבת של האלמנה לא ראתה את הרומן בעין יפה. אבל הנעורים ניצחו, והאהבה פרחה יותר משנה, עד לאביב של 1947, כשנקרא לחזור לבריטניה ולהשתחרר. טקאקו, מספר פרנץ, היתה מניצולי הירושימה. ביום הטלת הפצצה האטומית שהתה ליד בית המשפחה בפרוור העיר, ולמזלה הועפה בהדף הראשון ונקברה בתוך כור בארמה. כעבור 20 שנה, כאשר חזר ליפאן כאורח אוניברסיטת אוקיאמה, חיפש אותה פרופסור לויזר, אך לשווא. הסיכויים שהאריכה ימים עם מנת הקרינה שספגה אינם גדולים, הוא אומר.

בעורו חייל בריטי כבר ראה עצמו מתקן עולם. החוויה היפאנית שלו היתה בעיניו סמל לדור שצריך לבנות את העולם החדש. פרנץ וטקאקו היו קרבנות של שואות שגרמו בני אדם פאשיסטים וקפיטליסטים. מה נותר לו ללחום בשניהם. הירושימה מדריכה את פעילותו עד עצם היום הזה, במסגרת תנועת השלום המערב־גרמנית. במזרח־גרמניה כתב ספר על הירושימה שלא הודפס.

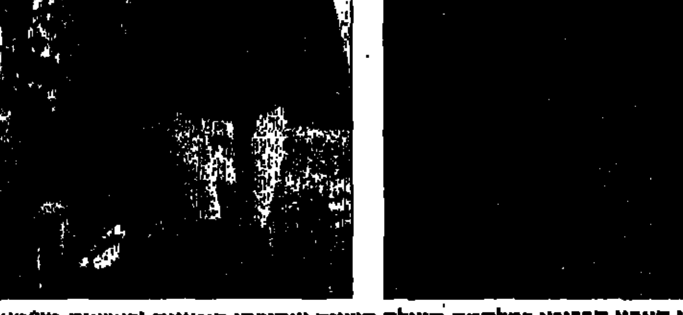
כשאחיו הבכור היגר לאמריקה אחרי המלחמה, הלך פרנץ לויזר בעקבותיו. המארכסיסט הארוק האמין שאפשר וצריך לתקן את עיוותי החברה האמריקנית בפעילות פוליטית. הוא נרשם לאוניברסיטת מינסוטה, התפרנס כטכנאי רנטגן, והשתתף באירגון שביתה נגד העלאת מחירים בחשמליות ובהפגנות מחאה למען שיווי זכויות לשחורים. העיתוי היה גרוע. המדינה היתה שטופה בהיסטריה האנטי־קומוניסטית של מקארתי. פרנץ "האדום" פוטר והפך מלצר־שרת של כדורגלני האוניברסיטה. עבודת הגמר שלו על "שלום ודמוקראטיה בפילוסופיה המארקסיסטית" כלל לא נדונה, מפני שלדעת הבוחנים היתה "פוליטית מדי". אחרי הפגנה סוערת, שבה התנגשו תומכי ה"ק קלוקס קלאן" עם הקומוניסטים, הוא נאסר וגורש מהארץ.

פרנץ לויזר חזר לבריטניה, וביקש אזרחות על סמך שירותו בצבא. משרד הפנים סרב בנימוס. מרירותו גברה כשנוכח שהאזרחות הבריטית הוענקה לשבויים גרמנים לאחר שיחרורם. הוא ביקש להצטרף למפלגה הקומוניסטית הבריטית. זו לא היתה עבירה על החוק. אבל החברים המקומיים סרבו לקבלו בנימוק הרשמי שאיננו אזרח בריטי. למעשה חשדו בו שהוא סוכן מושתל של סוכנות הביון האמריקנית.

לויזר לא משך ידו מהפוליטיקה, למרות שחזר ונכווה. הוא איבד את משרתו כזבן במחלקת התחתונים בכל־כו יהודי בלידס, לאחר שאירגן את העובדים

(המשך בעמוד הבא)

פרנץ לויזר במדי הצבא הבריטי במלחמת העולם השניה ואהובתו היפאנית (ראשונה משמאל): אהבה בניגוד לתקנות.

(המשך מהעמוד הקודם)

באיגוד המקצועי המקומי. למזלו מצא עבודה אחרת. אנגליה של ראשית שנות החמישים היתה רעבה לידיים עובדות. פרנץ מצא משרת מורה ברובע עני במאנצ'סטר, ונשא לאשה את ידידתו האנגליה ריאנה, אף היא קומוניסטית אדוקה. הוא גם הצליח להשלים את לימודי התואר הראשון.

ב עידודה של רעייתו החליט לחזור לצד הסוציאליסטי של המולדת הגרמנית, אבל השגרירות הסובייטית שייצגה את מזרח־גרמניה בלונדון התעלמה מבקשותיו. רק לאחר שהמזרח־גרמנים הקימו שגרירות משלהם הוזמנה משפחת לויזר בלבביות להתיישב ברפובליקה הדמוקראטית. השנה היתה 1956. טנקים סובייטיים בסיוע מזרח־גרמני ערכו מרתק רמים ברחובות בודאפסט. אבל אדם חסר נתינות בגיל שלושים ושתים כמו פרנץ לויזר, עדיין האמין שהוא בדרך למדינה שתהיה פעם "ארץ זבת חלב ודבש".

ההתחלה היתה ברגל ימין. אפשרו לו להשלים את לימודיו ולכתוב עבודת דוקטוראט. המימסדים של האקדמיה והמפלגה נטו לו חסד. הוא הגיע מהר למעלת פרופסור. תחום ההתמחות שבחר לעצמו – "אתיקה" – אמנם עורר חשד מלכתחילה. דיונים על מוסר, צדק ואי־צדק הם שדה מוקשים מסוכן בחברה, שבה האבחנה היחידה בין טוב לרע נקבעת לפי דעת השליטים בצמרת המפלגה. אבל פרנץ למד בינתיים להתאים את עצמו לשיטה, והצליח לשכנע שיש מקום גם ל"אתיקה מארקסיסטית". בהתאם לאופנה התענין ב"בינה מלאכותית" וניסה להכניס מימדים מתמטיים גם למדידת האתיקה... אבל זה כבר היה יותר מדי. גם את ספרו על הנושא הזה לא הצליח להביא לדפוס. אלא שבצד הכתבים שנפסלו, הוא הצליח לפרסם בעשרים (!) ספרים וכמעט אלף מאמרים.

הוא אומר שלא נתקל בגילויים בוטים של שינאת יהודים. ברור הישן של הצמרת הקומוניסטית היו יהודים, וגם בחבורה השלטת היום. מישה וולף, למשל, השולט ביד ברזל במשטרה החשאית. אבל כשכתב את האוטוביוגרפיה הראשונה שלו, ונזקק לעותק של ההגדה של פסח כדי לרייק בזכרונות ליל־הסדר המשפחתי, לא יכול היה לקבלו מהספריה העירונית. הספרן אמר שה"הגדה" נמצאת ברשימת "המעגל הארום", כלומר הספרים האסורים שנדרש אישור מיוחד כדי לעיין בהם. האישור לא ניתן לו.

להצלחה גדולה זכה אצל הסטודנטים. דומה שהפופולאריות שלו נבעה בעיקר מחוש ההומור שלו. עם ההצלחה באו גם האויבים. מאבקי הכוח בחברה הטוטאליטארית הם בדרך כלל על עניינים קטנוניים. המנהיגות מושכת בחוטים והחברים הפרופסורים מטיחים זה בזה השמצות הדדיות. המתקוטטים יוצאים קצוצי כנפיים, ועסקני המפלגה צוברים עוד כוח.

ב"דטאנט" של שנות השבעים הם ניצלו את עברו האמריקני לטיפוח הידידות עם ארה"ב. הוא נבחר לברך את האמריקנים בשידור טלוויזיה לכבוד יובל המאתיים לעצמאותם. "זה היה תפקיד מסוכן ביותר", הוא אומר. "אילו התחלתי לשבח את האמריקנים על הדמוקראטיה שלהם וכל מה שהשיגו במאתיים שנה – זה היה הסוף שלי במפלגה ובאוניברסיטה. אילו דיברתי בביקורתיות ושיבחתי את השיטה שלנו, הייתי מעליב את שגריר ארצות הברית..." פרופ' פרנץ לויזר פתר את הבעיה בשיטה העתיקה, והתרפק על הימים שבהם לחמו אמריקנים וגרמנים אנטי־פאשיסטים כמותו שכם אחד בגרמניה הנאצית. כולם היו מרוצים.

א בל זו היתה כבר תחילת הסוף. במערכות שבהן לקח חלק מצא עצמו שוב ושוב בצד המפסיד. הוא סטה מן הקו שלפיו מחוללי המלחמה נמצאים רק במערב, ומתח ביקורת גלויה על העיקרון הקומוניסטי המקודש ש"במקרים מסויימים" המלחמה יכולה להיות מוצדקת, גם מלחמה גרעינית. גורלו נחרץ במאמר בו כתב שחזון נביאי ישראל "וכתתו חרבותם לאיתים" עולה בקנה אחד עם הפילוסופיה המארקסיסטית. המאמר פורסם בכתב העת הגרמני לפילוסופיה. במערב ציטטו לתיאבון את הטון המודני החדש. זה היה קץ הקריירה המזהירה שלו פרנץ לויזר במזרח ברלין. גם עורך כתב העת הודח בהזדמנות זו ממשרתו.

ההשתקה בוצעה בהחלטיות של ברזל, אבל בכפפות של משי. עוד קודם לכן נסגרו בפניו העתונים וכתבי העת שבהם נהג להתבטא. עכשיו נצטווה רשמית וחד־משמעית שיגזור על עצמו שתיקה מוחלטת. הוא אולץ "לפרוש בכבוד" מהחיים האקדמיים. התנאים הכספיים היו מצויינים. גם הובטח לו עיטור ממלכתי רם־מעלה ביום הולדתו השישים (שחל בשנה שעברה). אבל הוא החליט שלא לחכות.

"לא הייתי מוכן להיקבר חיים ולחכות סתם ככה למוות", הוא אומר. הוא זכר את גורל ה"סוטים" שקדמו לו. תחילה נדחקו לשוליים בנימוס. אחר־כך באו ההתעללויות החמורות יותר. ביקור של ידיד נעורים מארה"ב הכשיל את תכנית העריקה. הוא ניצל את זכותו, כתור גימלאי, לבקר את אחיו שגר בניו־יורק, ביקש וקיבל אישור לטוס לשם, וכאשר הגיע לדלפק ההגירה ביקש מיקלט מדיני. עדת צלמים, שקיבלה מראש את המידע דרך משרד החוץ האמריקני, הנציחה את הרגע.

ועדיין לא היתה זו התחנה האחרונה. את כתב־היד של ספרו "החברה שאיבדה את אמינותה" הבריח מראש, אבל כדי לפרסמו נאלץ לחזור למערב־גרמניה. מכאן ניהל גם את המאבק לשחרור ידידתו הצעירה סילוויה אליה נקשר לאחר גירושיו מריאנה, ואותה הותיר מאחור בעריקתו, עד אשר התאחדו מחדש (ראו מסגרת). למהדורה המעודכנת של האוטוביוגרפיה אשר עומדת להתפרסם לפרסם בסתיו הקרוב, הוא יקרא "אל נא תאמר הנה דרכי האחרונה" – המלים הראשונות של שיר הפרטיזנים היהודיים מימי המלחמה בנאצים. ■

על תחתונים וצפרדעים

ב ין נסיונותיו הנועזים ביותר של פרופסור לויזר למתוח ביקורת על החברה הסוציאליסטית וסדריה היה מאמר היתולי קצרצר בירחון האינטלקטואלי רב היוקרה "וולטבינה" על... תחתוני גברים.

הפרופסור סיפר בגוף ראשון כיצד נזקק לזוג חדש, ומצא למזלו את הסוג והגודל המתאים בכליכו הממשלתי. אך מה רב היה תסכולו כאשר במדידה הראשונה גילה שחסר בהם הפתח הקידמי. כמי שעבד בצעירותו במחלקת לבני גברים, כתב לויזר, הוא רואה את עצמו מוסמך לחרוץ דין בענין.

"הגעתי למסקנות הפילוסופיות הבאות: בכל סדר חברתי – ואין זה משנה אם הוא קפיטליסטי או לא – חייב האדם לעבוד, להוליד ילדים, ותסלחו לי, גם... ועל כן עמדתי נחרצת ולא אזוז ממנה: בכל זוג תחתונים חייבת להיות 'חנות'". למחרת ציטטו עתוני מערב ברלין בהבלטה את מיתקפת הפרופסור שהיתה "מתחת לחגורה" של המשטר. עורך העתון חטף נזיפה חמורה. לויזר שוב לא הורשה לפרסם את הגיגיו בכתב העת.

אבל הסיפור ה"פילוסופי" החביב עליו בוותר קשור בצפרדע. "לפני ימים אחדים חזרתי לביתי ומצאתי על המיפתן צפרדע מכוערת במיוחד. ניסיתי לסלק אותה משם אבל לתדהמתי פתחה הצפרדע את פיה ואמרה: אינני אלא נסיכה מכושפת, אנא קח אותי איתך אל מיטתך, ואחזור לצורתי הקודמת. אמרתי לה שתפסיק לבלבל את המוח, אני אדם עסוק ואינני מאמין בנסיכות מכושפות, אבל הצפרדע פרצה בבכי תמרורים, והסכמתי להכניס אותה הביתה. שמתי אותה על הכר בחדר השינה והלכתי לישון. שערו בנפשכם את הפתעתי כאשר התעוררתי בבוקר, ומצאתי לצידי נערה יפיפיה עירומה כביום היוולדה. חשבתי שזהו אתגר לגבר כמוני. אבל בדיוק באותו רגע נפתחה הדלת ואשתי חזרה הביתה. היא לא האמינה לאף מלה מהסיפור שלנו"

הנימפאות הפורחות בבריכה של גן־מאיר.

תמוז תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שמואל רחמני

42. אל גן מאיר, נחום גוטמן וראובן

טיול זה כמוהו כהפגנה חרישית בזכות פינות החמד השכוחות והמוזנחות של העיר העברית הראשונה. המטיילים שישוטטו ביום חם ומיוזע בתל־אביב יופתעו לגלות מעבר לרחוב המלך ג'ורג', על בתיו חבלויים והמוזנחים, מקום נחמד, מוצל ושקט שבו שיפה וחיים קלה צמרות של עצים בני ארבעים וחמש שנה.

לכו לגן מאיר, על שם מאיר דיזנגוף, לפני שיהפוך לחניון תת־קרקעי. לראות מה אפשר היה לעשות בסכום צנוע מקרן תל־אביב כדי לטפח את צמחי הגן, לסייד גדר יפה, ים־תיכונית בסיגנונה, להעמיד פנסים עם אור צהוב על הנימפאות שפורחות עכשיו בבריכת המים.

מה נעשה ובעיריית תל אביב לא אוהבים עכשיו גנים עם עצים עבותי עתירת ועם הרדופים ונימפאות הפורחות בקיץ, גן שבכל בוקר באים אליו זיווי האוויר, הקשישים שהזדקנו עם העיר ויש להם מקום טוב לנוח על הספסלים, לשוחח ולשחק בקלפים. גן שאליו באות אמהות עם ילדים וילדים עם מטפלות, וכולם תושבי תל־אביב העיר, ולא תושבי נאוות אביב ג', אפקה או צהלה. בכל עיר גדולה יש במרכזה גן שצמח במשך שנים רבות, "ריאה ירוקה" שבה אפשר לנוח ולהירגע מרעש המכוניות. גן מאיר הוא הגן של תושבי מרכז תל־אביב ובמקום לטפח אותו, משאירים אותו במצב מוזנח ואחרי־כן אומרים שהעצים האלה מיותרים, וצריך לכרות אותם ולכסות אותם במרצפות. דווקא באיזור מגורים שבלב העיר הסואנת והמיסחרית צריך מקום שקט וירוק להירגע בו.

בואו לגן מאיר וראו את עושר הצמחים שבגן. שבעים וחמישה מינים של עצים ושיחים יש בגן מאיר! גנני עיריית תל־אביב שנטעו אותו בשנים 1939־1941 לא חלמו ודאי שיבוא יום וכל אלה ייעקרו כדי לפנות מקום לחניון למכוניות — גם אם (לדברי אנשי העירייה) יישתלו שם אחר־כך עצים חדשים. הגן תוכנן ע"י אברהם קרוון וראשיתו לוותה בויכוח סוער בין גנני הארץ.

הויכוח נשכח מזמן, והנה העצים: אקליפטוס ואיזדרכת, אלת המסטיק, אשון רחב־עלים, אשל ואורן ירושלים, אורן קנרי ובוהיניה שפורחת באביב ובסתיו. כרוש ודולב מזרחי שגדל בר על גדות נחל כזיב ובנחל בצת. היביסקוס־שושנת־סין עם פרחים גדולים ואדומים הפורחים כל השנה.

הרדוף הנחלים פורח על שפת הבריכה שבמרכז הגן, ועל שפת הבריכה עץ תמר גבוה וגם שיח אברהם. עצי זית צומחים ליד רחוב טשרניחובסקי. עץ חרוב ויסמין עם פרחים צהובים. מורן־החורש שפורח באביב המוקדם. בחודש יולי פורח בגן עץ סופואה יפנית ממשפחת הפרפרניים. בקיץ אשכולות פרחים לבנים ובחורף שלכת. ויש סיסם הודי, ועצבונית גדולת־עלים ממשפחת השושנים. הפרחים שלה מופיעים במרכז העלה. ערבה ופיקוסים. על המדשאה, ליד הבריכה, שני פיקוסים מפותחים היטב. זהו הפיקוס גדול־העלים שכל עלה שלו מגיע לאורך 30 ס"מ.

פלפלון־בכות. הגזע והענפים מפרישים שרף ריחני, ויורדים כמו מסך ירוק אל האדמה עם עלים עדינים כמו נוצות ירוקות. צמצמה מכסיפה וקליסטמון אדום ממשפחת ההדסיים. צמחי הארץ: תמר ורימון, הדס ואורן הסלע.

הטיול מתחיל בפתח גן־מאיר שברחוב המלך ג'ורג'. נכנסים בכניסה הראשית והמוזנחת, ופונים ימינה ליד המדשאה אל הבריכה.

כאן צילמו לטלוויזיה את הסיפור "פרנהיים" של עגנון, ונשים בשמלות לבנות־אוורירות, נושאות שמשיות לבנות, התהלכו ליד הבריכה עם חנים־מפאות הלבנות, שושני המים שחן כה נדירות בגני הארץ. מהגן אפשר לצאת לרחוב המליץ שעדיין נותר בו בית ישן עם גג רעפים, ולחזור למישעול יעקב, על שם הסופר יעקב שטיינברג, עד לרחוב טשרניחובסקי. לפנות שמאלה, דרומה, להיכנס שוב בשער ולראות את צמחי ארץ־ישראל בפינה הדרומית־מערבית של הגן. לצאת שוב לרחוב טשרניחובסקי וללכת דרומה, שמאלה, לאורך הגדר היפה שלא נצבעה זה שנים רבות.

גדר־לבנים יפהפיה בסיגנון הגדרות העוטפות גנים ציבוריים בקפריסין, ברודוס, ביוון ובדרום צרפת. היא משלימה את תחושת האינטימיות של הגן החבוי בין הבתים. הולכים לאורכה ופונים ימינה ברחוב זלמן שניאור. ליד בית קצין־העיר עם אדניות של פרחים בחלונות, יש שלט קטן שאומר כך:

אם הדלת סגורה, נא פנה לחלון.

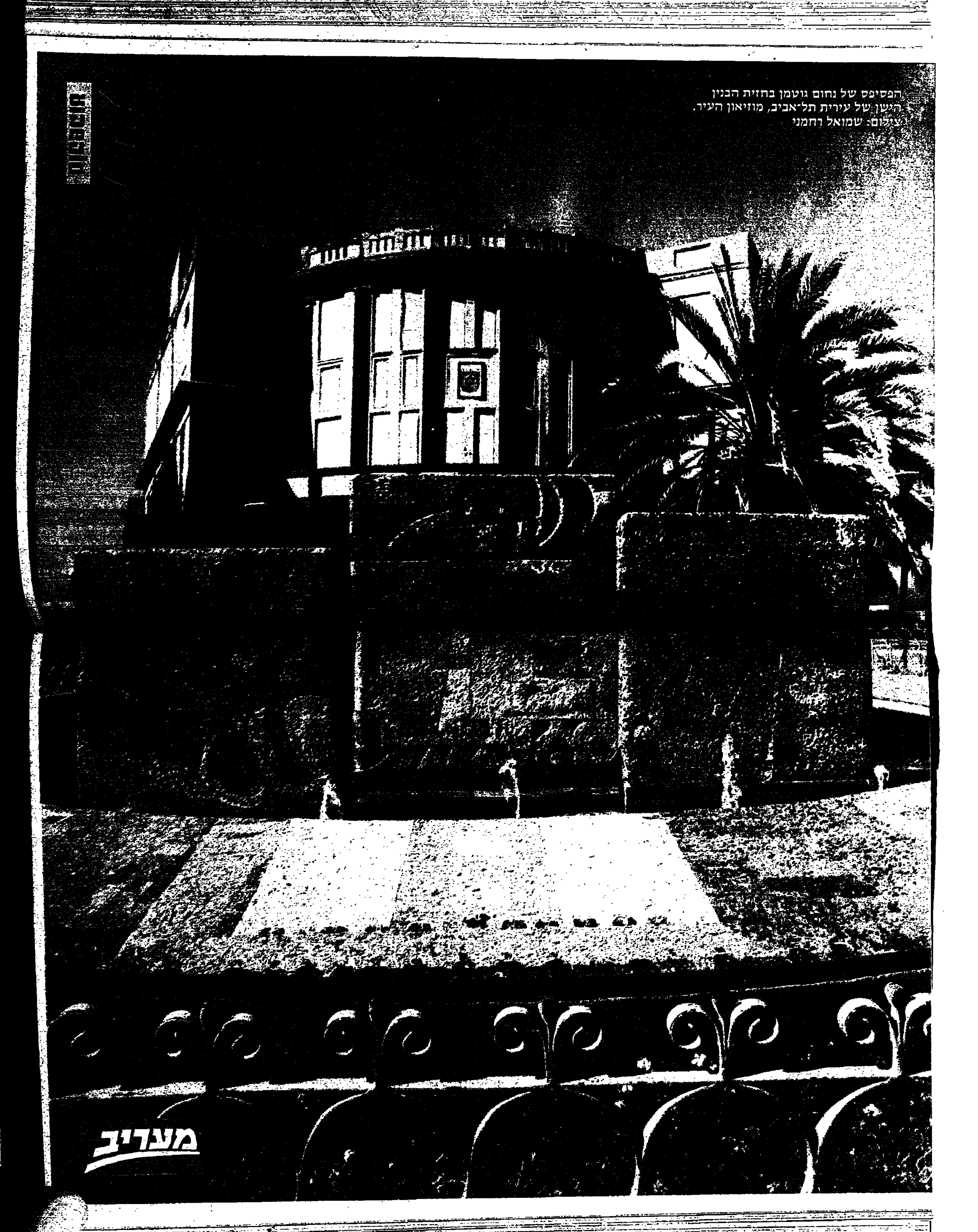
מיד מגיעים לרחוב ברוק ופונים שמאלה ועולים במדרגות רחבות.

כאן מגיעים פתאום לכיכר קטנה ברחוב ביאליק. מימין הבניין הישן של עיריית תל־אביב, שהוקם ע"י

ציור של ראובן. באוסף הקבוע של "בית ראובן"

הפסיפס של נחום גוטמן בחזית הבנין הישן של עירית תל־אביב, מוזיאון העיר.
צילום: שמואל רחמני

هكذا من الأصل

(המשך)

האדריכל סקורה בשנת תרפ"ה – 1925. עכשיו זה המוזיאון לתולדות תל־אביב. בפינות החדר, בין התצלומים הרבים, עומד קולב מעוגל וישן בסגנון "טונֶט" ועליו תלוי כובע הקש ומונות המקל של מאיר דיזנגוף, ראש העיר האגדי של תל־אביב. וגם האוכף של הסוס שם, צמוד לכובע ולמקל ההליכה. אולי עוד רגע ייכנס דיזנגוף, יחבוש את כובע הקש וייצא אל הכיכר על שם רעייתו, הגברת צינה, כדי לראות על מה המהומה שם.

לפני הבניין עומדת האנדרטה של נחום גוטמן, המתארת באבני פסיפס את סיפורי תל־אביב בראשיתה.

את מה שהיה כאן אין להשיב. היתה פה כיכר קטנה, אינטימית ואירופרציונאלית. הרסו אותה כדי להעמיד פה את האנדרטה של גוטמן. הכיכר הישנה הונצחה בסרט "הגלולה" של דוד פרלוב, עם יוסי בנאי. מה לעשות וראשי העיר תל־אביב לא הצטיינו בבחירת המיקום ליצירת האמנות המקשטות את העיר.

זה המקום הרי לא מתאים לאנדרטה כזאת שנשכחה כאן מאוד. מרחוב אלנבי לרחוב ביאליק, שמתחיל ממנו, אין אפילו שלט אחד שמפנה לכאן את המטיילים. עדיין לא מאוחר להעביר אותה לגן מאיר, ליד בריכת הנימפאות. יש הטוענים שמקומה האמיתי הוא בבריכה שלפני בניין העיריה הנוכחי בכיכר מלכי ישראל. כדאי לבוא הנה ולראות לאט את הציורים הצבעוניים של נחום גוטמן, הילד הראשון מתל־אביב הקטנה שהיה לצייר ולסופר אהוב, ושעירו, שאותה ליווה מתחילתה בחן רב כל־כך, לא היטיבה לגמול לו על אהבתו אליה.

עשבים שוטים צומחים בין אבני הפסיפס. הצינורות בקרקעית הבריכה חלודים, וגם במיזרקה אחזה כנראה הבצורת. נחום גוטמן תיאר כאן 4000 שנות היסטוריה של יפו ותל־אביב. האנדרטה מורכבת משלושה קירות בלב הבריכה, ושניים עשר פסיפסים מסביב לבריכה.

• בקיר הימני נראים עבדי חירם, מלך צור, המביאים לנמל יפו את ארזי הלבנון לבנין בית המקדש הראשון.

• במרכז: תל־אביב שעדיין נקראה "אחוזת בית". ברחוב הרצל, ליד הגימנסיה "הרצליה" שנהרסה ועל חורבותיה קם מגדל שלום, עומדים המייסדים הראשונים. בולטות כאן שלוש נשים. לינה קרישבסקי עם השמשיה, צינה דיזנגוף משקה את הגינה, והציירת אירה יאן, אהובתו של ביאליק, מציירת את השיקמה העתיקה. ליד "הרצליה" משחקים הילדים כדורגל, וד"ר חיסין רוכב על החמור.

• בקיר השמאלי: יונה הנביא מנמל יפו, נזרק לים וניבלע ע"י הלויתן.

מסובבים את האנדרטה ורואים 12 סיפורים בפסיפסים שעל שפת הבריכה:

• אנדרומדה, בת מלך יפו כבולה לסלע, קרבן למפלצת הים. מן השמיים בא פרסאוס היפה ומציל אותה.

• שר צבא מצרים כובש את יפו בעורמה. הוא מביא מתנות רבות, בסלים, למושל העיר. מהסלים קופצים חיילים עם נשק וכובשים את העיר מבפנים.

• תליקסילה: שיירה גדולה עוברת על פני המצודה שבנו מלכי יהודה מצפון לירקון. היום בשטח מוזיאון הארץ.

• צלבנים. בשנים 2־1191 נערכים ביפו קרבות בין הצלבנים והמוסלמים. ריצ'ארד לב הארי, מלך אנגליה, היה כאן.

• נפוליון. בשנת 1799 כבש נפוליון המאיתי את יפו, ומבקר את חייליו שחלו בדבר ושוכבים במנזר הארמני בעיר.

• חצר היהודים ביפו: עולים מצפון אפריקה חידשו את הישוב היהודים ביפו בראשית המאה הקודמת. שבת ב"חצר היהודים" ביפו.

• פרדס מונטיפיורי: משה ויהודית מונטיפיורי מבקרים בפרדס העברי הראשון בארץ שנרכש בשנת 1855.

• הרצל. בשנת 1898 בא הרצל לארץ כדי להיפגש עם וילהלם קיסר גרמניה. הרצל במרכז רחוב בוסטרוס ביפו.

• נוה־צדק: השכונה היהודית הראשונה ביפו שהוקמה בשנת 1887. שלוש שנים אחריה – נוה־שלום. תושבי השכונה הראשונים: יוסף חיים ברנר, דבורה בארון, הרב קוק.

• נמל יפו – שער לעולים החדשים. האניה "רוסלאן" מגיעה לנמל יפו עם תום מלחמת העולם הראשונה.

• ביאליק מטייל בכיכר מוגרבי. תל־אביב בשנות השלושים. בקפה האמנים יושבים "המורדים הצעירים" שלונסקי ואלתרמן, הורביץ ושטיינמן. בשולחן אחר יושבים הסופרים הוותיקים: אשר ברש, יעקב רבינוביץ, יעקב כהן, יהודה בורלא, יעקב פיכמן, יעקב שטיינברג. ועל ברכי הסופר חריפאי יושבת בתו הקטנה, זהרירה.

• הכרזת המדינה בה' אייר תש"ח בביתו של מאיר דיזנגוף ובשדרות רוטשילד. על גבעת החול הזאת הוגרלו 60 המיגרשים הראשונים של תל־אביב.

זהו, אנדרטה קטנה וסיפורים בה הרבה. וכדי להישאר באווירה הרעננה, האופטימית של עיר חדשה בחולות ומרחבים פתוחים עם אוויר נקי – הולכים לראות את הציורים הראשונים של ראובן.

ממשיכים לרחוב ביאליק 14. מוזיאון אינטימי, מטופח ומקסים. ביתו של הצייר ראובן נפתח כמשכן אמנות לתושבי העיר, לפי צוואתו ובשיתוף עירית תל־אביב־יפו. 45 תמונות, והסטודיו של האמן. בעיתון הארץ, 8 בפברואר 1926 כתב חיים נחמן ביאליק:

"א"י, הנתונה לנו בציוריו של ראובן כמו שהוא רואה אותה – היא כולה, על הריה ועריה, גנותיה ועמקיה, זקניה ונשיה, יהודיה וערביה, חמוריה ועזיה, אבניה וצמחיה ועל־פי רוב כשכל אלה באים בערבוביה, מצורפים צרופים בלתי צפויים על פני בד קטן רבוע אחד – א"י זו נראית לנו כעין מדרש אגדה אחת, אגדת א"י".

כאן, ברחוב ביאליק נגמרת האגדה. בית ביאליק סגור לרגל שיפוצים, וזמן רב יעבור עד שייפתח שוב לקהל.

נתן אלתרמן על גן מאיר

בתים אחדים משיר קטן שכתב נתן אלתרמן על גן מאיר. עכשיו, כשהחליטו בעיריה לעקור אותו, הוא נשמע כמעט כמו צוואה של משורר:

אם נזכה והזמן המהיר
לא יאמר לנו פתאום הרף!
עוד נלך, ידידי
בשבילי גן מאיר,
נשענים על מקלות, עם ערב.

נהלך בין עצים ירוקים
שדרותי תל־אביב בם תסערנה.
וזקנינו יהיו ארוכים,
הוי וכל עצמותינו תאמרנה,
הכרנום בעודם הצעה
בתקציב השנוי בויכוח
הכרנום בעודם הרצאה.
הרצאה על תוכנית הפיתוח...

ותנה בהדר קומתם
הם ברעש ורעד סבבונו.
השנים שהגביהו אותם
הן אותן השנים שכפפונו

מעלינו ינועו עצים
שיאורו באור בין־ערביים,
הכרנום בעודם עציצים
ותנה ראשיהם בשמיים.

והעיר הגדולה, הצעירה,
שבתוך נהר יעברנה,
תתנשא, כמו גן סוערה,
ואין כוח אשר יעקרנה.

לפי החוק אסור לעקור עצים שגילם למעלה מעשרים שנה. האם תיתן הקרן הקיימת לישראל, הממונה על אכיפת החוק, את הרשיון לעירית תל־אביב לעקור את העצים בגן מאיר?

רחוב ביאליק
רחוב הס
רחוב אלנבי
רחוב טשרניחובסקי
רחוב המלך ג'ורג'
גן מאיר

מידע

• אוטובוסים לגן מאיר: 25, 24, 61.

• מוזיאון לתולדות תל־אביב: רחוב ביאליק 27. טל. 653052. פתוח: בימים א, ב, ד, ה, ו בשעות 9־13, ביום ג' – 16־19.

• בית ביאליק: סגור לרגל שיפוצים.

• בית ראובן: רחוב ביאליק 14. פתוח כל יום מ־10־14. יום ג': 10־13 ואחה"צ 16־20. ביום ו' סגור. שבת 11־14. טלפון 03־658961. הדרכה לקבוצות בעברית ואנגלית בתיאום מראש. דמי כניסה שקל וחצי. הכניסה חופשית לתלמידים, סטודנטים וחיילים.

• ספר: כדי להישאר באווירה של ראשית תל־אביב, ספר מקסים של אשר ברש, "כעיר נצורה", הוצאת מסדה.

שטח פרטי

אמנון רובינשטיין

שר התקשורת

אמנון רובינשטיין: יש לי רבע שעה פנאי – אני יושב וכותב רבע עמוד, כמו בעל מלאכה.

שר התקשורת אמנון רובינשטיין, נציג "שינוי" בממשלה, נולד ב־1931 בת"א. נשוי ואב לבת ובן, גר בבית בתל־ברוך. מוסמך למשפטים באוניברסיטה העברית, ד"ר לפילוסופיה באוניברסיטת לונדון, שרת בחיל התותחנים כקצין. ספריו: "מהרצל עד גוש אמונים וחזרה", "המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל" ועוד.

לא הייתי רוצה לסיים את חיי בפוליטיקה. תהיה זו שגיאה גדולה מאוד אם אגרר למצב שבו החיים הפוליטיים יהיו הפרק האחרון של חיי. המתכונת שבה אני עסוק שוחקת ביותר, אבל אני נזהר מלהתלונן על מר גורלי. בחרתי בקריירה פוליטית, ואני יכול לפרוש ממנה בכל עת. אני מסתייג מהפוזה של קבלת "דין התנועה". אין לי שום סנטימנט לישראלי המתלונן והנרגן שאינו מוכן להיכנס לזירה בה אפשר לשנות דברים. אינני חושש מפנאי: מחורה לשילוב של חיים אקדמיים וכתיבה. אני צריך להשלים את ספרי על משפט קונסטיטוציוני, ולתקן את הפרק על חנינות של נשיא המדינה. גם ספרי על החלום הציוני טעון תיקון והרחבה. אני באמצע כתיבת שני מאמרים על המשפט הישראלי בשטחים, ובשנה הבאה אתן סימינריון בפקולטה למשפטים באוניברסיטת ת"א שהיא, מבחינות רבות, ביתי: לא מגדל־שן אקדמי אלא פקולטה פעלתנית, מעורבת בענייני הציבור ומגינה על שלטון החוק.

פעמים רבות אני חש תיסכול ורוגז כי קשה מאוד לבצע דברים, אבל החוויה הפוליטית היא חוויה עצומה, אישית וגם חברתית; דרכה מכירים את ישראל בצורה שאינה אפשרית בשום דרך אחרת. המיפגש הוא מישור של דרמה, לפעמים רבת אירועים יותר על המידה. יש לי הרבה סיפוק אישי בפוליטיקה. כשאני עובר בכביש ורואה חיילים מטלפנים מטרמפיאדות ויודע שאת זה אני עשיתי, זה נותן לי סיפוק, או חוקים שהעברתי ושינו את הווי החיים, החל מהחוק המסמיך ראש ממשלה לפטר שר – וכלה בחוק שמירת הנקיון. אם אתה רוצה להשפיע – אתה חייב להימצא בזירה שבה נופלות ההכרעות.

צריך גם זמן פנוי כדי להנות מהחיים. על קולנוע אני לא מוותר. הולך לפחות פעם בחודש. הקולנוע היא אמנות עכשווית הנותנת את האפשרויות הגדולות ביותר מבחינה טכנית. שום ספר או הצגה לא יכולים לתת את מה שנתן הסרט "קידודי", למשל. תוך זמן קצר אתה מזדהה עם הגיבור ומבין אותו, וזה מסתיים בקטע ששום ספר לא יכול לתת. באמצעות הקולנוע למדתי על ארצות וחברות, לפעמים יותר מאשר מביקור בארץ מסוימת. שום ביקור בתורכיה לא נותן לי יותר מהסרט "יול". הייתי שבוע ביפן, אך החוויה לא התקרבה לעוצמת החוויה שנותנים הסרטים של קוראסאווה.

אני אוהב תיאטרון כשהוא במיטבו. לטלוויזיה אינני מכור. צופה כשיש לי זמן, זה מרגיע מאוד. אין כמו טלוויזיה כדי להרדים, וככל שהסידרה יותר קיטשית – היא יותר מרגיעה. בשעות מאוחרות אני צופה במה שיש, אבל אין תוכנית שלא הייתי מוכן להחמיץ אותה. אוהב את "זה הזמן" ו"סוף ציטוט" ודרמות טובות, כשיש. ביום שישי אחה"צ יש תוכנית מאוד מעניינת על התפתחות המוסיקה ועל ציור, ואם יש לי זמן לצפות ואני נהנה.

במוסיקה אני הדיוט מוחלט: טעמי אקלקטי מקרי, לא מסודר, לא מלווה בחינוך ובהבנה מוסיקלית. אני אוהב דברים באקראי והושפעתי בטעמי בעיקר משני חברים שהכניסו אותי לעולם המוסיקה בתקופה בה היינו סטודנטים – מרדכי וירשובסקי ואמנון עברון. נהנה מהיצירות שאני אוהב, מאזין קבוע ל"קול המוסיקה", וכשיש לי זמן אני מאזין לתקליטים וקסטות. אין לי הרשות מהעישות בנושא: הנה כאן יש כמה קסטות שמתחשק לי להאזין להן עכשיו. ארבע העונות של ויוואלדי, קונצ'רטו גרוסו מספר 8 של ויוטי בביצוע האחים אויסטריך, סימפוניה מספר 1 של מאהלר, הרקוויאם של ברליוז, הקונצרט לכינור של סיבליוס, דון ג'ובאני של מוצרט והיוזו ואגאס של פרסל. יצירה אותה אני מוכן לשמוע כל יום. ושירים

[illegible] אוהב לדבר בטלפון? לא.

[illegible] אדם חזק? אם חוק פירושו חסינות מחלות אין לי את זה. אינני נבהל ממאבקים.

[illegible] עומד על דעותיו? אין לי בעייה להיות בעמדת יחיד במיעוט מקהלת צרחות.

ממה אתה מפחד? יש לי פחד גבהים.

מה עקב אכילס שלך? אני נותן אמון באנשים וכשלא מחזירים לי אמון אני מרגיש מאד [illegible].

על מה קשה לך לסלוח? על בגידה. בלתי־אפשרי.

מה אתה מתעב? אכזריות, חוסר סובלנות, גזענות. התייחסות לאדם לא בשל תכונותיו אלא בשל שיוכו, פסבדו־דתיות משיחית של אוכלי נבלות וטרפות שמתעטפים לפתע באיצטלה דתית לצרכים פוליטיים.

איך אתה מפנק את עצמך? הולך לים, אוכל ארוחה סינית, שוקע במיטה עם ספר טוב.

במה אתה גאה? שלא נכנעתי ולא נגררתי להרבה פיתויים שהיו לי בחיי. גאה בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ת"א, ב"שינוי", ובספרים שכתבתי.

על מה אתה מתחרט? על האיחוד עם ד"ש. כולנו שילמנו על זה מחיר כבד. גם אישי וגם [illegible].

[illegible] נמאס לך? ישיבות ארוכות ומשעממות עם דיבורים צפויים מראש וויכוחים במסלולים [illegible].

ממה אתה מאוכזב? מצורת הצבעתו של האזרח הישראלי, מהעדר שכר ועונש לגבי מפלגות [illegible].

מהי נקודת המפנה בחייך? מלחמת יום הכיפורים שבגללה נכנסתי לפוליטיקה.

מה ישראלי בעיניך? ה"חבר'ה", החבורה הקטנה והמיסורה המתכנסת לעתים קרובות, [illegible] אבל בשעת צרה גם עוזרת. החבורה שהיא גם מקור למועקה וגם לגאווה. [illegible] תל־אביב ישראלית בעיני.

מה אתה שונא בארץ? סובל מהתוקפנות שבאה ליד ביטוי בנהיגה גרועה, בדחיפות בתור [illegible] נסתרות.

ה"פיאסקו" הגדול שלך? שנכנסתי לברית שהקימה את ד"ש בצורה שהיום אני יודע [illegible] כשלונה מראש. אז לא היה לי מספיק ביטחון עצמי כדי להכתיב את התנאים [illegible] להצלחה, האישים שהצטרפו היו דמויות שזכרתי מילדותי, וכתוצאה מכך עשיתי [illegible] שבדיעבד אני רואה את חומרתם.

[illegible] אותך? [illegible] אחרי שעות העבודה, חברה טובה, מוסיקה, ספורט, ים.

מה רצית להיות בילדותך? צייר, ארכיטקט.

[illegible] בילדותך? את החשמונאים, את בר־כוכבא, את יוחנן בן־זכאי ואת [illegible]. יום מותו היה יום אבל במשפחתנו.

אישיות הסטורית אתה מעריך במיוחד? אנשים ששינו את מהלך ההיסטוריה באישיותם: הרצל, בן־גוריון, צ'רצ'יל, מאו טסה טונג.

מה מרגש אותך? יוני נתניהו, לראות את נתן שצ'רנסקי שר "הנה מה טוב ומה נעים" בשדה [illegible], הסבל החולני ב"שואה".

מה מצחיק אותך? שלמה ניצן, עד דמעות.

מה משעמם אותך? דיונים אין־סופיים בבעיות נדושות, מאמרים שחוזרים על עצמם, [illegible] לאיני טעם.

מה מרגיז אותך? יומרה שאין לה כיסוי, בעיקר באמנות. בחיים הציבוריים – צביעות, [illegible] – איטיות המנגנון הממשלתי.

מה קוסם לך באנשים? הומור, חום, טוב־לב, דמיון, נדיבות ויכולת לצאת מתוך עורם, להתרגש ולהתפעל.

איזו שחקנית יפה בעיניך? סופיה לורן, ג'יין סימור, מרילין מונרו וזו שגילמה את פמלה ב"דאלאס".

בנערותי ציירתי הרבה ואפילו למדתי שנה בבצלאל. היום ציור לא מסעיר אותי. אני נייטרלי לגבי רוב הגילויים של האמנות הקונספטואלית הספונטנית. טעמי בציור שמרני לגמרי. אילו יכולתי, היית בוחר בתמונות של טרנר, כמעט בכל האימפרסיוניסטים, מונק וג'קסון פולוק – אם ביתי היה מספיק גדול בשביל ציוריו. יש לנו שני ציורים של באק, שאני מאד אוהב, ציור יוצא מהכלל של אסתר פרץ אדר, אחריו עקבתי שלוש שנים עד שרכשתי אותו, ציור קטן וגדול של כורזולן, שהוא היפר־ריאליסט, רישום של כרגנר שקניתי מתנה לאשתי כשנולד הבן, רוט, מאריס בישופס, לוין, מוקדי, תבליט של דני קרוון שקיבלתי מתנה מאחי, ציור של פרנקל שקיבלתי מאבי לבר־מצווה ושלושה ציורים שאני ציירתי. הפסקתי לצייר ולפסל בסוף שנות ה־50, כשהתברר לי שהעיסוקים האחרים יותר מענינים אותי ואני יותר מתאים אליהם, ושציור כ'הובי' לא מרגיע אותי אלא להפך, מעצבן.

הבית בשבילי זו המנוחה הנכונה, לעבוד קצת בגינה, לשמוע מוסיקה, לכתוב. אני מאושר בנישואי, בחיי המשפחה שלי, אוהב את מה שאני עושה ואת מה שאינני אוהב – איש לא מאלץ אותי לעשות.

כפי שאת רואה על הקירות, אני אוסף מפות עתיקות של א"י, אוסף שהחל בימים שלמדתי בלונדון, אז המחירים היו יותר סבירים. היום כמעט שאיני קונה, אבל אני מנוי על ירחונים מקצועיים וקטלוגים ולמדתי הרבה על הקרטוגרפיה בכלל וזו של א"י בפרט. במאות ה־16 וה־17, חלק גדול מהמפות שהודפסו היו של א"י, "מרכז העולם". הודפסו מפות מאוד מעוטרות, ובעיוות שלהן יש איזה יופי ותמימות. יש גם מפות שמרהימות בדיוקן. אני מסתכל עליהן קודם־כל כעל יצירה אמנותית. היופי האסטטי שלהן יוצא־דופן. הנה מפה שחשיבותה הקרטוגרפית קטנה, אבל היא ממש יצירה אמנותית. בפינה אחת – המרגלים, בפינה שניה – משה ואהרון מצביעים על מפת נדודי בני ישראל במדבר. המפות מעידות על חקר א"י בתקופות השונות, ויש גם ההיבט ה"ציוני": כולן מציינות את הקשר העמוק בין היהודים לארצם. ראי את השמות, הארץ המובטחת, ארץ יהודה וישראל, ארץ 12 השבטים.

אנחנו גרים בבית הזה, בתל־ברוך, כעשר שנים. תיכננו אותו לפי טעמנו, ים־תיכוני, מאוורר, עם הרבה אור, בלי טפטים, בלי וילונות. קרוב לעיר אבל שקט. לא שאני צריך השראה כדי להתרכז. צריך רק פנאי. יש לי רבע שעה פנאי – אני יושב וכותב רבע עמוד, כמו בעל מלאכה. לא הייתי רוצה לגור בתוך העיר, אבל אני אוהב את ת"א. גם כשאני סובל ממנה אני אוהב אותה; כואב את ניוון בתיה וההדרדרות שלה. אוהב את האפשרויות שהיא מציעה לי. נכון שאיני מנצלן, אבל טוב לדעת שאם אני רוצה – הכל מונח לפני. קצב החיים הסוער ועוצמת החוויה היומיומית יהודיים לת"א. אוהב גם את ירושלים, אבל האלימות החרדית מפריעה לי.

אני אוהב משפחתי מאוד, לדאבוני מבלה רק מעט שעות בבית. הבית בשבילי זו המנוחה הנכונה, לעבוד קצת בגינה, לשמוע מוסיקה, לכתוב. בחיים הפרטיים שפר חלקי, אני מאושר בנישואי, בחיי המשפחה שלי, אוהב את מה שאני עושה ואת מה שאינני אוהב – איש לא מאלץ אותי לעשות.

[illegible] וכמו כולם, אני מאוד אוהב את ריטה, [illegible] המשוררת האהובה עלי ביותר היא דווה אלכרשטיין. [illegible] בקריאה טעמי שמרני. עמוס עוז, א.ב. יהושע, [illegible] הר־אבן. המציאות הישראלית היומיומית [illegible] יותר מרתקת, דרמטית וספרותית מאשר [illegible] המומצאות, וזו בעיה. עכשיו גמרתי את [illegible] של בינגלר, אנגליה שהיה בגרמניה במלחמת העולם השניה, והתחלתי את ספרו של זאב לאקר, "שבירת השתיקה". מרבה לקרוא על עליית הנאצים לשלטון והשואה. לקלאסיקה אני לא חוזר מחוסר זמן וגם מפני שהשיפוט משתנה: ספרים שנראו כזמנם בני חלוף נותרו, והרבה מה"כבדים" נעלמו. אנדרה ז'יד, למשל, בזמנו הערצתי את ספרו "המזייפים". חזרתי אליו, והטעם הוא שיעמם אותי עד מוות.

יש כמובן ספרים שעומדים מעל ומעבר ומתעצמים עם הזמן. אני קורא הרבה ביאוגרפיות (ובדרך כלל לא של פוליטיקאים). הנה, הביאוגרפיה המרתקת של משפחת סיטוול. זו גם תקופה שבה הייתי רוצה לחיות: לתרון בין שתי מלחמות העולם. תקופה עצובה ומרתקת, כמו בלומסברי וסביבותיו: הולכו אנשים יוצאי־דופן. שכל אחד מהם הוא גם יוצר וגם גיבור של דרמה. ובמיוחד מקסים אותי מיינרד קיינס, אבי הכלכלה המודרנית; גאון מוחלט, אוניברסלי, שהיה גם איש ספרות ואמנות, חובב בלט, ושילב את מדעי החברה עם האמנות בצורה מושלמת.

צריך גם זמן פנוי כדי להנות מהחיים. על קולנוע אני לא מוותר. באמצעות הקולנוע למדתי על ארצות וחברות, לפעמים יותר מאשר מביקור בארץ מסוימת.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

משהו:

אנשים רבים מוכנים לשקר בלי סוף כדי להיות אמיתיים וכנים.

חברון ללא ידיעתך

לא מזמן הכרתי איש מיוחד, דוד קאסוטו, והוא סיפר לי כמה סיפורים שראוי לשמוע. אחד מהם אני מעביר גם לכם. הרי זוהי דרכו לפתור את ולהתמיד את השאלה האם לקחת אורחים מחו"ל לביקורים ביהודה ושומרון או לא.

הוא נוקט בשיטה פשוטה, מטיילים בארץ, מגיעים לחברון, הוא מראה להם את בית הדסה, את בית כנסת אברהם אבינו, ומקומות אחרים.

התפעלות כמובן רבה. רק אחר כך, כשהם יוצאים וחוזרים לירושלים הוא מודיע: אגב, היינו בחברון.

„מה? היינו בחברון", היא התגובה הרגילה במקרים כאלה, „אבל הרי זורקים שם אבנים, דוקרים שם בסכינים."

הנה, היינו בחברון, נהננו, למדנו, התרגשנו, ולא קרה כלום.

לא קל להיות שמאלני היום

ירדן לוקחת להם את אש"ף פתאום, ומלך מרוקו גם הוא לא תורם למצב. מה הוא מקשקש עם פרס, מאיזה שטחים של מרוקו פרס יכול לסגת, שמנהיג מרוקו צריך לדבר איתו פתאום.

החיים הם לא מה שהיו פעם.

חוק הזמנים הלא מתאימים

ליד קיבוץ מגל, לפני שנים רבות היתה פניה שקראו לה מגל את השם של הצומת הקטנה הזו לא מפני שהיה שם שלט ובו כתוב מגל 3, דהיינו עוד שלושה קילומטר למגל. פרט זה חשוב להבין מדעית של חוק שכל מי נגיע אליו.

משהו, שהיה נחלאי במגל לפני שנים רבות, סיפר לי שהרבה פעמים הוא היה הולך ברגל מן הצומת ועד המשק והנה, באופן קבוע, תמיד, כשהיה כבר במרחק פסיעות ספורות מן השער, היה מגיע האוטובוס וחולף על פניו במהירות, מעלה ענן אבק שכיסה על הזיעה שלו.

ולא חשוב מה היתה השעה שבה החל לצעוד, ולא משנה אם הוא חיכה קודם לאוטובוס בתחנה או לא חיכה בכלל.

מקרה מגל שלוש מוכיח את החוק הבא: הדברים הנחוצים בחיים מגיעים תמיד באיחור.

אבל יש גם מקרה הפוך. אל תחשבו שהוא יותר טוב. זהו חוק המוניות האומר: תמיד לפני שאתה מגיע לכביש, עוברות שם שתי מוניות ריקות. ברגע שהגעת, לא תמצא מונית אפילו אם תשכב על הכביש.

וזה, כמובן החוק הנגדי: הדברים המיותרים בחיים מגיעים תמיד לפני הזמן.

כל מה שנשאר לכם, זה לבחור מה אתם מעדיפים: החמצות לפני שהלכתם שלושה קילומטר, או ...

פינת השלולית

כבר פעם פירסמנו משהו יפה (שיר) שהיא שלחה לנו. אבל זה אפילו יפה יותר. יעל שחר שריד, בבקשה:

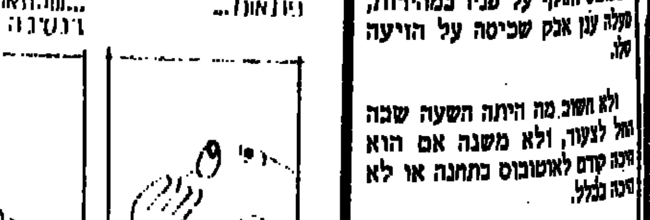

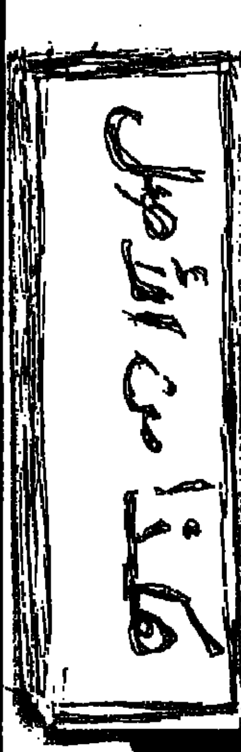

מאיר עוזיאל

שטן בא לשכונה

(המשך מעמוד 13)

לזה. תארי לעצמך שארם נוסע בספינה בים וקודח חור מתחת לכיסא שלו. כולם צועקים: מה אתה עושה? והוא עונה: מותר לי, הרי שילמתי כרטיס? אין בארץ כפייה דתית. יש אולי כפייה חילונית. אתן לך דוגמה, יום הזיכרון. עושים צפירה. כל הצפירה הזאת, בכלל, זה בא מגרמניה. אם כזמן צפירה אני הולך, הרי החילונים יהרגו אותי. אילו היו אומרים תהילים במקום לעמוד, אילו אמר כל אחד שני מזמורים, הרי היינו עוזרים לחיילים בגבול. אבל הם רוצים לעמוד. ביהדות בכלל לא עומדים דום. מה ההבדל ביני ובין המתנ"ס? אני לא סוגר אותם בכלוב, כמו שהם עושים, כדי שלא יגנבו בלילה. אני הופך את האדם. גם אם יצא מן הכלוב, לא יטרוף יותר".

שנינו רתחנו מחום בחדרו הקטן, ומבית־הכנסת שמעבר לקיר נשמעו קולות נלהבים של גברים. זוגות זוגות ישבו שם, צנומים ומסוגפים, אלה שבעבר לא היה גבול לתאוותיהם, והתפלפלו בחברותא, ומפעם לפעם נשמעה זעקת התלהבות שרמתה לפורקן. "התורה כמוה כאש", מסביר לי הרב, מבלי שאשאל, "תלמיד חכם שרותח – התורה מרתיחה אותו. הם מתנועעים כמו נר, כי התורה היא נשמה, היא נר."

אז זימן הרב אל לישכתו את אלברט שהיה סוחר עשיר ופלייבוי לא קטן, ועכשיו הוא תלמיד ישיבה כבר ארבע שנים. כמעט כמספר השנים שישב בכלא. אלברט כהה הצידה ברגע גיחוך ואמר דברים של טעם, מנקודת ראותו, בשפה בהירה וצחה, ולמאזינים ינעם: "המנטליות הקודמת שלי היתה להצליח, לבלוט, להיות גבר, לכן פרצתי. רציתי להיות נועז ומתוחכם מאחרים. כל שני וחמישי בחורה אחרת. אוטו יפה. רושם. ואז היכרתי את הרב בברית־מילה משפחתית. באתי להרצאות והעסק התפתח. בהתחלה לא הרגשתי דבר. התהליך הראשון הוא שכלי. להבין מה התורה מחייבת. אחר־כך התחלתי להזרכך, להינתק מעבירות ועוונות. התחלתי להרגיש רק את החלק הרוחני שבי. הגעתי למקסימום של שמחה שלא היכרתי קודם. זה אושר. מין הרגשה מופלאה. כשאני הולך לישון אני מחכה שיגיע הבוקר, שאלמד שוב. מתיקות כזאת. העולם שעזבתי הוא עולם ארעי. ארמונות חול."

לרגע מצטיירת הישיבה כמכבסה לרגשי אשם, אבל אני מתענייינת במלוא הצניעות לאן הוא הוליך את היצר. אלברט עונה: "כתוב בגמרא: אבר קטן יש לאדם: משביעו – רעב. מרעיבו – שבע. התורה היא סם רוחני. כל יום שעובר – החשק לתאוות קטן יותר."

כאן נראה הרב בלתי מסופק מן השיחה והוא פונה להסביר לי, ברימוייו העממיים השמורים לשכמותי, כי אדם הוא כמו אוטו. יש תקלה, פונים לחברה שיצרה אותו. כלומר, יש תאווה, הולכים לתורה.

אלברט הוא בן שלושים. בקרוב תציע לו שדכנית כלה. הוא יבדוק את מידותיה, אם עצבנית או קנטרנית היא. הוא יתעלה מעל למראה החיצוני. הוא יוכל להתרועע עימה חודשים מספר. אך קודם, עליו לגמור להשליט את שכלו על רגשותיו, אומר הרב. לפני פרידתנו אומר לי הרב: "זכרי, חופשי הוא עבד!"

בלילה, כבמטה קסם, אני נמשכת לישיבת "אור רוד" עם התושבים. הרב דניאל זר נושא דרשה על שלום בית. עזרת נשים קטנה מציצה בו מבעד לתריסים. האולם מלא עד אפס מקום. מפעם לפעם נדמה לי שדברי הרב מתוקים לאוזני, שכן הרב דורש כי אחד הדברים הבונים אהבה בבית הוא לתת, להשקיע. ככל שאתה משקיע יותר אתה אוהב יותר. אני נזכרת בדברי הנסיך הקטן לשושנה. הרב שולל את הגברים שאינם פונים לזוגתם בשובם הביתה ושואלים לשלומה, ואיך עבר עליה היום, אלא צועקים: שניצל! מרקו! חסר מלח! הרב מוכיח רגישות לאשה. הוא מסביר כי אשה אינה שוכחת עלבונות, היא אוגרת בתוכה בשתיקה: "לאשה יש שקית בבטן. כל מה שאומרים לה זוכרת". על פי הגמרא, הוא אומר, נשים הן בעלות תכונות נעלות, מצילות, רחמניות, ביישניות, גומלות חסדים. משום כך, אסור להן ללכת לצבא, בגלל עודף מעלתן."

אבל פתאום, בקריאה רמה, שב הרב על עקבותיו, אל שלילת השוויון וקורא בלעג: "שוויון זכויות, שוויון זכויות. אין שוויון זכויות, זה שטויות, זה הבורות שברחובות. תארו לעצמכם שולחן וכיסאות, והכסאות טוענים: למה עלינו רק יושבים ולא אוכלים? אם יאכלו עליהם יהיו שבעה שולחנות!!! לא תהיה מערכת שלמה!!! אם מלחים ירצו להוריד קברניט למטה, האניה תטבע. שוויון זכויות זה שני גברים בבית. יש מנהיג ויש מונהג. הבעל מנהיג, הוא מלך." והנה הוא שוב הופך את הקערה על פיה: "אבל האשה מלכה". וכך מיטלטל המוח בין סתירות, וערפול מרדים מתחיל ליפול עלי ממאמץ.

כאותו רגע קורא לי לצאת לחצר שמשון דרעי, חוזר בתשובה זה מקרוב, אחיו של איציק דרעי, ווכרים? המנהיג העממי. הוא נראה בירייון שמנמן ומתוק, מכטו תם. אבל שמשון עוצר כמעט את ליבי מלכת, כי הנה הוא שולף אלבום תמונות צבעוני, וחיש קל מסתבר כי שמשון אינו אלא אלוף הארץ לשעבר באיגרוף לנוער, וכן אלוף דיסקו, וגם דוגמן של חברה נודעת לג'ינס. נער גמיש וחתולי שהחליט להסתרכל כך: "אני, ארבע נשים התאבדו בשבילי. כפרה שלי, מאמוש שלי, עיניים שלי. לא האמנתי לאף אחת. אבא לימד אותי: בנות ברחוב מכובדות עד גבול מסוים. אני רציתי אחת אשכנזיה, בתולה, לכן חזרתי בתשובה. היו לי שש שבע בחורות בשבוע, יצאתי אפילו עם חברות כנסת. שיחקתי בשנים־עשר סרטים. עם מי לא הצטלמתי. הנה, את רואה כאן חור, גזרתי את פנינה רוזנבלום מהתמונה. ביום חתונתי שרף הרב שבעה אלבומי תמונות שלי."

ליבי יוצא לשמשון הצנוע, שבחר בנעלה והנצחי. למחרת צילצל לביתי כבוד הרב זר וביקש שלא אצטט מדברי שמשון כהבל פה אחד עם ישיבתו. חשדי התעורר. הלכתי לארכיון, ומצאתי שם כי מיודעי שמשון שימש "גובה חובות" ואף הועמד לדין לפני פחות משנה באשמת נסיון סחיטה באיומים. כאחד הקטעים מתוארת הופעתו אצל בעל חוב חציו עירום ועטוף שלשלאות.

כבר אחרי חצות ואני עדיין עומדת בחצר הישיבה. ירח ענק בלילה חם. כישוף מהביל של פשע ודת, שטן ואלוהים, קיטש ומוות. "ה' הוא האלוהים, ה' ימלוך לעולם ועד", זועקים אחרוני המתפללים על המדרגות. אחד זועק את התפילה בקול גדול. "זה מפני שרק התחדש שב בתשובה והוא בסערה גדולה," אומר שמשון ומחייך אלי, "תראי שעוד תשובי לכאן."

מתחת לעץ מחליפים צעירים משכונת התקווה חוויות עם אברך שהיה פעם היפי או משהו כזה: "את המדינה שרציתי ראיתי פה היום בישיבה. הייתי בבלאגאן, שבעתי מהעולם. בלי יראת ה' בני אדם יאכלו אחד את השני. הכל מושחת. איזה חיים יש לי? חוזר הביתה מהבילוי, הולך לישון עם ריקנות. פעם צעקתי בגין! בגין! עכשיו אני צועק, דניאל, דניאלו". מוכר הבאבא סאלי המוזהבים בשמונה שקל מזהיר אותי לבל אתלה את התמונה בחדר המיטות שלי, ששם מתגלות ערוות.

שרית פוקס

יוסי חכמי, מה שבטוח

(המשך מעמוד 17)

חכמי לא טורח להסתיר תכונות שיכולות להתפרש כאגוצנטריות. על פוליטיקה הוא אומר: כמה שפחות להתעניין ולדעת, וכמה שפחות להיות מוטרד. אין לו שום תחושת אשמה מזה שהוא עשיר, וגם לא מזה שהוא רואה אנשים עניים. מה פתאום. לא מאמין בשיוויוניות. חברה שיוויונית לא מעודדת הישגים, עבודה, פיתוח. סצינה: הפיליפיני עומד על הגג ומשקה. הצינור בורח מהברז. הברז נמצא שני צעדים ממיטת השיזוף של חכמי. הפיליפיני צריך לרדת מהגג כדי לחבר את הצינור. חכמי לא זז מהמיטה. לא שולח יד. שוכב ומסתכל.

גם לא מענ״ינת אותו השאלה אם ביטוח זה דבר חשוב, האם הוא עצמו תורם במשהו לאנושות, האם הכישורים שלו באמת מנוצלים. הוא בודק דברים מזווית אחת: האם זה מספיק מעניין אותו והאם זה מהווה אתגר. אין לו פרטנזיות של גדולה. הוא אפילו משועשע מהאנשים המאמינים שהם עושים דברים "חשובים". לעתים גם מרחם על "אלה שחושבים שהם מצילי מולדת, מדינה, חברה, תורמי תרומות. הרי אף אחד לא יזכור שהם חיו. אני גם לא מאמין ב'איזמים'. אידיאליזם וכולי. בגלל דברים כאלה נהרגו יותר אנשים מאשר בגלל כל דבר אחר. אני מאמין ב'קומון סנס'. זה הכל".

איש עשיר מאוד, חכמי.

– יודע יותר להשקיע, או לבזבז?

"יותר משקיע ממבזבז. אני יודע שאנשים חושבים עלי שאני קמצן. חושבים שאם יש לי הרבה כסף, אני חייב להיות פורץ. בזכות, בשבילי, היא חולצה שעולה 300 דולר. אני שאלתי, שואל, ואמשיך לשאול את אישתי כמה כסף הוציאה על בגדים או על כל דבר אחר. אותו דבר גם לגבי אוכל. למשל, אני אוהב מאוד יין, אבל חושב שיש גבול למחיר. לא אכנס למצב שבו אצטרך לשלם מאות דולרים בעד ארוחה, ולא בגלל שאינני יכול להרשות לעצמי, אלא בגלל שארגיש שמרמים אותי. גם אופנה זו מלכודת שאיני נופל בה, אני לא מאמין בעצירות־שכל ושלשולי־כיס. "יחד עם זה, אני לא חושב שאוסף התמונות המקוטלג והממוספר שלי הוא השקעה כספית מהממת. כסף בריבית נותן יותר מאשר אמנות ישראלית".

חכמי לא שמע על נחום היימן, ולא על א.ב. יהושע. ספרות עכשווית היא, לגביו, מושג זר לגמרי. הוא אפילו קצת מתגאה בזה. בשבילו זו אינדיקציה טובה להתייחסות משוחררת מלוקאליות. הוא אומר: "את רואה, אני רק פסוודו־אינטלקטואל". רואה עצמו כאיש העולם הגדול. קורא הרבה פילוסופיה. אימץ לעצמו את התיזה שצריך להנות בחיים, ויודע גם איך מיישמים אותה, "אבל אף פעם לא על חשבון העבודה.

תמיד אחרי".

את אוסף הבולים שלו הוא רואה פעם בחצי שנה. האוסף נעול בכספת בבנק. כבר ארע ששילם בעד בול אחד 20 אלף דולר.

– אז איפה ההנאה?

"אני צריך שיהיה לי הכל הכי־הכי. האשה הכי יפה, התמונות הכי טובות, המערכת הכי טובה. ההנאה טמונה בידיעה שזה שלי. אילו גם ה'מונה ליזה' היתה שלי, הייתי אוהב אותה יותר. זו עובדה, לא תולשה. האספנות נהפכה אצלי לאובססיה. תשוקה חזקה. אבל גם לתשוקה הזאת יש גבולות. לא משלם כל מחיר".

מהשייש הלבן של המרפסת עוברים לשייש הוורוד של הסלון. חכמי צמא למוסיקה: יש לו, כמובן, המערכת הכי־הכי. לייזרים ורמקולים והכל בשחור נוצץ. "מגיעה בקלות לאלף ואט. רוצה לשמוע?" רוצה. 4,000 תקליטים נבחרים סגורים מאחורי זגוגית. ברקע, פבארוטי ב"אאידה". כעבור שנייה מחליף לקצב אחר, מהיר יותר. יוסי כעל הגוף עם פנים של ילד מתחיל לרקוד בקלות מפתיעה על השייש החלק. גוף גדול ומרשים עם בגד־ים קטנטן. את הגרביים והנעליים לא חלץ. יוסי חכמי לא מתפשט לגמרי. מה שבטוח.

בילי מוסקונה־לרמן

האופרה שמאחורי הסבון

מאת עירית שמגר

האקשן האמיתי של "שושלת" מתרחש מאחורי הוולפן, בארמונו של אהרון ספלינג, מפיק הסידרה. בן מהגרים יהודי עני שהפך קיסר של סרטי טלוויזיה ונרשם בספר השיאים של גינס. חלום אמריקני. הונו מוערך ב־300 מיליון דולר. אשה צעירה [illegible] האשה של הוליווד [illegible] לא צריך דימיון כדי [illegible] להמציא את עלילות [illegible] קרינגטון וקולבי [illegible] להסתכל בהם [illegible]

צילומים: "גאמא"

[illegible] היא רק אחד התגוססים, אהרון ספלינג, מפיק "שושלת" (עם אשתו קנדי, משמאל), בנם של מהגרים יהודים, מנהל את האימפריה הכלכלית שלו בעשרים שעות עבודה קשה ביממה.

יש להם קוטג' משפחתי ובו ארבעים ושמונה חדרים, עשר לימוזינות עם נהגים צמודים, הכנסה של מאתיים מיליון דולר – וגם בת המאוהבת באביה ובן המאוהב בנהג, גברים שנחטפים, נשים מתגוששות בתוך בריכת נוי. את אימפריית הענק שלו מנהל בלייק קרינג־טון בהנפת יד או הרמת טלפון מדי פעם – אנשי "שושלת", זה ברור, חיים אותה בסטייל. אבל איך חיים יוצריהם? האקשן האמיתי, תאמינו לי, מתרחש כולו מאחורי הקלעים. בהוליווד יודעים: את עלילות "שושלת" שואבים לא (רק) מן הדימיון. הרבה אפשר ללמוד מחיי מי שעושה את הסדרה.

אהרון ספלינג – חלום אמריקני. מפיק חרוץ, נוקשה ויצירתי. בן־בניהם של מהגרים ש"עשה זאת" באמריקה. הוא נולד וגדל בשכונת עוני יהודית בדלאס. היום מעריכים את רכושו בשלוש־מאות מליון דולר והוא אפילו הצליח להרשם בספר השיאים של גינס כשהפיק 1100 פרקי־תוכניות טלוויזיה בין השנים 1956 ו־1981.

הוא דמוקרט, זכה בעיטור גבורה במלחמת העולם השניה. את האימפריה הכלכלית שלו הוא מנהל בעשרים שעות עבודה ביממה, לילות ללא שינה ("אני ראגן כרוני") ושיתוף פעולה הדוק עם אשתו היפה קנדי. וקנדי, זה ידוע, היא הסיפור האמיתי. הסטייל שלה היה מבייש אפילו את אלכסיס.

עשרה ורבע מיליון דולר שילמה קנדי תמורת הבית בבוורלי־הילס שהיה, בעבר, ביתו של בינג קרוסבי. עם הקניה גילחו קבלניה של קנדי את הבית עד היסוד, ובמקום אחוזת קרוסבי יש שם היום, בין השאר, מגרש פרטי להחלקה על קרח, באולינג וגם גנ־חיות פרטי כדי שלקטנים (טורי, בת 11, ורנדי, בן 5) לא יהיה משעמם.

כדי לפצות את השניים בחג מולד "אמיתי" בקליפורניה שטופת־השמש, הרימה קנדי טלפון לחברת תובלה וזו שלחה אל הבית עשרות משאיות עמוסות בשלג. פועלים (מכסיקנים) חרוצים פיזרו את הלובן הצונן על מדשאות האחוזה, ולספלינגים היה סוף־סוף "חג מולד לבן".

קנדי, זה ברור, היא האשה ההוליוודית ב־ה' הידיעה.

סיפורי מעליה, בגדיה, סגנון לבושה, דהיטי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
ביתה הם בדיחה קבועה בחוגים המעט־יותר־מתוחכמים של עיר הסרטים, אך מה זה בכלל משנה: לארוחת צהרים עם חברותיה (מה שנקרא lunch with the girls) היא יוצאת עדוייה בשלושה וחצי מיליון דולר (ביהלומים, כמובן). ברור, לכן, מדוע אומרים שאת ספרה "נשות הוליווד" ביססה ג'קי קולינס (אחותה הצעירה של ג'ואן) על דמותה של קנדי הנאה. את סידרת הזבל הזו (שהוקרנה על מירקענו לא מזמן) הפיק הבעל המסור, אהרון ספלינג.

עיתונאית שהצליחה לחדור מבעד לטבעת אנשי הבטחון/מזכירות/סוכנים/עוזרים/ומשרתים של הספלינגים, סיפרה כי בבית פנימה מצאה גבר לא צעיר (60), תולה־עבודה, הרוס מרגשי אשמה (יהודיים) ואשה צעירה (37) שהיא עזר כנגדו: חיוך זוהר ונפש של פלדה. קנדי, בניגוד לבעלה, לא נאנקה כדי לטפס לצמרת – היא נולדה שם. אביה היה אחד מעשירי החוף המערבי, וכבר כילדה העדיפה לקרוא בשעת ארוחת הבוקר את ה"וול־סטריט ג'ורנל". כשהיתה בת שמונה ירד האב מנכסיו ובתו הקטנה והמפונקת נאלצה לנסוע לבית־הספר באוטובוס הציבורי (!). את השיעור הזה לא שכחה.

את כספה היא משקיעה היום בבורסה הבינלאומית (בעיקר קומוריטיס) ונכסי דלא־ניידי. יש לה בוטיק יוקרתי בבוורלי־הילס, ומחצית המניות בחברת נולן מילר (מעצב האופנה של "דיינסטי"). קנדי עוברת בקביעות על כל חשבונות "שושלת" ויכולה לאמוד את ערכו של יהלום ממרחק של עשרה צעדים.

"אני קם מדי בוקר ומשוכנע שהיום זה יקרה לי: היום יתמוטט הכל", מודה המפיק הגדול. ברור: מדובר ביהודי תולה־עבודה ואכול חרדה ואשמה. "אני תי בחרדה מתמדת ומחכה לכשלון. אני יודע שהקטסטרופה מתקרבת אלי, והיא תגיע. אני רק שואל את עצמי מתי. אינך יכול לחיות בעולם דימיוני כמו זה שלנו בלי לחשוב על גלגל המזלות המסתובב".

קנדי יודעת שלא רק במזל מדובר. ידידיה מתארים אותה כאשה חריפת־שכל, תרוצה ויסודית. היא תמיד העדיפה לעשות משהו ולא להעביר את היום בלגימת קוקטיילים ב"פולו־לאונג'", ובמשך הזמן גם למדה להתעלם ממשמיציה. "פיתחתי לעצמי שריון, ואינני מתרגשת מכל מה שאומרים עלי. אך אם אשמע מלה רעה על בעלי או ילדי – אהיה מוכנה להרוג".

שם המשחק שלה הוא תחרות, והיא אוהבת לנצח. כאשר אשתו של שותף עסקי לא נראתה לה – פורקה השותפות. ליאונרד גולדברג ואהרון ספלינג, שעברו ביחד חמש שנים והפיקו סדרות כמו "המלאכים של צ'רלי", נפרדו בשערוריה. הגברות גולדברג וספלינג לא הסתודדו ביניהן. האם זה מזכיר את פרשת אלכסיס־את־קריסטל? גולדברג וספלינג הם היום השונאים הגדולים ביותר בהוליווד – כמקובל אצל שותפים־לשעבר.

הרי אמרנו, את עלילות "שושלת" אין שואבים רק מן הדימיון. זוג תסריטאי הסידרה (ריצ'ארד ואסתר שפירא) מרוויחים אמנם מאה אלף דולר (בשבוע), אך חייהם השקטים חסרי כל ברק רכילותי. המורה ונהג המשאית שנפגשו בחוג לכתיבה יוצרת הם סיפור הצלחה הוליוודי, אך לא בנוסח הנוצץ. אסתר נוסעת בקדילק רפוקה משנת 1978, ובמקום לבלות במכוני־כושר היא מעדיפה לקרוא ספרי בלשים. את טיפת הזוהר הנוספת לסידרה מספקים הכוכבים. "כאשר אני מתבוננת בסגנון חיי הראוותני, בא לי פשוט להקיא", אומרת ג'ואן קולינס־אלקסיס. ואת זה היא אומרת בטרקלין ביתה בן שלוש הקומות בבוורלי־הילס, המוקף שורת עמודים צבועים בדוגמת שיש־קרארה.

קולינס היא כוכבת בזכות הסידרה. שמה של היפהפיה הסוערת כיכב אמנם תדיר בטורי הרכילות, אך לא תפס מקום נכבד ברשימותיהם של סוכני השחקנים החשובים. אפשר שהאוטוביוגרפיה שלה הפכה אותה לסטארית, וזו שפעה תמיד חומר עסיסי – לאו־דווקא מתחום הקולנוע. קולינס רוחת הלב סיפרה בלי גינוני ביישנות על כל מאהביה (במיוחד ציינה, למשל, את וורן בייטי, שהיה מאהב בלתי־נלאה ובעל ביצועים מרשימים שיכול היה "לעשות את זה" ולדבר בטלפון בעת ובעונה אחת). מאז "שושלת" אין היא צריכה יותר לעזור למישהו לְאיית את שמה, אך כדי לשמור על עצמה בתודעה הציבורית היא עדיין מעיפה מדי פעם איזו שערורייה־זוטא: באחרונה שפכה כוס יין בפרצופו של שחקן מפורסם לעיני עשרות רבות של סועדים במסעדה הוליוודית ידועה. פרסומת שערוריתית רק עוזרת למכירות הסחורה־שעל־המירקע.

"שושלת" ו"דאלאס" מתחרות עכשיו ביניהן מי תצליח להחתים לשורותיה את העלמה ונסה ויליאמס, הכושית היפהפיה שאיבדה את תואר מלכת היופי של ארה"ב לאחר שנתגלה כי סדרת תמונות עירום שלה מככבת ב"פנטהאוז". סידרה מתחרה ושמה "falcon crest" זכתה בג'ינה לולובריג'ידה, אך ספלינג הצליח להשיג שתי כוכבות־מחול גדולות מן העבר, ג'ינג'ר רוג'רס וסיד צ'אריס, בשביל סידרה אחרת שלו ושמה: "זוהר". גיוס הכוכבים לסדרות נעשה כמו עיסקות רבות בהוליווד – במסיבות חברתיות. אסתר שפירא (התסריטאית) פגשה את דיאן קארול במסיבה בביתו של ספלינג, הביטה בכושית היפהפיה ואמרה: "דיאן היא שושלתו". כך נהפכה דיאן לדומיניק דוורו, המתחרה רק עם אלכסיס במכשפיות המרושעת שלה.

וכאשר בסדרות מופיעות כמה כוכבות זוהרות, דומים היחסים ביניהן ליחסים שבין הגיבורות שאת דמויותיהן הן מגלמות. העובדים שומרים אמנם על סודיות סולידרית ואינם מספרים הכל, אך המעט הדולף החוצה רק מוסיף עניין לחגיגה. חבריה לעבודה של ויקטוריה פרינסיפל (פמלה מ"דאלאס") שלחו לה ליום הולדתה זר ורדים נבול עם פתק: "קטפנו אותם כשהתחלת לשים את האיפור". "האשה הזו היא מירשעת", הם אומרים. "מפלצת תככנית ואכזרית. אחרי שהעיפה סטירה ללינדה גריי (סו אלן), אפילו המפיקים היו שמחים לו הסתלקה מן הסידרה".

שחקנית חדשה בסידרה מהווה איום גלוי לכל האחרות. פריסיליה פרסלי (אלמנתו של המלך) היא עדיין אאוטסיידרית ב"דאלאס", וג'ואן קולינס עדיין לא התגברה על "טראומת דיאן קארול". מדי יום היא מתגנבת למשרד כדי לבדוק אם תפקידה של השניה לא גדל. לעיתון הסכימה לומר רק: "אני חושבת שזה נפלא שעוד שחקנית יפהפיה בת למעלה מארבעים משתתפת לצדי בסידרה. הרי מי כמוני יודעת שאפשר לגלם מכשפה מבלי להיות כזו באמת".

גם חיי האהבה של כוכבי "שושלת" ו"דאלאס" אינם מפסיקים לעורר עניין, אך השמועה אומרת שאין הרבה סטוצים על ה"סטים", והמפיקים אומרים ש"כל סיפור כזה נגמר תמיד ברע". מה שברור הוא שכל הכוכבות (כמעט) לא הצליחו לשמור על חיי המשפחה שלהן תוך־כדי עבודתן בסדרות: ויקטוריה פרינסיפל, לינדה גריי ושרלן טילטון ("דאלאס") וג'ואן קולינס ("שושלת") התגרשו במהלך העבודה. לינדה אוונס ("שושלת") עדיין בודדה. הן חוזרות הביתה בערב, רצוצות ותשושות. הלחץ להיראות יפה, זוהרת, חייכנית ומעניינת תובע מהן מחיר כבד. הצלחה היום אינה ערובה להצלחה מחר. "הוליווד היא מרכז התחרויות. הנעורים והיופי הם הדבר החשוב ביותר. אני רק מביטה בכל היפהפיות בנות השבע־עשרה שמגיעות לכאן, ונעשה לי רע", אומרת אוונס.

כדי שמה שדולף החוצה ישמש רק לקידום מכירות, חתומים שחקני הסדרות על הסכמים שלא להתראיין. ספלינג: "אנו דורשים מהם לא לגלות דבר. העלילות שלנו נשמרות כמו סודות תעשייתיים. אנחנו עושים הכל כדי להתגונן. חותכים את התסריטים לאיטריות דקיקות, מפזרים את הדפים (הקרועים לחתיכות קטנטנות) בפחי־זבל שונים, שורפים אותם וזורים את האפר ברוח. ולמרות כל זה יש לעתים הדלפות. ומה הפלא: המתחרים שלי מוכנים לשלם חמשת אלפים דולר על הדלפת קטע עלילה".

אז מה עושים? אנשי "שושלת" מחברים תסריטים מזוייפים ומשאירים אותם במקום שבו יכולים "לגלות" אותם, מדליפים מידע כוזב ולפעמים אפילו מצלמים סצינות שלימות שאין כל כוונה להכניסן לשידור. הכל כדי להטעות את האויב. "הריגול שלהם מלחיץ אותי מאוד, אך אני גאה לדעת כמה אנחנו מדאיגים אותם".

העסק הזה מתנהל במקצוענות מושלמת. אהרון ספלינג, אשר מאז 76' הוא בעל חברה עצמאי ללא שותפים, ("אהרון ספלינג פרודקשן") אחראי, בין השאר, ל"סטרסקי והאץ'", "המלאכים של צ'רלי" ו"ספינת האהבה". הוא הפיק תשעים ושניים סרטים לרשת איי.בי.סי. במסגרת "סרט השבוע", ועכשיו הוא עסוק ב"שושלת".

את סדרות הטלוויזיה שלו אין הוא מנהל ברמה גבוהה והוא לא קופץ (במטוס פרטי) מדנבר לסן־פרנציסקו כדי לאכול סיני. להיפך. ספלינג ועובדיו עמלים קשה, קשה מאוד, כדי לחלוב את הכסף – שלנו. "בובות פמלה" ופרוות אלכסיס, רהיטים, תמרוקים, ספרים ומשחקי־מחשב המבוססים על "שושלת" (או "דאלאס") נמכרים בעשרות־אלפים. אנשי "בלומינגדייל'ס" שהודיעו על מכירת אוסף "אלכסיס" הצליחו רק בעזרת המשטרה להדוף את הסתערות הקונות. בובת חרסינה בצורת קריסטל עטופה בפרווה אמיתית ותכשיטים אמיתיים נמכרת בהן תועפות ומי שמוכן להסתפק בקטנות יכול לקנות לו בקבוק בושם ושמו "לעולם קריסטל" – חברת "צ'רלס־אוף־דה־ריץ" מוכרת אותו במחיר 150 דולר לאונקיה!

נשמע מטורף? מה פתאום. אחרי כל הקרנה מגיעים למשרדי החברה למעלה מחמשת אלפים מכתבי קוראות המבקשות לשאול היכן ניתן לרכוש את שמלות אלכסיס. פרוות "שושלת", למשל, ניתן לרכוש בקלות. בסך הכל מאתיים־אלף דולר. אשר למטלפנים המבקשים את כתובתו של מועדון הטניס "מיראז'" (שאינו קיים כלל) – "את אלה חדלנו בכלל למנות". ■

כל אנשי "שושלת" (כמעט). הכנסה של מאות־מליונים, חיים בסטייל, אינטריגות, אהבות אסורות.

לאכול בחוץ

שף אנטואן חזר לתל־אביב

תל־אביב, רחוב בן־יהודה 163. מיקום אקספרימנטלי מאוד. מה לא היה שם בבירור בשנים האחרונות? מסעדה ארגנטינית, פאב ברזילי, פיצריה איכלקית, גלידריה [illegible]. בכל אחד מן הגלגולים הללו הושקע הון [illegible] בשיפוצים וקישוטים. אך שינוי היעוד והחזות [illegible] לשינוי המזל. נפתח – נסגר, נפתח – נסגר.

ועכשיו אחר, לפני זמן קצר – שלט חדש בחוץ ("לה־גסטרונום") ודקור חדש בפנים, עם שטיח ירוק [illegible], צמחיה רעננה היורדת מן התיקרה, המיון [illegible] יין, סלסלות וסלים מומרת הארץ עמוסי פירות [illegible], תפריט "בינלאומי" עם פוילה צרפתית ו"שף [illegible]", שהוא גם בעל־המקום החדש, בבגדים לבנים [illegible], סנרלים תנ"כיות ושחוק של ממזר צועני [illegible].

השף ותיק מאוד. דמות ציורית הגוררת אחריה שובל של סיפורים ואגדות. בתעודת הזהות שלו [illegible]. הגיל – 70 לערך. כולם מכירים אותו בכינוי "שף אנטואן", ואיש אינו מאמין שהוא באמת בן שבעים. היו לו כבר־מסעדות בכל רחבי הארץ. היו לו גם כמה וכמה נשים. חוקיות, כמובן. לפי מניינו – שבע נשים. כולן העמידו לו צאצאים ואלה העניקו לו שפע של נכדים. צועני אמיתי הבנאדם. במהלך נדוריו ותחלופותיו הקים בערד מסעדה בשם "לה־גסטרונום". אחרי־כן הקים מסעדה באותו שם בבאר־שבע, והיא קיימת שם עד עצם היום הזה. עכשיו מסעדה נוספת, גם היא "לה־גסטרונום", ברחוב בן־יהודה בתל־אביב.

על כוסית של "בומרלונדר" מוהפריזר מבטיח לנו שף אנטואן שעידן הצוענות שלו הסתיים – בשטח המסעדות ובשטח הנשים. עכשיו, כשיש לו מסעדה יפה במקום טוב באמצע, כשיש לו אשה יפה, הצעירה בשמונה שנים מבנו הבכור, הוא גמר אומר להתבייתת, לסגור את תקופת הצ'דלי־גוד־טיים. לחיזוק הנדר אנו מרימים אתו עוד כוסית אחת של "בומרלונדר", שהוא אקוויט מעולה.

לא רע ה"בומרלונדר" הזה. מי שלא יכול לעמוד בחריפותו בעיצומו של קיץ, מוסיף לו שני שליש מיץ אשכוליות ומקבל משהו קייצי, קליל ונחמר. מכל מקום, בתוך ה"לה־גסטרונום" מומזמים המזגנים והומים המפוחים וצינה נעימה מרופפת בחלל. על כל שולחן ניצבים שני קנקני יין – אחד לבן, אחד אדום – סלסלת לחם שחור, סלסלת ירקות טריים לא־חתוכים, קרש עם ארבעה מיני נקניקים וסכין משוננת. אתה רשאי לבצוע מן הנקניקים ולחתוך מחירקות ולמרוח את הלחם החמים ולאכול כאוות נפשך ולשתות מהיין עוד בטרם הזמנת את המנה הראשונה. כל האקדמות הללו כלולות במחיר "עריכת־השולחן". התפריט – עברית וצרפתית – מציע מנות ראשונות במחיר של 5־6 שקל; אומצות במחיר הסובב סביב 20 שקל; דגים סביב 16 שקל; מנות אחרונות 4 שקל. המנה היקרה ביותר היא נתח עגל ממולא בגבינה ובשר מעושן – 22 שקל. בצהריים מגישים גם "ארוחה עיסקית" בת שלוש מנות במחיר המפתיע של 17 שקל. בהתחשב בהדרו של המקום וברמת מטבחו זוהי העיסקה הכי חמה שהולכת היום בעיר הזו.

שימו לב: יש כאן גם מספר פריטים שמשום־מה לא מופיעים בתפריט. כדאי לזכור את הפתגם "לא הביישן למד" ותמיד להתעניין. מגישים שם, למשל, כמה פעמים בשבוע, בוייאבז לגמרי לא רע. כמנה ראשונה מכינים גם קנלוני טעים למדי. אפילו שוקרוט תוכלו לקבל שם במעט מדי יום ביומו. התבשיל האלזסי הזה הופיע לראשונה בתל־אביב לפני די הרבה שנים, כאשר השף אנטואן כיהן במסעדת "נאש" עליה השלום. הוא היה אז מפורסם בהכנת המאכל הזה. השוקרוט האלזסי הולך עם הקיץ התל־אביבי רק כשאתה מגובה על ידי מזגן וכשלצדך בקבוק יין לבן צונן, או כוס בירה גדולה. השוקרוט הוא כרוב כבוש מבושל בבירה ובתוכו לפחות שלושה סוגי נקניק ונתחים של בשר מעושן. ב"לה־גסטרונום" מגישים את התבשיל הכבד הזה בתוך קדרה כבדה. המנה מאוד נדיבה ואנו ממליצים להסתפק במנה אחת לשני אנשים.

לא יכולנו להתאפק ואכלנו מהשוקרוט, למרות הקיץ הכבד שרבץ בחוץ. עוד טעמנו נתח קטן מהאומצה המפולפלת שהוגשה לסועדת שמולנו. האומצה היתה מצויינת – בשר משובח, צלייה נבונה, רוטב עם גרגירי פלפל אמיתיים, חום־כהה בחוץ, ארמדמם־עסיסי בפנים. קינחנו בסלט פירות טרי שקוביות המנגו שבתוכו מעניקות לו מטעמן הרומינטי.

"לה־גסטרונום" פתוח ללא הפסקה משעות הצהריים ועד לשעות הלילה המאוחרות, שבעה ימים בשבוע. ניתן גם לשבת בחוץ, על המדרכה ובין האדניות, ולהסתפק בשתייה, חטיפים, או ארוחה חלקית.

מאויל

חילופי משמרות

[illegible] של השף כריסטיאן [illegible] היפואית [illegible] שבמנשייה [illegible] בקול ענות חלושה. מסעדתו, [illegible] "לה־מדיטרנה" והשקיפה מן הבניין [illegible] צללית של יפו, נסגרה. במקומה [illegible] אחרת, שקוראים לה "טוקסידו". גם [illegible] מסעדה כשרה, אבל בלי יומרות של [illegible], גם היא עם מבחר מנות [illegible] בהגשה עצמית, גם היא בעלת [illegible] לבושי שרד.

[illegible] הסמוך לכניסה מבחר מגוון של [illegible] מנות ראשונות, קרות וחמות. אתה [illegible] וצולחת. יש שם גם מרקים [illegible] מרק תגזר) ובאחד האילפשים [illegible] למצוא כבד עוף על גבי [illegible] את המנות העיקריות – בשר או [illegible] מגישים אל השולחן, לפי בחירתכם. [illegible] שוב בהגשה עצמית. העיסקה [illegible] מחירה 20 שקל, כולל כוסית [illegible], לא כולל דמי שירות. בינתיים [illegible] וטעים לגמרי לא רע. איך זה ייראה [illegible] עוד חודשיים־שלושה – זהו [illegible].

צ'יק צ'ק צ'יקן

[illegible]

אצל אנטואן (מימין) ב"לה גסטרונום": תפריט בינלאומי עם "פוילה צרפתית". (צילום: שמואל רחמני)

אופנה

לא צריך לצאת לסאפארי באפריקה בשביל ללבוש חקי. אפשר גם לטייל אתו בג'ונגל העירוני. חקי הולך עם כל צבע, והוא כמעט נצחי. כמה בגדי חקי בארון — ותמיד יהיה לכם בסיס טוב לבנות עליו סיפור אופנתי שלם.

מאת יהודית חנוך

צילומים: צביקי עשת, "מולה סטודיו"

ספארי באספלט ובטון

עם הג'ירפה: צירוף נקי ויפה של חקי ולבן (עיצוב צביקה בר ל"אופנת הוניגמן"). בצילום קבוצתי עם אריות־של־צלולויד: חקי שהולך טוב לא רק לטיולים. גם לסופרמרקט. ("דן קסידי"), ובחברת הזברה – מכנסיים מ"ימי האימפריה הטובים" וגופיית טריקו שמשלבים שני גוונים של חקי (עיצוב נועה ברלב ל"מיף").

בישראל, מרינה שנה לובשים רבים (ור־בות) חקי במשך כמה וכמה שנות־חיים טר־בות, כמדים־של־חו־בה, קצת קשה להבין איך מצליחים למכור לנו חקי כאופנה. אבל עובדה, בגדי החקי חוגגים גם אצלנו – בחלונות־הראווה וגם ברחוב. חקי של "זכרונות מאפריקה", חקי של טיולים, חקי שמערבבים אותו עם לבן ואדום וצהוב וירוק, חקי ספורטיבי וחקי אלגנטי, חקי מקומט ומגוהץ, משלומפר ומעומלן – חקי שמתאים את עצמו לכל סגנון.

הסיפור של החקי כאופנה, סיפור ... שהוקרב וממגרשי־המסדרים ... התחיל בסוף המאה ... כאשר הדבר הכי חו כחוגים ... באירופה ובארה"ב היה לנסוע ... באפריקה, להביא הביתה כניה ... של זברות, ברדלסים ואריות. זה ... ספורט של "עשירים בלבד" ... כסרטיה, הנציחה את מסעות ... ואלה באפריקה קולנועית ... ומצוחצחת, ללא זבובים ואבק. ... לובשים בבגדי־סאפארי ... מגוהץ, עסוק לאור היום ... ולאור דמדומי השקיעה ... כצד האוהלים כשברקע ... חיות־הפרא. אפילו טרזן התאהב ... לבושת־חליפת־סאפארי. הסרט "זכרונות מאפריקה" הוא המשך ספרותי של הסרטים ההם.

בתקופה האחרונה, הבינו האנשים ... אופנה את הרמז שחזר אליהם ... הכסף, והורידו את בגדי־הסאפארי לרחובות הערים כבגדים ספורטיביים המיועדים לניי שאינם יכולים להרשות לעצמם סאפארי בערבות אפריקה.

אבל אילו היה מדובר רק בתחייה מחודשת של אפריקה הרומנטית, נרגמה שלא היו מצליחים לשוב ולהריץ את החקי קדימה. אלא שלפני מספר שנים נילו צעירי פאריס ולונדון · אלה שלא יכולו להרשות לעצמם בגדים יקרים במיוחד · כי לא רחוק מהם קיימים אוצרות שלמים של בגדים שאפשר לקנות בפרוטות - מגוחסני עודפי בגדי הצבא המשומשים. הם פשטו על המחסנים, רכשו חולצות־מדים ומכנסי־ברך גדולים, שילבו אותם עם חלקי־לבוש צבעוניים, והחקי נכנס לארון כאופנה לצעירים.

מזה כמה עשורים החקי הוא אופנה שאינה נגמרת. אחרי מלחמות, כשלאנשים נמאס ללבוש בגדי חקי, הם נעלמים לכמה שנים - ואחרי־כן שבים ומופיעים.

החקי נהפך לחלק אינטגרלי של סגנון לבוש קלאסי ובסיסי – ואולי זה מה שמסביר את סוד הצלחתו גם אצלנו, ארץ החקי הנצחי. כשנמאס מהכתום והוורוד והצהוב, מההדפסים ומכל יתר צעקות־האופנה, אפשר תמיד לסגת לחקי.

יופיו של החקי טמון גם בכך שיש בו כמה גוונים שאפשר לצרף ביחד או ללבוש לחוד: חקי בהיר של חולות מדבר, חקי כירוקיזית שמזכיר את גוון המדים החדשים של צה"ל שמקבלים מהאפסנאים ביום הראשון של הטירונות, חקי עם פסים וחקי עם הדפסים של כתמי־הסוואה, פסים של זברה וחברבורות של נמר – וגם חקי שרומה לרשת.

החקי הוא גם בסיס מצויין שאפשר "להלביש" עליו מה שרוצים. אפשר לשייך אותו לאופנת הסאפארי, עם חגורת־עור חומה וסנדלים מעור טבעי, עדיים מעץ ומשן וכובע קש; לערבב אותו עם צבעים עליזים או לשמור עליו, נקי ואלגנטי, כשמצרפים אליו בגדים לבנים.

בגד חקי בארון הבגדים הוא נכס. אם יש לכם זוג מכנסי־זלמן רחבים או חצאית ארוכה מחקי, יש לכם בסיס טוב לבנות עליו סיפור אופנתי שלם שתמיד יהיה צירוף יפה של בגדים. כאן עשינו ממנו הפעם חקי של טיולים – לטיול בחו"ל או לטיול בגליל – עם תרמילים ומימיות וכל מה שצריך. את בעלי־החיים שמרנו ברקע, כתזכורת יפה לאפריקה הרחוקה.

חקי '86, הולך טוב: לסאפארי בגליל וגם לטיול בכיכר המדינה בתל־אביב. ■

איפור: בני ברדוגו.

תרמילים ואביזרים לטיול: "המטייל", "לב דיזנגוף".

...לכת מנע

(המשך מעמוד 8)
...איננו היוני להבנת הפרינציפ. „אני כמובן ...ירוק פה", סב לבסוף מנע אל המיבור העיקרוני, ...רותה תורתו, וזאת הסיבה שהלכתי לבג"צ נגד ...הממשל לבטל את יובל־הבוחר של ...תרמתי כספי למימון הבג"צ של העובדים."

...ובלדעלג"צ מוכיר לי שמנע הוא משפטן. ...השכלתו ננטש איקס לעיל. כאשר היה ...נמהר אל־משפטים. וכבן, את השנה הזאת הוא ...(„חוץ מאנגלית: באנגלית אפסי") ואז ...כי התקבלה מועמדותו לשנת־השתלמות ...נמיסגרת תוכנית־מילגות ל„מנהיגים ...מדינות מתפתחות. היתה אמנם בעיה קטנה ...(„בבחינה באנגלית בשגרירות קיבלתי ...או קראתי כל יום 'ג'רוזלם־פוסט' ...על זה"), אבל העניין הסתדר ומנע יצא, ...לתל־אביב.

...שעשה באמריקה ממלאת נחת נכבד ...סטודנטים: „עו"ד דוד מנע - קורות ...מן השנה הזאת יש לו, למנע, לפי הדף שנתן ...לי, מילגה מאוניברסיטת ברנדייס בבוסטון, ...ללימודים מתקדמים במינהל שירותי ...„מטעי קיץ באוניברסיטת מינסוטה בתחום ...מתפתחות ומדינות מפותחות" ויש ...בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בוסטון ...המשפט המסחרי והפלילי". לא רע, בשביל ...שנה התקרב כדי חוט־השערה אל התואר ...מינהל שירותי רווחה, כפי שהוסיף וסיפר לי ...אני יכול ללכת לשם, לעשות עוד ...לתואר־שני"); לא רע בשביל שנה ...בפקולטה למשפטים" המוזכרת ...היתה, בעצם, לפי התורה שבעל־פה, ...שיעורים"; ולא רע בשביל שנה אחת שבה ...גם ב„קורס בהרוורד, 'ריפורטרס אנד ...יחסי עיתונאים־ממשלה. וזה מה שנתן לי את ...במדינה דמוקרטית" -- ורק מוחכת ...לא הזכיר בקורות־חייו המודפסים ...הקורס הזה, באחת מחמש האוניברסיטאות ...באמריקה. בקיצור, שנה גדושה ופוריה ...אותי לחלוטין: למדתי, השכלתי, ראיתי ...את אמריקה") אשר לא יכולה להסתיים ...שעליה „חתום נשיא ארה"ב לשעבר ...קרטר" - כפי שכתב מנע, כשבוע שעבר, ...של העיתון „דבר".

> „למדתי פרק חשוב ביחסי מפלגה-פעילים: לעולם לא אקבל שכר מהמיפלגה, או אראה בפעילות הציבורית מטרת־שכר"

...העיתונות המקומית סיפקה לציבור ...דיווחים שונים, ולעיתים סותרים, על ...של מנע. כבר בשבעים־ותשע סיפרו עליו ...תואר־שני במינהל ציבורי": אשתקד נכתב ...לסיים מינהל ציבורי": באותה שנה, ...„למד - בין השאר, תיקשורת בארה"ב": ...שעבר „בוגר מינהל־עסקים בארה"ב". איך ...המקלף הזה לעיתונים, אחה חידה.

...אם העיתונים עבדו עלינו ומנע לא ...תואר־שני במינהל ציבורי („נשארה לי רק ...העיקר שבאמריקה למד אנגלית, ...סיים את לימודי המשפטים, ובמקביל ...הממלכתית כעוזר סגן־השר (קצב, קצב) ...בביטוח־הלאומי, השלים את התמחותו וזכה ...ברישיון עורך־דין.

...אינו רק הגשמה של משאת־נפש, אלא ...השירות, מאז האכזבה הנוראה שהנחילו ...למיפלגה, כאשר ביקש תעסוקה עם שובו מאמריקה", יהם לא סידרו זאת. „לכידתי אז פרק חשוב ביחסי מיפלגה פעילים ובעסקנות ציבורית", הוא אומר. „לעולם לא אהיה סמוך על שולחנם, אקבל שכר מהמיפלגה, או אראה בפעילות הציבורית מטרת־שכר. ראיתי מיקרים טרגיים במיפלגה: אנשים שהיו סגני ראש־עירייה, למשל, ואחר־כך, לאחר שלא נבחרו, מצאו את עצמם חסרי פרנסה בהיותם חסרי מיקצוע. לכן הייתי נחוש בדעתי לעשות הכל ולקבל את הרישיון."

בעודו עושה הכל למען הרישיון, נטש מנע את קליטת־העלייה בלוד („לא הסתדר לי מבחינת הלימודים, כי הייתי צריך לעבור במישמרות") וחזר לכמה חודשים אל המוכטלות, עד שחולץ ממנה בידי פטרונו הפוליטי משה קצב, כאשר התמנה לסגן־שר. זה היה הרגע שבו הוכיח את עצמו הקשר האמיץ שבין קצב למנע, אשר נובע, לדברי מבינים־דבר, מהימור של מנע: קצב הוא איש צעיר, הצובר כוח, שכדאי להיות לוויין שלו; וזו הסיבה, אומרים, שבעטייה התהלך מנע, לאחר ועידת חרות, ספוף מאוד, כיוון שהתברר לו כי קצב אינו מציאה פוליטית גדולה וכי ההימור עליו, בסופו של דבר, אינו מוצלח במיוחד.

מנע מכחיש, וגורס כי יחסיו עם קצב אינם אלא סיפור־אהבה: „אני את הבנאדם הזה מעריך, אוהב, מתחילת פעילותי בתנועת־החרות, מייד כשהשתחררתי מהצבא באוגוסט שבעים־וארבע. מתחילת פעילותי נקשרתי אליו, תפיסותינו החברתיות אותן תפיסות, הרקע הוא אותו רקע, התפיסה הפוליטית היא אותה תפיסה. ועד היום אני איתו. לא הלכתי ימינה או שמאלה. וככה אמשיך גם בעתיד. זאת־אומרת: אני מאמין בו, וזהו. אני חושב שמשה (קצב, אם שכחתם) קרוץ מחומר שונה מאחרים. לא הוועידה האחרונה, ולא הוועידות הבאות, ישנו כמלוא הנימה את יחסי אליו, ואלך איתו הן באיגרא רמא והן בבירא עמיקתא."

– בינתיים זה די השתלם לך.

„כן, אבל כשהתחלתי איתו, איש לא ידע שאני אעבור איתו, שהוא יהיה שר או סגן־שר."

נכון. לכן קוראים לזה הימור, וההימור עלה יפה לראשונה לפני חמש שנים, כאשר מינה סגן־השר הטרי קצב את מנע המובטל לעוזר (או שמא יועץ?). חיים קשים, נאנח מנע: „קם בבוקר בשש, נוסע לירושלים לעבודה, גומר בשלוש, חוזר לתל־אביב ללמוד משפטים, בארבע מתחיל השיעור, עד עשר, חוזר הביתה, תרגילים, עבודות. שלוש שנים קשות."

כאשר קמה ממשלת־האחדות, וקצב עלה־כיתה (לא עוד סגן־שר, אלא שר שלם), שימש מנע עוזר/יועץ שלו במשך ארבעה חודשים, ובינואר אשתקד מונה סמנכ"ל לתפקידים מיוחדים בביטוח־הלאומי: המישרה הרמה הזאת לא אויישה עד אז, ובביטוח־הלאומי אומרים שמנע אף לא עשה דבר, וריק הסתובב.

„אליף", מגיב מנע בכעס. „התפקיד הזה היה מאוייש. היו בעבר שני סמנכ"לים לתפקידים מיוחדים. פתיו בשנות השבעים. והטענה שלא עשיתי כלום היא חסרת־שחר. במשך השנה־וחצי היה נוח למנכ"ל (ניסים ברוך) לא לתת לי תעסוקה כי הוא חשב שאני חותר תחתיו, אבל רק לאחר דרישות תקיפות שלי קיבלתי סמכויות. עכשיו, אני אגיד לך מה עשיתי במשך השנה וחצי", זועק מנע ושוקע, בעזרת מיסמכים וניירת, בתיאור דקדקני של ארבע משימות שמילא כסמנכ"ל, „פלוס עוד מטלות קטנות שהמנכ"ל) הטיל עלי. כך שלבוא ולטעון שלא עשיתי דבר, זה שקר וכזב."

עם רקורד כה מפואר, מוזר שלא קודם למנכ"ל הביטוח־הלאומי, משפרש ניסים ברוך; ומנע אמנם רצה (ורוצה) בתפקיד. אלא מה? „כנראה שהשר (קצב, זוכרים?) חושב שאין לי ניסיון מספיק, שאני צעיר מדי, שיהיה לי קשה לשמור על ההישגים שלו בביטוח הלאומי, ולא אצה לי הדרך."

– וקצב חושב שיש לך מספיק ניסיון, ושאתה די מבוגר, בשביל לנהל את שירות־התעסוקה?

„כן. הוא חושב שאני יכול לנהל את שירות־התעסוקה, שהוא גוף קטן בהרבה, פחות מורכב ומסובך, וזקוק יותר למשפטן בראשו. מה־גם שאני חושב שמוטקה ציפורי (המנכ"ל החדש של הביטוח־הלאומי) הוא מועמד יותר טוב ממני."

– קשה לתפוס אותך אומר דברים־רעים על יריבים.

„אני לא רכלן. אני לא אוהב להשמיץ אנשים. אם יש לי דברים נגד מישהו, אני לא אגיד את זה בעיתונות. יש לי בליבי, למשל, נגד נסים ברוך, על יחסו אלי; היה בליבי נגד אשר וינר, מנכ"ל משרד־השיכון בעבר, אבל מעולם לא אמרתי את זה בפומבי."

– והנה אמרת עכשיו.

„מה אמרתי? אני לא מפרט. דע לך: מי שעבר את אשר וינר במשרד־השיכון ואת ניסים ברוך בביטוח־הלאומי, אין דבר שיכול לעצור אותו לעולם."

מנע, אם שכחתם, עבר את השניים; או שום דבר לא יעצור אותו לעולם. אבל למרות התחזית המפחידה הזאת, חובה לומר שהוא בסך־הכל בחור סימפטי, גם אם חזותו מאיימת במקצת: והוא עובד גם על זה, וכבר השיל מעליו שיבעה קילוגרמים („כדי להיות מנכ"ל יפה", הסביר לידיד). נשמה רגישה לו, ובגללה הוא חש „נורא לא־נעים" כלפי ברוך חקלאי, המסולק כדי לפנות לו, למנע, את הכיסא.

– אם לא־נעים לך, מי מכריח אותך לקחת את תפקידו של חקלאי?

„אני רק יכול לצטט לך את מה שאמר השר (כן, קצב) בעניין הזה: הפסקת עבודתו של ברוך חקלאי לא נובעת ממניעים פוליטיים אלא ממניעים עניייניים."

– בכלל, בליבך רצית להגשים את חלום הילדות שלך ולהיות עורך־דין, ומשהגשמת את החלום אינך מיישם אותו; אינך עובד במיקצוע.

„כן, אבל זה מאפשר לי להיות יותר עצמאי. כלומר, אם משהו לא מוצא חן בעיני, או משהו בניגוד לעקרונות שלי, אז אני לא אשאר עובד־מדינה בגלל שאין לי פרנסה בחוץ. אני לא רואה את עתידי בשירות הציבורי לאורך זמן והחלטתי בשנים הקרובות, בטווח של שלוש-ארבע שנים, אני עוזב והולך לפתוח משרד לעריכת־דין.

„סהדי במרומים, איך שרציתי לעזוב את השירות הממשלתי לפני כחודשיים ולפתוח משרד, ולאחר לחץ של חברים, כולל משה (קצב, נו), החלטתי להישאר בשירות הציבורי."

> „אני את הבנאדם הזה (קצב) מעריך, אוהב, מתחילת פעילותי. אלך איתו הן באיגרא רמא והן בבירא עמיקתא"

– מספרים לי שאתה שואף להיות ראש־עירייה.

„יש לי מחשבות בעניין, וכשיגיע הרגע אני אתמוך במועמד שיהיה בעל הסיכויים הטובים ביותר לגבור על אורי עמית ולהחזיר עטרה ליושנה. ואם זה יהיה אני, אז אתמודד ואשאף להצליח."

– והשאיפות שלך לעתיד רחוק יותר?

„להתקדם במישור הפוליטי כנסת והלאה. הכל פתוח."

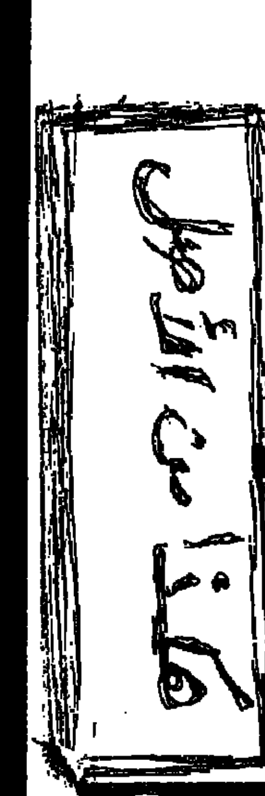
נו־טוב. אחרי ככלות הכל, מנע הוא עוד גידול פוליטי מן הזן הנפוץ עכשיו: עסקן־סטודנטים, שפילס לו דרך בעזרת פטרון ומילא שורה של תפקידי עוזר"ל ויועץ־של, עד שקיבל מישרה עם קצת יותר כבוד, ועוד אחת, ובעזרתן יתמודד איכשהו על מקום ברשי־מה לעירייה, לכנסת ו„הלאה". התחנות שיעשה איש כוח במרוצת הדרך מחייבות שיקול־דעת, תושייה ושכל־ישר, ללא אלה יתעורר רעש.

במיקרה של מנע, בתחנת־מינויו למנכ"ל שירות־התעסוקה, התעורר רעש. לכן, כשטילפנתי אליו לראשונה, וביקשתי להיפגש, הוא פשוט שמח: „בעיתון אחד נכתב: עסקן חרות ממונה למנכ"ל. בעיתון שני נכתב: פעיל פוליטי מובהק. בעיתון שלישי נאמר: מתמנה אדם ללא ידע וניסיון בנושא. כל הדברים האלה מאוד קוממו אותי, ולכן זאת ההזדמנות שאני יכול לפרוש את עצמי, לחשוף, ולומר שכל הסיפורים הללו שהיו זה לא כצעקתה."

– ומה האמת?

„אני פעיל פוליטי", הודה מנע במפתיע, „פעיל מאוד אפילו. ואני מינוי פוליטי, אבל שלא יציגו את זה כאילו מיפלגתי־אומנותי, ושוכחים את כל ההשכלה שלי, הרקורד שלי, הפעילות. חושבים שבאתי היישר ממצודת־זאב, או מכיכר־העיר."

אבי רז

חיים ואוהבים

אני זקוקה לרעיה

בתגובה לרשימה "להם יש אשה" שהופיעה לא מכבר במדור זה שלחה אלי אחת הקוראות הנאמנות שלי, מיכל אילתה, רשימתה של כתבת אמריקנית, ג'ודי זייפרס, שנתפרסמה בקובץ רשימות פמיניסטיות. אני מארחת את הכותבת במדורי, בעיקר משום שאני מסכימה עם כל מלה שלה.

אני נמנית עם הקטגוריה האנושית שנקראת "רעיות". אני רעיה. ולא לגמרי במקרה, אני גם אם.

לפני זמן לא רב הופיע בזירה ידיד שלי, גרוש טרי. יש לו ילד אחד שנשאר, כמובן, עם גרושתו. הוא מחפש, זה ברור, אשה חדשה. ערב אחד, בשעת הגיהוץ, חשבתי עליו, ולפתע עלה בדעתי, שגם אני הייתי רוצה שתהיה לי אשה, רעיה. ומדוע זה חשקה נפשי ברעיה?

הייתי רוצה לחזור ללימודים, כדי שאוכל להיות עצמאית מבחינה כלכלית, לתמוך בעצמי – ואם יהיה צורך בכך – גם באלה התלויים בי. אני רוצה רעיה שתעבוד ותשלח אותי ללמוד. ובזמן הלימודים, הייתי רוצה רעיה שתזכור את כל התורים של הילדים ושלי לרופא ולרופא השיניים; שתשגיח שהילדים יאכלו כמו שצריך ויהיו נקיים, שתכבס את בגדי הילדים ותתקן אותם; שתקפיד על חינוך ילדי, שתסדיר את ענייני בית־הספר, שתשגיח שיהיו להם חברי־חברה מספקים; אני רוצה רעיה שתדאג לילדים כשהם חולים, משום שאני, כמובן, לא אוכל להפסיד לימודים.

אני רוצה רעיה שתדאג לצרכים הפיסיים שלי. שתקפיד על ניקיון הבית, שתאסוף אחרי, שתדאג לכבס לי את בגדי, לגהץ אותם, לתקן, לקנות חדשים כשצריך; שתשגיח שכל החפצים האישיים שלי יהיו במקומם כדי שאוכל למצוא אותם מיד כשאזדקק להם. אני רוצה רעיה שתבשל את הארוחות – ושיהיו טעימות; שתתכנן את התפריט היומי, תערוך את הקניות, תכין את האוכל, תגיש אותו לשולחן בחביבות ותדיח אחרייכן את הכלים כדי שאני אוכל להתפנות ללימודי.

אני רוצה רעיה שלא תטריד אותי בקיטורים על התובות הכבדים המוטלים עליה, אבל מזו שתדע להקשיב לי כשארגיש צורך להסביר נקודה מסובכת כלשהי בה נתקלתי במסגרת לימודי. ואני רוצה רעיה שתדפיס בשבילי את העבודות שכתבתי.

אני רוצה רעיה שתדאג לפרטי־הפרטים של חיי החברתיים. כשרעייתי ואני נוזמן לחברים, ארצה שתדאג גם לסידורי השמרטפות. כשארצה להזמין הביתה חברים שלומדים איתי, אני רוצה רעיה שתסדר את הבית, תכין ארוחה מיוחדת, תגיש לנו אותה ולא תתערב בשיחות שביני לבין חברי.

ואני רוצה רעיה שתדע שלפעמים אני רוצה לצאת לבד.

אני רוצה רעיה שתהיה רגישה לצרכי המיניים, רעיה שתתעלס איתי בתשוקה כשיתחשק לי, שתדאג לכך שאגיע לסיפוקי. וגם, כמובן, אני רוצה רעיה שלא תדרוש תשומת־לב מינית כשאין לי חשק לזה. אני רוצה רעיה שתיקח על עצמה אחריות מלאה למניעת הריון, כי אני לא רוצה עוד ילדים. אני רוצה רעיה שתהיה נאמנה לי, כך שחיי האינטלקטואליים לא יופרעו בגלל קנאה. ואני רוצה רעיה שתבין שהצרכים המיניים שלי עשויים לחרוג קמעה מדרישות המונוגאמיה. אחרי הכל, יש לי צורך לקיים קשרים מלאים ככל האפשר עם אנשים.

אם, במקרה, אמצא מישהי שיותר תתאים לי מהרעיה שכבר יש לי, אני רוצה יד חופשית להחליף את רעייתי הנוכחית באחרת.

ג'ודי זייפרס, הכותבת, נשואה ואם לשניים. לרשימה זו היא מצרפת את ההצהרה להלן: „בעיותיה של הרעיה האמריקנית נובעות מהעובדה שאנו חיים בחברה הבנוייה באופן כזה, שבודדים נהנים על חשבון הרבים. כל עוד אנו, הנשים, סובלות שיטה קפיטליסטית זו, כולנו – להוציא מעטות ששפר עליהן גורלן – נמשיך בהכרח להיות מנוצלות כפועלות וכרעיות".

הרחק מן ההמון הסוער

יש לי בעיה עם החבר'ה: כשאני איתם – אני מבקשת להיות לבד. כשאני עם עצמי – אני רוצה להיות איתם.

כיצד ניתן לאבחן "איש של החבר'ה" (חבר'ס, בדיאלקט אחר)? בכך שהוא אדם בעל נטייה עדרית חזקה מכרגיל. בכך שהוא איש קולני וצעקני שקשה לו ומשעמם לו להיות עם עצמו. לכן אני לא אוהבת אותו כשהוא בא בלהקה.

אני אוהבת להיות חלק מן העדר בהרבה הזדמנויות וזו, אם להודות על האמת, אינה תכונה שאני ששה להכריז על קיומה, למרות שבכך אני מכריזה על עצמי כעל יוצאת־דופן. הרבה מילדי וחניכי ציון לקו במחלת החבר'ה עוד משחר ילדותם, כמו שאומרים. בנוף הארצישראלי, מי שהתרחק מן החבר'ה היה עוף משונה.

„איפה החבר'ס?" היתה אחת השאלות הראשונות של חיי החברה שלי. פירושו של דבר הוא לבלות לא עם אדם אחד, בשיחה, בארבע עיניים, באינטימיות, בשקט – אלא עם כל העדר. "הו הא", רקיעות רגלים של ההורה בצריף התנועה, מסעות רגליים להכרת הארץ בקורס מדריכים, ישיבה סביב למדורה עם הפינג'אן, עוד מסעות בקורס מפקדים, ההשתפכות בשירי אמא רוסיה עם האקורדיון, שיחות נפש בנוכחות כל חברי הגדוד והחלטות על דרכנו „להגנה, להכשרה ולהגשמה חלוצית" קבל־עם; שינה מתחת לכיפת השמים עם כל השבט, נסיעה במשאית עם 40 נערים ונערות ומיד לאחריה פרידה קצרה הביתה לא לפני שקבענו עוד מיפגש קרוב, לאותו ערב עצמו, עם החבר'ה.

ואחר, משבגרנו, אנו מצטופפים באותם בתי־קפה, עם חבר'ה אחרים, אבל עדיין זהו בילוי קבוצתי; אנחנו משוטטים ברחובות חבורות־חבורות, אנחנו יוצאים לפיקניק עם החבר'ה, עדיין יושבים על הדשא ושרים כרבקות של יום אתמול את "כהרים כבר השמש מלהטת": מארחים שני תריסרים בסלון שלנו ומתארחים כהמונים בסלון של האחרים בסגנון של צפוף־אבל־טוב, והאנשים הם כבר על תקן של סבים וסבתות אבל עדיין נקראים "החבר'ה שלנו".

בהדרגה אנחנו מרשים לעצמנו להתוורות כי טוב לנו יותר לבלות עם אדם אחד או עם זוג אחד בלבד, וה"הו־הא" והחברותא והבילוי הקולקטיבי כבר אינם מטעמם המיוחד. ואז, כאשר אנחנו לבד וצועדים עם עצמנו בחו"ל הרחק מן הטיול הקבוצתי „שעולה לי על העצבים מפני שאני לא סובל להיות חלק מן העדר" – פתאום מתגעגעים אל ההמון הסואן, אל הקולניות של החבר'ה, הטפיחות על השכם, והצורך הבלתי־נלאה של כולם להיות עם כולם. גירסא דינקותא, או שזה חלק מן הישראליות? היינו הך בעצם.

תמר אדיבר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 1 ל־7 באוגוסט

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
שינוי בתוכניות לא יפריע לכם לבלות השבוע בנ־עימים, אך אתם נוטים לבזבז יותר מדי. חשבון נפש רצוי עתה בהחלט. השינויים בחייכם יתחילו מבפנים, ואולי יהיו כרוכים גם בתחום הביתי והמשפחתי.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע, המגע האישי בתחום העסקים אינו מומלץ. הקפידו לוודא שתוכניותיכם נבנו על קרקע מוצקה לפני שאתם מתחילים בפעולה. כדאי להתייעץ עם מישהו קרוב. בימים אלה אתם גורשים נוח עם אנשים חזקים במיוחד.

אל לב

חופשת קיץ

הצלמת חזרה הביתה מוקדם מדי. יצאה לחודש של כיף באיטליה, אך מקץ שבועיים כבר ראתה אותה גליה עולה במעלית הבית המ־ שותף. כאשר נכנסה אליה לשאול „מה קרה?", מצאה אותה ממררת בבכי מול המזוודה שלה, זו שארזה שבועיים קודם־לכן בשמחה, עם [illegible].

הטיול נועד להיות מסע תענוגות משולב במטרה [illegible], כפי שאמרה הצלמת לגליה לפני הנסיעה: [illegible] צריכים ללמוד להכיר אחד את השני. הרי [illegible] שנת מתכגרת, עלי לשקול טוכ־טוב לפני [illegible] להיכנס בפעם השניה למחוייבות עמוקה [illegible] נישואין. היום כבר אינני יכולה להרשות [illegible] לעשות זאת בראש מסוחרר".

[illegible] פרופ' למדעי הטבע, וגם הוא כבר אסף כמה [illegible] אשה שעזבה אותו. שני ילדים. שנים [illegible] של בדידות שבמהלכן התרגל לחיות עם [illegible] של הצלמת בסערה, כאילו הדירה בקומה [illegible] הנתונה לו כל השנים. קצת ציניק, התרגל להיטוב על עצמו כציניקן, איש העולם הגדול. ואף־על־פי־כן, במשך השנים התחיל עולה של הבדידות להכביד עליו יותר ויותר.

הם תכננו לנסוע לאיטליה. לשכור מכונית ברומא, לחצות את צפון המדינה לעבר ונציה, להמשיך משם לאיזור אגם קומו ומשם – לרדת לאורך הריביירה האיטלקית לפני השיבה לרומא.

★

„הכל הלך כל־כך יפה", סיפרה הצלמת לגליה, מיושבת בחוטמה. „הכל גם היה יכול להימשך יפה אלמלא המברק הארור שהמתין לנו בפורטופינו".

גליה מצאה את עצמה מקנאה בטיול שתיארה לפניה ידידתה. הרי לגביה לא היה בו משהו יוצא־דופן, היות שעבודתה – כצלמת של סוכנות ידיעות גדולה – הביאה אותה לעתים קרובות למדינות זרות, מהן אקזוטיות ורחוקות. אלא שהפעם, סיפרה לגליה, היתה זו אחת הפעמים הבודדות בהן היתה יכולה להנות מטיול שכולו כיף, בלי צילומים, כלי עבודה, בלי לוחות־זמנים לוחצים. „והעיקר – עם מישהו שבגללו נהפך כל העסק לחוויה אמיתית".

בעצם, כשבחנה גליה את מחשבותיה, התברר לה שהיא מקנאה בחוויה הריגשית יותר מאשר בעצם הטיול. לנסוע במכונית מאתר רצוי אחד למשנהו, מתי ואיך שמתחשק, לעצור בכל מוטל, לישון בזרועות גבר אהוב, לחוש את חוויות המסע ולראות את נופיו בחריפות יתרה, משום שמתחלקים בכך עם מישהו שיודע להנות מהם בדרך הנכונה. לא פעם, בנסיעותיה עם אורי, היתה לגליה התחושה שהיא צופה בנופים החדשים כאילו מבעד למסך הטלוויזיה. מתי עברתי אני טיול מרגש כל־כך, חשבה. מתי בפעם האחרונה חשתי שאני מרחפת, שאינני נוגעת באדמה, שיש לי פרפרים בבטן?

הצלמת תיארה תמונה נפלאה: תערוכת מקסימה של נופים, ערים, יערות, כפרים. אבל יותר מכל היה זה מסע התוודעות שבו למדה להכיר את האיש שלה. „ממש היינו כראש אחד", סיפרה. „בשלב מסויים היתה לי הרגשה שאנחנו אפילו חושבים באותה דרך, מגיבים באותה דרך. בקומו, בעיירה שליד האגם, החל פתאום לרדת גשם, ולפתע כאילו פרחו ברחובותיה אלפי מטריות. האנשים שם לא התרגשו, נהגו בגשם בטבעיות מוחלטת. וגם אנחנו הגבנו כך. רצנו לאורך החוף, על מזח נטוע בתוך המים, רטובים מהגשם וצוחקים".

בפורטופינו, במלון בן ארבע הקומות שנשען על צלע ההר, המתין להם המברק.

הגיעו לשם כמנוסתם מפני הגשם שהצליף על קומו. נסעו במהירות בכביש הקטן המתפתל לאורך חופים ומפרצים ולפנות־ערב הגיעו למלון. החדר שהזמינו המתין להם בסבלנות, ויחד עמו המתין גם המברק. רגע ארוך החזיק הפרופסור את המברק בידו, ואחר־כך קיפל אותו לכדור והטיח אותו בזעם בריצפה.

הצלמת היתה כבר קרובה אליו מספיק כדי לדעת שמשהו השתבש. הוא סרב לומר לה מה כתוב במברק, והיא נאלצה ליישר את קמטי הנייר כדי לקרוא ביניהם הודעה לקונית מהאוניברסיטה שעליו לחזור מיד. משהו חמור קרה בחוג שבו הוא מלמד.

כך פתאום, באמצע החופשה הנפלאה, באמצע החלום. הצלמת אחוזה בנייר הצהוב, מתבוננת בפרופסור. „אני לא מוכרח לחזור. שיסתדרו בעצמם, לכל הרוחות", אמר מיד. דווקא נדיבותו זו גרמה לה להציע, בעל כורחה: „אם הם כותבים שזה חמור, סימן שאתה צריך לבוא. אני יודעת שזה טירוף, אבל...".

החופשה הסתיימה. נשכחו התוכניות להמשיך לטייל שבועיים נוספים.

הצלמת התבוננה בפרופסור שלה מזווית העין. האם יכול להיות שהוא...? לא. בשום אופן לא. ולגליה אמרה באורח נחרץ יותר: „אינני חושבת שהוא השתעמם איתי. אני לא מאמינה. בסך הכל זה היה טיול משגע. אני חושבת שבחיים שלי לא... את רוצה להגיד לי שאשה מתענגת אינה מסוגלת להבחין בתגובות של בן־זוגה? אני? שמכירה כל־כך טוב את הגברים? הוא הציע לי נישואין. לא אני לו. הוא היה מרתק, משעשע, מתחשב. מעולם לא נתן לי סימן שמשהו בינינו אינו כפי שהוא נראה".

★

רק לגליה יכלה לספר על החשדות הקטנים שהחלו לנקר בה: „לכי דעי מה עובר בראשו של גבר. הרי במשך שבועיים הוא היה סגור איתי במכונית הקטנה, בחדרי מלון. לא פגשנו שום מכר, ולמרות שיש לו ידידים ברומא ובוונציה הוא לא טרח להתקשר אליהם. האם יתכן שעל־אף זאת הוא קיבל את המברק באנחת־רווחה?... כל הדרך לרומא הוא נהג במהירות, קודר. חזרנו לאותו מלון, ולמחרת טסנו הביתה. הוא שתק רוב הזמן, כאילו חש במוסר־כליות... ניסה להתחשב. קנה לי מתנות. אבל אני הרגשתי שמשהו מחוויית הקיץ היפה שלנו אבד. כאשר נחתנו בארץ, כאילו חדר הסתיו אל לב הקיץ...".

שבוע לאחר מכן הזמינה גליה את הצלמת והפרופסור לארוחת ערב. הארוחה עברה בנעימים. הפרופסור יצא מגדרו כדי להיות מרתק ושנון, לספר סיפורים מעניינים. אחר־כך, כאשר עזרה הצלמת לגליה להסיר את הכלים מן השולחן והלכה עמה אל המטבח, צנחה צלחת מידיה והתנפצה לרסיסים. היה זה מקרה פעוט וחסר ערך, אבל הצלמת קיבלה זאת כנושאת אשמה כבדה, קרסה על הכיסא במטבח ופרצה בבכי. נדמה היה שגם היא מתנפצת לרסיסים.

ואז שמעה אותה גליה מיבבת: „אתמול בערב, במסעדה, פגשנו ידיד שלו שמלמד איתו יחד בפאקולטה... כשהלכתי לכיוון חדר השירותים שמעתי את הידיד שואל אותו בשקט: 'תגיד, למה בעצם ביקשת שאשלח לך את המברק...?'".

גליה הרגישה שמפלצת הקינאה מתחילה להצטמק ולהתמוסס בתוכה. בסופו של דבר, הירהרה, לפרפרים האלה בבטן יש תמיד מחיר כבד.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
[illegible] כי אתם משתדלים מאוד שלא לפגוע ברגשות [illegible], לא כדאי לכם להגיד אמן על כל דיבור נותנו [illegible] בכנות. אין זה הזמן להססנות. ברגע [illegible], תדעו מה לעשות. נסו לבסס את ענייני [illegible].

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
[illegible] לכן נטייה להסתמך יותר מדי על אשראי, [illegible] שתימנעו מזה. אם אחרים אינם עוזרים [illegible], הגיע הזמן שתפעלו למען עצמכם. המחוי־[illegible] החגיגות שלכם תקדם אתכם. בשעות הערב [illegible] בילויים.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
[illegible] להיות שאתם מגלים הרבה מעבר ליכולתכם [illegible] הפיננסי? מוטב שתבדקו ביותר קפדנות את [illegible], ואף התייעצו במומחה. רסנו את נטייתכם [illegible], אחרת לא תוכלו לעמוד בהבטחות שנת־[illegible].

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
[illegible] לא עצלנים מטבעכם, אבל השבוע יכול [illegible] שתדרשו ביצוע דברים מסויימים, שומרי [illegible] יעזרו להקפיד בימים אלה שבעתיים. [illegible] יש לכם ספקות בקשר ליחסים, אך יציאה [illegible] למסיבה תרגיע אותם.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
[illegible] להיזהר מפני נטיה לפינוק, ובעי־[illegible] הילדים. אתם חושבים הרבה על עבודה [illegible], והמשיכו להתאמץ עד שתשיגו את [illegible] מספר בעיות שהיו בהתחלה.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
אינכם צריכים להשתדל לבדר אנשים שאינם מוצ־אים חן בעיניכם. המאמץ לשמור על חזות שמחה יגזול מכם את התנאת. השבוע צפויה לכם שיחה פילוסופית מעמיקה עם מישהו חשוב, שיחה שתבסס את היחסים ביניכם.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
בימים אלה אתם נוטים לפזר את תשומת־הלב שלכם לכל מיני כיוונים, ולבזבז אנרגיה. לא ייגרם נזק ממשי מהכרזה טפשית שתוציאו מהפה, אך עדיף לחשוב היטב לפני שמדברים. נסו לשנות תוכניות שאינה מתקדמת.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
רדיפת תענוגות ובילויים תטב לכם עונג השבוע, אך יתכן שמחירה יהיה יקר מדי. זו אחת מאותן תקופות בה הקניינים שלכם גדולות הרבה יותר מהתיאבון האמיתי. הנחת הקלפים על השולחן תסייע למנוע אי־הבנות.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
ההצלחה דורשת עבודה קשה הרבה מכפי שאתם מוכנים להשקיע בימים אלה. הניחו בצד את התוכניות הגרנדיוזיות, ונסו להיות יותר מעשיים. תישמרו מביזבוזים, והתמקדו בהכנסות שיבואו בדרכים שגרתיות.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
תצטרכו לברור היטב את מלוויכם, אחרת תעמדו בפני מצב לא נעים. השוכבים אתכם נוטים להתח־מק, אבל בתחום הבילויים אתם יודעים בדיוק מה רצונכם, ותצליחו להשיג את מבוקשכם באמצעות קסם וכוח שכנוע.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

א' – 41 אחוז, צ' – 18

דמות הכנסת השניה לישראל מסתמנת בקוים כלליים בשעות אלו, כאשר יושבים בוועדת הבחירות המרכזית בתל־אביב ומסכמים את מניין הקולות של 1750 קלפיות בכל רחבי המדינה.

זכות הבחירה היתה ל־880 אלף איש ומשערים, כי למעלה מ־650 אלף איש השתתפו אתמול בבחירות. מבין אלה נמנו עד הנה כשש מאות אלף קולות.

קולות אלה מתחלקים בין המפלגות השונות בערך כך:

מפא"י צעדה בראש וקיבלה בערך 41 אחוזים.

הציונים הכלליים היו למפלגה השניה בגודלה וקיבלו למעלה מ־18 אחוז.

המפלגה השלישית בגדלה היא מפ"ם – ולה למעלה מ־14 אחוזים.

על המקום הרביעי מתחרות הפועל המזרחי וחרות – המתקרבים כל אחת לששה אחוזים.

הפרוגרסיבים זכו לכשלושה אחוזים ומחצית האחוז, בערך.

הקומוניסטים זכו בשלושה אחוזים מקולות הבוחרים, לערך.

מפלגת פועלי ארץ־ישראל חזרה ועלתה למקום הראשון בתל־אביב, אחר שבבחירות המוניציפאליות שנערכו בנובמבר 1950 קיבלו הרבה פחות קולות מאשר הציונים הכלליים.

סיכום התוצאות בירושלים הראה עליה גדולה למפא"י; עליה גם לציונים הכלליים ביחד עם רשימתם הספרדית; הפסד לרשימות הדתיות מחמת פיצולן וירידה לחרות ולפרוגרסיבים.

גם בחיפה עלה אחוזה של מפא"י לעומת הבחירות הקודמות, בעוד שאצל הציונים הכלליים נסתמנה ירידה קלה.

על בנין קולנוע מוגרבי בת"א מתנהל קרב שלטים בין „צ" ו„א". צ' תפס ראשון את הקיר ואח"כ בא א' והצטרף למורת רוחם של ה„צדוקים". יד הגורל רצתה, שדווקא בשבוע הבחירות יוצג בקולנוע זה הסרט „ריקוד בין השמשות". זהו בדיוק.

250 היתרי־יציאה לצרפת

יוגרלו בארץ

כ־250 מאזרחי ישראל יוכלו לצאת בחדשיים הקרובים בקבוצות של 50–40 איש לסיורים מאורגנים בצרפת.

סיורים אלה יהיו הראשונים במסגרת תכנית לחילופי תיירים עם ארצות בעלות מטבע רך.

בריטניה נותנת חוקה ללוב ובסיסים לעצמה

בריטניה החליטה להחיש את ניסוח החוקה הפדרטיבית בשביל לוב עצמאית תחת מלכותו של האמיר סעיד אידריס אל סנוסי.

צעד בריטי זה הוא תוצאה מרצח המלך עבדאללה, שנחשב עד כה לידיד הבריטי הגדול ביותר במזרח התיכון.

בהסכם תבטיח בריטניה לעצמה בסיסים צבאיים שיגנו על לוב. עכשיו מקיימת בריטניה בסיסים אויריים בקירנאיקה ובבנגאזי אשר ליד בנגאזי ובאלעדם אשר ליד טוברוק.

בריטניה רוצה עכשיו לקבל אישור רשמי מאת ממשלה לובית עצמאית לבסיסיה, ביחוד לאחר שאין לה בטחון שיורשו של עבדאללה יגלה תקיפות מספיקה כדי להתנגד לרגשות האנטי בריטיים ההולכים וגוברים בעבר הירדן.

8 ערבים יהיו בכנסת החדשה

8 צירים ערביים יהיו בכנסת החדשה לעומת השלושה שהיו בכנסת הראשונה. תוצאות הבחירות מראות שהמנהיגות הערבית „המסורתית" ירדה מן הבמה ובמקומה עלו פעילי תנועת הפועלים הערבית וכפריים. כן מראות הבחירות, כי קרוב לחמישים אחוז מכלל הבוחרים הערביים נתנו את קולותיהם לרשימות ערביות טהורות ואילו המחצית השניה של קולותיהם התחלקה בין 2 הרשימות השמאליות (מקי ומפ"ם) שכללו מועמדים ערביים והרשימות היהודיות האחרות.

„מטוסים ישראליים בשמי הלבנון"

רדיו דמשק מוסר כאילו מטוסים יהודיים ערכו תמרונים בשמי הלבנון הדרומית, בקירבת ראש הנקרה, והכפרים הדרומיים, ואח"כ חזרו לישראל. ממשלת הלבנון עומדת להגיש מחאה לועדת שביתת הנשק.

הפרלמנט הסורי דן בתביעה לסיפוח עבה"י

תביעה לספח את עבר הירדן לסוריה הועלתה אמש בפרלמנט הסורי על ידי שני צירים, נבחרי דמשק. שני הצירים אמרו, שאם הסיפוח של עבר הירדן לסוריה אינו אפשרי, יש לתבוע את סיפוחה של הירדן לעיראק.

ראש ממשלת סוריה חאלד אל עזם השיב, כי אין להעלות עניין כה עדין לנושא של ויכוח פומבי.

הלבנון סוגרת גבולה לפליטים

כל הקונסולים הלבנונים קיבלו הוראה שלא להתיר כניסתם ללבנון של פליטים ערביים, ותהיה הסיבה לבקשת אשרת הכניסה אשר תהיה.

30 פליטים ערביים מארץ־ישראל, שהגיעו בסירה מעזה לבירות, גורשו מהלבנון.

ממשלת הלבנון פנתה למדינות ערב האחרות וביקשה להגביר את הפקוח על הפליטים הערביים ולמנוע את הסתננותם ללבנון.

גלוב: כעת ודאי לא אתפטר

הגנראל גלוב פחה, המפקד הבריטי של הלגיון הערבי, הכריז אמש כי הוא ימשיך לשרת כנאמנות את משפחת המלך עבדאללה כשם שהוא שרת את המלך הנרצח במשך 21 שנה. גלוב פחה אמר שאין לו כל כוונה להתפטר דווקא עכשיו, „ברגע זה כשאני מרגיש שהתחייבויותי גדולות מאשר היו לפני כן". הוא אמר כי מותו של המלך היא אבידה אישית לו.

ליד חדרו של גלוב פחה עמדו על המשמר שני ליגיונרים, בדואים, כשהם מזויינים במכונות יריה.

„חיל מגרדים" הוקם בנתניה

עיריית נתניה הקימה „חיל מגרדים" מבין פועלי הנקיון שלה, שתפקידם לגרד את המודעות שהודבקו ברחובות העיר. אף שהפועלים עושים את מלאכתם באמונה זה כמה ימים, אין הרשימות נגרעות ובכל בוקר נראים הקירות מכוסים שוב במודעות ופלקטים.

החברה הבריטית מפרקת מגדל הנפט בנגב

חברת הנפט העיראקית מפרקת את מגדל קידוח הנפט שהקימה בשנת 1945 בחוליקאת, בדרך לבאר־שבע.

חברה בריטית זו, שקיבלה מאת ממשלת המנדאט זכיון לחיפוש נפט, כבר החלה בקידוחים בסביבת חוליקאת. הקידוחים הופסקו כעבור זמן מה. טענה חברת הנפט שהזכיון שניתן לה ע"י ממשלת המנדאט כוחו עדיין יפה, ואילו ממשלת ישראל קבעה, שכוחן של הזכויות פג, כי הוא ניתן רק לארבע שנים. חברת הנפט השיבה שהפסיקה את העבודה בגלל המלחמה, וזהו „כוח עליון".

טיולי קיץ עם „נאות הככר"

★ מסלולים ייחודיים ★ צוות מדריכים מעולים ★

הנחה של 7% למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב"

☐ **סקנדינביה: 18 יום**
טיול קלאסי של 18 יום בדנמרק, שוודיה, נורווגיה ופינלנד. היציאה: 12.8; 22.8

☐ **ספרד ופורטוגל: 15 יום**
- הטיול הקלאסי (כולל גיברלטר, שמורת הבוסאקו ו„הערים הלבנות"). היציאה: 14.8; 4.9; 18.9; 2.10; 16.10; 20.10. מחיר מבצע באוגוסט: 999 $!!
- הטיול הקלאסי – מסלול ב' (כולל ברצלונה). היציאה: 28.9; 17.10.

☐ **ספרד ופורטוגל: 19 יום (כולל ברצלונה) או 20 יום (כולל ברצלונה והפירינאים).**
- טיול מקיף של 19 יום, כולל ברצלונה. היציאה: 2.10; 16.10; 20.10.
- טיול מקיף של 20 יום, כולל ברצלונה והפירינאים. היציאה: 4.9; 18.9.

☐ **הונגריה ואוסטריה:**
- טיול מקיף של 16 יום בהונגריה ואוסטריה. היציאה: 12.8; 16.9; 30.9; 7.10; 14.10.
- 9 ימים בהונגריה ווינה. היציאה: 12.8; 16.9; 30.9; 7.10; 14.10.

☐ **יוון: 16 יום**
מסלול הכולל גם את איי הים האגאי (כולל מיקונוס וסנטוריני) ● היציאה: 16.10.

☐ **יוגוסלביה: 16 יום**
הטיול הקלאסי בנופים, אתרים ותרבות ● היציאה: 15.8; 8.9; 30.9; 14.10.

☐ **יוגוסלביה והונגריה: 18 יום**
היציאה: 7.9; 28.9; 12.10.

☐ **יוגוסלביה, הונגריה (אוסטריה): 25 יום**
היציאה: 7.9; 28.9.

☐ **ספארי בקניה: 9 או 16 יום**
- ספארי לוהגים בשמורות המרהיבות של קניה. היציאה: 14.8; 11.9; 9.10.
- טיול קמפינג 16 יום. (4.9; 9.10).

☐ **תורכיה: 8, 15 או 18 יום**
- הטיול הקלאסי – 18 יום. היציאה: 15.8; 19.9; 3.10; 10.10. (מסלול הגים מקוצר ל־15 יום. היציאה: 15.10).
- הטיול הקצר. (8 ימים סביב איסטנבול). היציאה: 8.8; 3.10; 17.10.

סמינר מיוחד – בשיתוף „שרשים":
הפולמוס היהודי־נוצרי

מרצים ומשתתפים: פרופ' מרדכי ברויאר; פרופ' מרסל דיבואה; פרופ' ישעיהו ליבוביץ; ד"ר אורה לימור; ד"ר חננאל מאקן פרופ' שמואל ספראי; גב' חנה ספראי; ד"ר יוסף קפלן; ד"ר שאול רגב; פרופ' שלום רוזנברג; מר אלחנן ריינר.

הסמינר יתקיים בימים ב'־ד' (4–6 באוגוסט) – כולל שני לילות לינה במלון בירושלים ◻ הסמינר נערך בשיתוף המחלקה לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתרבות.

טיול יחיד ומיוחד – בחופשת סוכות:
15 יום בספרד – לשוחרי אמנות

טיול ייחודי לשוחרי אמנות באתרי התרבות והאמנות של ספרד ◻ המדריך: ד"ר אליקים ירון (הפקולטה לאמנויות באוניברסיטת תל־אביב) ◻ ביצוע: „נאות הככר" ◻ תאריך יציאה: 10.10.

הווי דתי, אוכל כשר ומלווה דתי:
טיולים לדתיים ושומרי מסורת

המבחר הגדול ביותר של טיולים לארה"ב, המזרח־הרחוק ואירופה

(כולל סקוטלנד, סקנדינביה וספרד)

- 10 ימים באיטליה ושוויץ. היציאה: 12.8; 19.8.
- 9 ימים בפאריס ולונדון. היציאה: 11.8; 23.8.
- 27 יום במזרח־הרחוק. היציאה: 29.10.
- אירופה הקלאסית ל־21 יום; 14 יום; 12 יום. היציאה: 12.8; 19.8.
- איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה; 17 יום. היציאה: 17.8; 7.9.
- סקוטלנד; 6 ימים. היציאה: 15.8.
- ארה"ב מחוף אל חוף; 25 יום. היציאה: 17.8; 24.8.
- ספרד ופורטוגל; 13 יום. היציאה: 20.8; 17.9.
- סביב סקנדינביה; 15 יום. היציאה: 7.8.

ביצוע: „טיולי גשר"

- **17 יום באירופה**
המסלול: איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה ◻ המחיר (כולל טיסות): 1,290 דולר – לפני ההנחה למטיילים ותיקים ◻ תאריכי יציאה: 12.6; 19.8; 30.9; 12.10.
- **10 ימים בפאריס ולונדון**
המחיר (כולל טיסות) 805 דולר – לפני ההנחה למטיילים ותיקים ◻ היציאה: 18.8; 1.9.

ביצוע הטיולים: „אברתורס" בע"מ

2 מסלולי טיול בארה"ב

- **31 יום בארה"ב וקנדה**
המחיר: 2399 $ (כולל טיסות) ◻ היציאה: 28.9
- **29 יום בארה"ב והוואי**
המחיר: 2595 $ (כולל טיסות) ◻ היציאה: 28.9

כל המחירים: לפני ההנחה למטיילים ותיקים ● ביצוע: „אברתורס".

תופשיט שלא שוכחים לעולם – שיט־תופים היחיד המותאם במיוחד לקהל הישראלי

3 הפלגות בלבד במסלול מיוחד לישראלים

חופשיט אמיתי באניה „סיטי אוף רודוס" – חגיגה של חופשה על הים ובחופי איטליה, יוגוסלביה, תורכיה ויוון ● 3 ארוחות ביום ● אוכל כשר ● מיזוג אוויר ושירותים צמודים בכל התאים ● שפע תכניות בידור ותרבות עשירות.

אמנים אורחים (בהפלגות השונות): עפרה חזה, גדי יגיל, פנינה זלצמן, „הכל עובר חביבי", אבי טולידנו, סולימן הגדול, ציפי שביט, דני ליטאני ועוד. קצין־בידור בכל ההפלגות: דודו דותן.

מתנה מיוחדת לבנים ובנות החוגגים השנה בר/בת מצווה: הפלגה חינם (בבוא עם ההורים המשלמים מחיר רגיל).

מרצים אורחים בנושאי היסטוריה, תרבות ואמנות:
בהפלגה ב־14.7: פרופ' שמואל ספראי, פרופ' אשר עובדיה, פרופ' יוסף חקר.
בהפלגה ב־21.7: ד"ר אליקים ירון.

מסלול: של 7 ימים
חיפה – רודוס – בוספורוס – איסטנבול – מיקונוס – הרקליון (כרתים) – חיפה.
תאריכי הפלגה: 7.8; 14.8.
המחיר החל מ־450 $.

מסלול: של 10 ימים
חיפה – רודוס – אולימפיה – ונציה – דוברובניק – קורפו – תעלת קורינת – חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.
המחיר החל מ־650 $.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ